

Uzmanlık Tezleri Serisi No: 235

REKABET KURUMU

DİJİTAL PAZARLARDA
REKABETÇİ BİR ÇÖZÜM
OLARAK BİRLİKTE İŞLERLİK

ŞEYDA EROL ÖZTÜRK

DİJİTAL PAZARLARDA REKABETÇİ BİR ÇÖZÜM OLARAK BİRLİKTE İŞLERLİK

Şeyda EROL ÖZTÜRK

Ankara 2025

©Bu eserin tüm telif hakları
Rekabet Kurumuna aittir. 2025

Baskı, Aralık 2025
Rekabet Kurumu-ANKARA

Bu kitapta öne sürülen fikirler eserin yazarına aittir;
Rekabet Kurumunun görüşlerini yansıtmaz.

Bu tez, Rekabet Kurumu Başkan Yardımcısı Ferhat TOPKAYA, Rekabet Kurumu Başkan Yardımcısı Haluk Recai BOSTAN, I. Denetim ve Uygulama Dairesi Başkanı Tuğçe SAYER, V. Denetim ve Uygulama Dairesi Başkanı Nazlı VAROL, Ekonomik Analiz ve Araştırma Dairesi Başkanı Zeynep MADAN'dan oluşan Tez Değerlendirme Heyeti tarafından 25 Ekim 2022 tarihinde yürütülen Tez Savunma Toplantısı sonucunda yeterli ve başarılı kabul edilmiştir.

Tez yazarı Şeyda EROL ÖZTÜRK, 17.01.2023 tarihinde yapılan Yeterlik Sınavı ve 24.02.2023 tarihinde yapılan Sözlü Sınavda başarılı olmuş ve Başkanlık Makamının 24.02.2023 tarih ve 59466 sayılı onayı ile Rekabet Uzmanı olarak atanmıştır.

YAYIN NO

423

*Emekleriyle yolumu aydınlatan anne ve babama,
Sonsuz desteęi ve sabrı için minnettar olduęum eřime...*

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	iii
GİRİŞ	1

BÖLÜM 1

BİRLİKTE İŞLERLİĞE İLİŞKİN TEMEL ÇERÇEVE

1.1. BİRLİKTE İŞLERLİĞİN TANIMI VE SINIFLANDIRILMASI	4
1.1.1. Teknik Entegrasyon Düzeyine Göre Birlikte İşlerlik Türleri	5
1.1.1.1. Protokol Birlikte İşlerliği.....	5
1.1.1.2. Veri Birlikte İşlerliği.....	6
1.1.1.3. Tam Protokol Birlikte İşlerliği.....	8
1.1.2. Değer Zincirindeki Konumuna Göre Birlikte İşlerlik Türleri.....	9
1.1.2.1. Yatay Birlikte İşlerlik	9
1.1.2.1. Dikey Birlikte İşlerlik	10
1.1.3. Birlikte İşlerliğin Diğer Özellikleri.....	12
1.2. BİRLİKTE İŞLERLİĞİ SAĞLAMAYA YÖNELİK ARAÇLAR.....	13
1.2.1. API'ler	13
1.2.1. Standartlar	14

BÖLÜM 2

BİRLİKTE İŞLERLİK ÇÖZÜMLERİNİN REKABETE ETKİLERİ

2.1. YATAY BİRLİKTE İŞLERLİĞİN REKABETÇİ ETKİLERİ.....	17
2.2. YATAY BİRLİKTE İŞLERLİĞİN REKABET KARŞITI ETKİLERİ	18
2.3. DİKEY BİRLİKTE İŞLERLİĞİN REKABETÇİ ETKİLERİ	21
2.4. DİKEY BİRLİKTE İŞLERLİĞİN REKABET KARŞITI ETKİLERİ	23

BÖLÜM 3

REKABET HUKUKU PERSPEKTİFİNDEN BİRLİKTE İŞLERLİĞİN UYGULAMA ALANLARI

3.1. BİRLİKTE İŞLERLİĞİN ENGELLENMESİNE YÖNELİK KÖTÜYE KULLANMA HALLERİ VE UYGULAMA ÖRNEKLERİ	26
3.1.1. Sözleşme Yapmanın Reddi	27
3.1.2. Bağlama	38

3.1.3. Münhasırlık	40
3.2. BİRLİKTE İŞLERLİĞİN ENGELLENMESİ RİSKİNİN DEĞERLENDİRİLDİĞİ BİRLEŞME VE DEVRALMA İNCELEMELERİ	42
3.3. BİRLİKTE İŞLERLİĞİ ENGELLEME RİSKİ BARINDIRAN GİZLİ ANLAŞMALAR	44

BÖLÜM 4

BİRLİKTE İŞLERLİĞE İLİŞKİN REGÜLATİF YAKLAŞIMLAR VE UYGULAMADAKİ ZORLUKLAR

4.1. BİRLİKTE İŞLERLİK VE REGÜLASYON	46
4.2. OTORİTE DÜZENLEMELERİ.....	48
4.2.1. Almanya.....	49
4.2.2. Birleşik Krallık	49
4.2.3. ABD.....	50
4.2.4. AB.....	52
4.3. BİRLİKTE İŞLERLİĞİN AMACININ VE KAPSAMININ BELİRLENMESİ.....	54
4.4. UYGULAMADAKİ ZORLUKLAR.....	58
4.4.1. Tasarım ve Denetime İlişkin Olası Zorluklar.....	58
4.4.2. Fikri Mülkiyet Hakları Bakımından Olası Zorluklar	61
4.4.3. Gizlilik ve Güvenliğe Yönelik Olası Riskler	63
ABSTRACT	71
KAYNAKÇA.....	72

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ACCC	: Avustralya Rekabet Otoritesi (Australian Competition and Consumer Commission)
ACM	: Hollanda Rekabet Otoritesi (Authority for Consumers and Markets)
ADLC	: Fransa Rekabet Otoritesi (Autorité de la Concurrence)
AGCM	: İtalya Rekabet Otoritesi (Autorita Garante Della Concorrenza E Del Mercato)
A.g.k.	: Adı Geçen Karar
Alt Komite	: Subcommittee on Antitrust, Commercial and Administrative Law of The Committee on The Judiciary
API	: Uygulama Programlama Arayüzü (Application Programming Interface)
Bkz.	: Bakınız
Bundeskartellamt	: Alman Rekabet Otoritesi
CMA	: Birleşik Krallık Rekabet ve Piyasa Otoritesi (Competition and Markets Authority)
DMA	: Dijital Pazarlar Yasası (Digital Markets Act)
DMU	: Dijital Pazarlar Birimi (Digital Markets Unit)
DOJ	: Amerika Birleşik Devletleri Adalet Bakanlığı (Department of Justice)
FTC	: Federal Ticaret Komisyonu (Federal Trade Commission)
GDPR	: Genel Veri Koruma Tüzüğü (General Data Protection Rules)
GWB	: Alman Rekabet Kanunu (Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen)
IoT	: Nesnelerin İnterneti (Internet of Things)

Kılavuz	: Hâkim Durumdaki Teşebbüslerin Dışlayıcı Davranışlarına İlişkin Kılavuz
Komisyon	: Avrupa Birliği Komisyonu
Kurul	: Rekabet Kurulu
m.	: Madde
NFC	: Yakın Alan İletişimi (Near Field Communication)
No	: Numara (Number)
NZBZ	: Alman Tüketici Örgütleri Federasyonu (Verbraucherzentrale Bundesverband)
OBIE	: Açık Bankacılık Uygulama Kurumu (Open Banking Implementation Entity)
OECD	: Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (Organization for Economic Cooperation and Development)
Parlamento	: Avrupa Birliği Parlamentosu
para.	: Paragraf
s.	: Sayfa
SSO	: Standart Belirleyen Kuruluş (Standart Settings Organization)
v.	: versus
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve diğerleri
Vol.	: Cilt (Volume)

GİRİŞ

Kavram olarak, farklı dijital ürün veya hizmetlerin birlikte çalışma ve iletişim kurma yeteneğini ifade eden birlikte işlerlik¹ (*interoperability*), toplumun birçok kesimi için merkezi önemde olmakla birlikte çoğu zaman görünmezdir (Gasser 2015, 1). Özellikle telekomünikasyon pazarının serbestleşmesine ve açık bankacılık girişimlerine yönelik düzenlemelerden aşına olunan bu kavram, Rekabet hukuku kapsamında genel olarak ağ etkilerinin² ve yüksek geçiş maliyetlerinin üstesinden gelmek amacıyla ardıl (*ex post*) olarak uygulanan bir çözüm olmuştur (Graef 2016, 16). Dijital ekonominin geleceğine ilişkin olarak ise son yıllarda adından daha sık bahsettirir hale gelmiştir.

Dijital pazarlar son yıllarda çokça tartışıldığı üzere bazı düzenlenmeleri gerekli kılablecek olan ve kazananın hepsini aldığı (*winner take its all*) belirli özellikler barındırmaktadır (Kades ve Scott Morton 2020, 1). Bu pazarlar ilk giren avantajı, önemli ağ etkileri, ölçek ekonomileri, yüksek giriş ve yatırım maliyetleri, kritik bir girdi olan veri sahipliği ve veriye dayalı geri bildirim döngüsüyle (*feedback loop*) yoğunlaşma seviyelerinin git gide artmasına ve önemli pazar gücüne sahip platformların ortaya çıkmasına sebebiyet vermiştir (Colangelo 2020, 905). Sayılan özelliklerin tüketicilerin davranışsal önyargılarıyla (*behavioral biases*) ve tek bir hizmet sağlayıcısını kullanma (*single-homing*) eğilimleriyle pekiştirilmesiyle, doğal rekabet sürecinin bu pazarlarda başarısız olduğu yönünde genel bir fikir birliğine varılmıştır (Stigler 2019, 41). Dijital pazarlardaki bahse konu rekabet eksikliğinin fiyatlar, yenilik, gizlilik, tüketicinin korunması veya veri erişimine yönelik endişeleri artırmasıyla birlikte, dijital pazarlar özelinde

¹ Bu çalışmada birlikte işlerlik kavramı hem çözüm (*remedy*) hem de yükümlülük (*obligations*) olarak ele alınmaktadır.

² Ağ etkileri, bir platformun kullanıcı sayısı arttıkça platformun hizmetlerinin o derece değerli hale gelmesi anlamına gelmektedir (Furman vd. 2019, 35). Ağ etkilerinin varlığı nedeniyle pazara yeni giren bir teşebbüs yerleşik teşebbüsten daha iyi kalite ve/veya daha düşük fiyat sunsa dahi pazarda tutunabilmesi bakımından yeterli olmamaktadır (Cremer vd. 2019, 2). Çünkü yerleşik teşebbüsün kullanıcılarını kendi hizmetlerini kullanmaya ikna etmesi gerekmektedir.

rekabeti canlandırabilecek öneriler üretilerek bu kapsamda sayısız çalışma ve rapor ortaya konmuştur³.

Gelinen noktada, dijital pazarlarda adil ve yarışılabilir bir ortam hazırlamak ve rekabetçi hedeflere ulaşmak için birlikte işlerlik çözümlerinin dijital pazarlarda geniş bir yelpazede uygulanmasının ve öncül (*ex ante*) olarak düzenlenmesinin uygun bir yöntem olup olmadığı tartışılmaktadır (Bourreau vd. 2022, 7). Birlikte işlerlik çözümlerinin kapsamı otoritelerce önerilen düzenlemeler arasında önemli ölçüde değişiklik göstermekle birlikte, bu düzenlemeler genel olarak pazar kapamanın önlenmesini, yüksek pazar gücüne sahip platformların sunduğu ürün ve hizmetlerin ikamesini veya tamamlayıcısını sunan hizmet sağlayıcıların pazara girişini kolaylaştırmayı, nihai olarak rekabeti etkinleştirmeyi ve teşvik etmeyi amaçlamaktadır.

Bu çalışmayla, birlikte işlerliğin rekabet ve yenilik üzerindeki potansiyel etkisi göz önünde bulundurularak hem platform içi hem de platformlar arasındaki rekabet üzerindeki rolünün aydınlatılması, birlikte işlerliğin hangi durumlarda ve hangi seviyede rekabetçi bir araç teşkil edeceğinin ortaya koyulması amaçlanmaktadır.

Çalışmanın ilk bölümünde, farklı birlikte işlerlik türleri, sınıflandırmaları ve birlikte işlerliğin sağlanabileceği araçlar açıklanmaktadır. İkinci bölümde, birinci bölümde yer verilen sınıflandırmadan hareketle yatay ve dikey birlikte işlerlik türlerinin gerek yapısal gerekse ekonomik etkiler bakımından farklılaşmaları nedeniyle, doğurdıkları rekabetçi ve rekabet karşıtı etkiler her iki düzey bakımından ayrı ayrı ortaya koyulmaktadır. Üçüncü bölümde, birlikte işlerliğin rekabet hukukundaki uygulama alanlarına ve mevcut rekabet hukuku uygulamaları kapsamında genel olarak hangi kötüye kullanma halleri altında incelendiğine değinilerek uygulama örneklerine yer verilmektedir. Son bölümde ise birlikte işlerliğin esas olarak ardıl olarak uygulanan bir araç iken dijital pazarların doğası ve bu pazarlarda kullanıcılara ulaşmakta önem arz eden bir

³ MK (2015), Cremer vd. (2019), Furman vd. (2019), Stigler vd. (2019), Alt Komite Raporu (2020), CMA (2020a), CMA (2020b), CMA (2022), Bundeskartellamt (2021), Bourreau vd. (2020), Bourreau vd. (2022), OECD (2018), OECD (2020a), OECD (2020b), OECD (2021a), OECD (2021b), AAAC (2019), Avrupa Birliği Komisyonu (Komisyon) (2020), Komisyon (2022), MK(2021).

darboğazı (*bottleneck*) kontrol eden geçit bekçisi (*gatekeeper*) niteliğindeki platformların varlığı nedeniyle öncül olarak uygulanması gerektiğine ilişkin görüşler ışığında, farklı otorite düzenlemelerine ve birlikte işlerliğin uygulanmasında karşılaşılabilecek zorluklara değinilmektedir.

BÖLÜM 1

BİRLİKTE İŞLERLİĞE İLİŞKİN TEMEL ÇERÇEVE

1.1. BİRLİKTE İŞLERLİĞİN TANIMI VE SINIFLANDIRILMASI

Gerek literatürdeki çalışmalar gerekse dosya bazındaki incelemeler, birlikte işlerliğin farklı bağlamlarda farklı şekillerde tanımlandığını ve bu nedenle evrensel olarak kabul edilen tek bir tanımının bulunmadığını ortaya koymaktadır. (Palfrey ve Gasser 2012, 5). En genel haliyle birlikte işlerlik, farklı ürün veya hizmetlerin birlikte çalışabilme ve birbirleriyle iletişim kurma yeteneğini ifade etmektedir (Kerber ve Schweitzer 2017, 4; OECD 2021a, 12; Bourreau vd. 2022, 10).

Birlikte işlerlik sayesinde iki farklı sistem birbirini anlayabilmekte ve karşılıklı olarak birbirinin işlevselliğinden faydalanabilmektedir (Hoffmann ve Otero 2020, 8). Farklı sistemlerin birlikte işlerlik vasıtasıyla iletişim kurabilmesi sayesinde örneğin, alıcının cihazı veya kullandığı servis sağlayıcıdan bağımsız olarak; bir bilgisayardan, bir telefonda hatta bir saatten mesaj gönderilip almak mümkün hale gelmektedir (Chao ve Schulman 2020, 8). Nitekim birlikte işlerlik farklı uygulama kullanıcılarının birbirleriyle fotoğraf, video, belge ve benzeri içerik paylaşmasına ve iOS işletim sistemini kullanan akıllı telefonların Android işletim sistemini kullanan akıllı telefonlarla iletişim kurmasına olanak tanımaktadır (Scott Morton vd. 2021, 25). Benzer şekilde, e-posta aracılığıyla alınan bir fotoğraf, kullanıcıların cihazına otomatik olarak eklendiğinde birlikte işlerlik tamamlayıcı işlevler üzerinde de etki göstermekte ve kullanıcılar birden fazla hizmeti birleştirebilmektedir (OECD 2021a, 12).

Farklı yazarlar⁴, otorite raporları⁵ ve diğer çalışmalar da benzer tanımlar sunmaktadır. Birlikte işlerliğin oldukça geniş bir şekilde tanımlandığı dikkate alındığında, sonuçlarının daha iyi analiz edilebilmesi bakımından sınıflandırılması önem arz etmektedir. Birlikte işlerliği sınıflandırmanın bir yolu, birlikte işleyen ürün ve hizmetlerin birlikte ne kadar iyi çalışabileceğini, yani teknik entegrasyon düzeylerini değerlendirmektir (Bourreau vd. 2022, 13). Bu kapsamda Cremer vd. (2019, 58), teknik entegrasyon düzeyine göre bir sınıflandırma yapılmasını önererek protokol, veri ve tam protokol olmak üzere üç ayrı birlikte işlerlik türü tanımlamıştır. Bu çalışma bakımından çok daha önemli görülen bir sınıflandırma ise değer zincirinin aynı seviyesinde sağlanan birlikte işlerlik (yatay birlikte işlerlik) ile farklı seviyeleri arasında sağlanan birlikte işlerlik (dikey birlikte işlerlik) arasında ayırım yapmaktır (Kerber ve Schweitzer 2017, 4; Riley 2020, 95; Bourreau vd. 2022, 13). Zira yatay ve dikey birlikte işlerlik türleri, ekonomik açıdan nasıl değerlendirildikleri ve doğuracakları sonuçlar bakımından farklılaşmaktadır.

Bu kapsamda, öncelikle birlikte işlerliğin bu olası sınıflandırmalarına, ardından birlikte işlerliği karakterize eden tek veya çift yönlü oluşu, simetrik veya asimetrik yapısı ve standardizasyon ile olan ilişkisi gibi diğer önemli faktörlere değinilmektedir.

1.1.1. Teknik Entegrasyon Düzeyine Göre Birlikte İşlerlik Türleri

1.1.1.1. Protokol Birlikte İşlerliği

Protokol birlikte işlerliği (*protocol interoperability*), iki ürün veya hizmetin birbirleriyle teknik olarak bağlantı kurma yeteneğidir (Cremer vd. 2019, 58). Protokol birlikte işlerliği esasında açık standartlar olarak da bilinmekte ve

⁴ Palfrey ve Gasser (2012, 5), Klijander (2014, 856), Kerber ve Schweitzer (2017, 3), Riley (2020, 94), Brown (2020, 1), Hovenkamp (2022, 3), Kades ve Scott Morton (2020, 2). Bu yazarlara ek olarak; Scott Morton vd. (2021, 2), teşebbüslerin platforma eşit şartlarda, rakip bir yerleşik platform tarafından ayrımcılığa uğramadan katılabilmesi anlamında “*adil birlikte işlerlik*” tanımını ortaya koymaktadır.

⁵ Cremer vd. (2019, 6), Furman vd. (2019, 5), Stigler Raporu (2019, 16), Alt komite Raporu (2020, 385). Bu raporlara ek olarak, Birleşik Krallık Rekabet ve Piyasa Otoritesi’nin (*Competition and Market Authority-CMA*) (2019, 26) dijital reklamcılığa ilişkin raporu, kullanıcıların hizmeti değiştirmek zorunda kalmadan platformlar arasında içerik yayınlamasına, görüntülenmesine ve bunlarla etkileşime girmesine” olanak tanıyan “*içeriğin birlikte işlerliği*” terimini literatüre kazandırmıştır.

sistemlerin işleyebilmesi amacıyla teşebbüslerce paylaşılacak verinin/girdinin sağlanabileceği ortak standartların varlığını ifade etmektedir (Haupt 2019, 3).

Protokol birlikte işlerliği, doğrudan ikame ürünler yerine tamamlayıcı hizmetlerin geliştirilmesine odaklanmakta ve bu hizmetler bakımından rekabetin teşvik edilmesine olanak tanımaktadır (Brown 2020, 56; Bourreau vd. 2022, 13). Bu sayede üçüncü taraflar, ödeme hizmetleri gibi tamamlayıcı hizmetleri farklı işletim sistemleri üzerinden sağlayabilmekte veya nesnelerin interneti (*internet of things*-IoT⁶) cihazları kendi aralarında iletişim kurabilmektedir (Cremer vd. 2019, 83). Benzer şekilde telefon ve şarj cihazları arasındaki şarj protokolleri de protokol birlikte işlerliğine örnek teşkil etmektedir⁷.

Geleneksel rekabet hukuku politikası kapsamında birlikte işlerlik, genellikle protokol birlikte işlerliği şeklinde düşünülmektedir (Cremer vd. 2019, 83). Bu doğrultuda, protokol birlikte işlerliği genellikle bir pazarda sahip olunan gücün farklı pazarlarda kaldıraç olarak kullanıldığı davalarda pazardaki rekabeti tesis edici bir çözüm önerisi olarak getirilmiştir⁸. Dijital pazarların yükselişiyle birlikte bu anlayış yerini birlikte işlerliği daha geniş bir perspektiften ele alma eğilimine bırakmıştır.

1.1.1.2. Veri Birlikte İşlerliği

Verinin artan öneminin bir sonucu olarak protokol birlikte işlerliğine kıyasla daha yakın bir zamanda ön plana çıkan veri birlikte işlerliği (*data interoperability*), farklı hizmetler arasında gerçek zamanlı olarak veri alışverişine izin vermektedir (Bourreau vd. 2022, 13). Örneğin, kullanıcıların farklı sosyal medya platformları arasında içerik gönderip etkileşim sağlayabilmesi veri birlikte işlerliğinin sağlanması ile mümkün olabilmektedir (Engels 2016, 4). Aynı şekilde veri birlikte işlerliği, Gmail ve Skype gibi numaradan bağımsız kişilerarası

⁶ IoT cihazları, diğer cihazlara veya ağlara bağlanabilen, veri alışverişi yapabilen cihazları ifade etmektedir. Komisyon'un Nesnelerin İnterneti Raporu'nda (Komisyon, 2022, 3) bu cihazlar akıllı cihazlar kapsam dışında tutularak giyilebilir cihazlar, akıllı hoparlörler ve diğer akıllı ev cihazları gibi kablosuz elektronik cihazlar olarak sayılmaktadır.

⁷ Komisyon ve Avrupa Parlamentosu (Parlamento) sık kullanılan küçük ve orta ölçekli taşınabilir elektronik cihazlar için ortak bir şarj girişi geliştirilmesi ve teşebbüslerin cihazları bu şekilde üretmekle yükümlü kılınması yönünde adımlar atmaktadır. Komisyon'un duyurusu için bkz. <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20220603IPR32196/deal-on-common-charger-reducing-hassle-for-consumers-and-curbing-e-waste>, Erişim Tarihi: 14.06.2022.

⁸ *Microsoft*, Case COMP/37.792 [2004]; *U.S. v. Microsoft Corporation*, No. 98-1232, [2002].

iletişim hizmetleri (*number-independent interpersonal communication services*) için eklentilerin ve yeni özelliklerin geliştirilmesine olanak sağlamaktadır (Cremer vd. 2019, 85; MK 2021, 87).

Veri birlikte işlerliği, veriye erişimi mümkün kılması sebebiyle veri taşınabilirliği ile sıklıkla karıştırılmaktadır. Ancak veri birlikte işlerliği verilere sürekli erişim sağlanması anlamına geldiğinden veri taşınabilirliğinin otomatikleştirilmiş, gerçek zamanlı ve gelişmiş bir biçimdir (Cremer vd. 2019, 58). Veri birlikte işlerliği verilerin daha sonra kullanılabilecek bir biçimde taşınmasını sağlaması bakımından da önem arz etmektedir (OECD 2021a, 24; Kerber ve Schweitzer 2017, 20; MK 2021, 88). Nitekim Genel Veri Koruma Tüzüğü⁹ (*General Data Protection Regulation-GDPR*), kişisel verilerin “yapılandırılmış, yaygın olarak kullanılan ve makine tarafından okunabilir bir biçimde” sağlanmasını gerektirmektedir (Marini vd. 2018, 34)¹⁰. Dolayısıyla her ne kadar karıştırılabilse de birlikte işlerlik, sürekli veri erişimine olanak tanınması nedeniyle, statik bir veri alışverişini ifade eden veri taşınabilirliğinden ayrılmaktadır.

Bağımsız bir çözüm olarak değerlendirildiğinde veri taşınabilirliği, yalnızca verilerin başka bir hizmete aktarılmasına olanak tanımakta; ağ etkilerini ortadan kaldırmasa da kullanıcı hareketliliğini artırarak kilitlenme (*lock-in*) etkisinin önüne geçmektedir (Kerber ve Schweitzer 2017, 20; Riley 2020, 97). Dolayısıyla veri taşınabilirliği özellikle ağ etkilerinin belirleyici olmadığı, kullanıcıların tek bir hizmet sağlayıcıyı tercih ettikleri ve verilerini başka bir hizmete taşıyarak mevcut hizmeti terk ettikleri durumlarda daha etkili olmaktadır (Riley 2020, 97; OECD-2021, 25). Örneğin, Amazon’dan ayrılan bir müşteri, geçmiş satın alma verilerini başka bir pazaryerine getirebildiği durumda veri taşınabilirliği

⁹ Regulation (EU) 2016/679 of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data (General Data Protection Regulation, GDPR) [2016] OJ L119/1.

¹⁰ Bu kapsamda, Temmuz 2018’de, Google, Facebook, Twitter ve Microsoft kullanıcı veri aktarımını kolaylaştırmak amacıyla Veri Aktarımı Projesi (*Data Transfer Project*) adı verilen ortak bir açık kaynak girişiminin başlatıldığını duyurmuştur. Projeye göre; veri taşınabilirliği ve birlikte işlerlik inovasyonun merkezinde yer alan kavramlardır. Söz konusu uygulamalarla birlikte, bir kullanıcı daha iyi olduğunu düşündüğü için başka bir ürün veya hizmete geçmek isterse, bunu olabildiğince kolay bir şekilde yapabilmelidir. Bkz. <https://datatransferproject.dev/dtp-overview.pdf>, Erişim Tarihi: 11.02.2022.

kilitlenme etkisinin etkisini azaltarak kullanıcıya hizmet sağlayıcı değiştirme imkânı sunmaktadır (Scott Morton vd. 2021, 9).

Öte yandan, ağ etkilerinin önemli bir rol oynadığı pazarlarda veri taşınabilirliği, birlikte işlerlik olmadan sınırlı bir etki doğurmaktadır (Nicholas ve Weinberg 2019, 3). Veri taşınabilirliği sadece verileri taşıma olanağı yaratmakla birlikte, örneğin sosyal medya kullanıcılarının yeni platformda doğrudan paylaşım yapmasına, eski platformdaki arkadaşlarına ulaşmasına ve o arkadaşları yeni platforma eklemesine izin vermemektedir (Graef 2015, 14-15). Bu nedenle önemli ağ etkilerinin varlığında veri taşınabilirliğinin hizmetler arası geçiş yapabilme ve çoklu erişim (*multi-homing*) üzerinde etkili olması, birlikte işlerlikle eş anlı kullanıldığında mümkün olabilmektedir (OECD 2021a, 25). Nitekim Alt Komite Raporu'nda (2020, 386), veri taşınabilirliğinin tamamlayıcı rolüne dikkat çekilerek tek başına ağ etkileri ile ilgili endişelere yanıt veremeyeceği belirtilmektedir. Benzer şekilde, Cremer vd. (2019, 85), iki hizmet arasında sürekli iletişime izin verdiğinden veri birlikte işlerliğinin ağ etkilerini ele almada veri taşınabilirliğinden daha etkili olduğunu vurgulamaktadır.

Veri birlikte işlerliği, her zaman makul düzeyde protokol birlikte işlerliği de gerektirmektedir. Bununla birlikte, tamamlayıcı hizmet sağlayıcıların mevcut bir platformla bağlantı kurması için protokol birlikte işlerliğinden daha fazla fırsat sağlamak; daha çok sayıda platform ve hizmete yönelik tamamlayıcı hizmetlerin sunumuna izin vermekte ve çoklu erişim sağlanmasında daha etkili olmaktadır (Cremer vd. 2019, 84).

1.1.1.3. Tam Protokol Birlikte İşlerliği

Tam protokol birlikte işlerliği (*full protocol interoperability*), ikame hizmetlerin birlikte çalışmasına izin vererek rakip teşebbüslerin birbirlerinin kullanıcı tabanına erişebileceği ürün ve hizmetler sunmasını mümkün kılmaktadır (Cremer vd. 2019, 58; Hoffmann ve Otero 2020, 9; Bourreau vd. 2022, 13).

Tam protokol birlikte işlerliği, daha önce kamu otoritelerinin düzenlemelerine konu olmuş olup, bunun en belirgin örneği olan telekomünikasyon ağlarının ara bağlantısı¹¹, farklı operatörlerden hizmet alan kullanıcılara sorunsuz bir şekilde iletişim kurabilme yeteneği sağlamaktadır (MK

¹¹ 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu (m.16); 97/33/EC sayılı Erişim Direktifi.

2021, 85). Benzer şekilde, İnternet Mühendisliği Görev Gücü'nün (*The Internet Engineering Task Force*) Aktarım Denetim Protokolü (*Transmission Control Protokol*)¹² ile sağlanan tam protokol birlikte işlerliği sayesinde her internet kullanıcısı, kendisinin veya alıcının kullandığı internet servis sağlayıcısından, cihazdan ve e-posta hizmeti sunucusundan bağımsız olarak herhangi bir internet kullanıcısına (örneğin, Google Gmail kullanıcısı, Microsoft Outlook kullanıcısına) e-posta gönderebilmektedir (Chao ve Schulman 2020, 10; Kades ve Scott Morton 2020, 14).

Tam protokol birlikte işlerliği, bir platformun geniş kullanıcı tabanından kaynaklanan pozitif doğrudan ağ etkilerinin¹³ diğer platformlara yayılmasını sağladığından, platformlar arasında rekabeti tesis etmek noktasında genel olarak tamamlayıcı hizmetlere odaklanan protokol birlikte işlerliğine kıyasen daha avantajlı görülmektedir (Cremer vd. 2019, 59). Protokol birlikte işlerliğinin aksine, tam protokol birlikte işlerliğine konu doğrudan ağ etkileri, tüm hizmetlerin kullanıcı sayısına bağlıdır ve ortak bir standart üzerinde anlaşmaya varılması gerektiğinden standardizasyon ihtiyacı, protokol birlikte işlerliğine oranla daha yüksektir (Cremer vd. 2019, 85).

1.1.2. Değer Zincirindeki Konumuna Göre Birlikte İşlerlik Türleri

1.1.2.1. Yatay Birlikte İşlerlik

Yatay birlikte işlerlik (*horizontal interoperability*), ikame ürünlerin birlikte işlerliğini ifade etmektedir (OECD 2021a, 12). Bu yönüyle, kullanıcıların farklı hizmet sağlayıcılarını tercih etmelerine rağmen etkileşimlerini sürdürebilmelerine olanak tanımaktadır (Kerber ve Schweitzer 2017, 4-91). Temelde veri veya içerik birlikte işlerliği olarak görülebilecek olan sosyal medya platformları arasındaki birlikte işlerlik ile tam protokol başlığı altında yer verilen farklı mesajlaşma uygulamaları arasındaki birlikte işlerlik, esasen yatay düzeyde gerçekleşmektedir (Bourreau vd. 2022, 14; MK 2021, 86).

¹² RFC-793 sayılı Aktarım Denetim Protokolü (*Transmission Control Protokol*).

¹³ Doğrudan ağ etkileri, platformun bir tarafındaki kullanıcıların bir ürün veya hizmeti kullanmasının o ürün veya hizmetin değerini aynı taraftaki kullanıcılar bakımından etkilemesi anlamına gelmektedir (Tucker 2019, 5). Facebook gibi sosyal ağ platformlarında doğrudan ağ etkileri gözlenmekte ve platformdan türetilen kullanıcılar platformu kullanan arkadaş sayısı arttıkça artmaktadır (Scott Morton vd, 2022, 7).

Yatay birlikte işlerlik, bazı pazarlarda, pazarı rekabete açmak veya pazarda rekabet edebilme yeteneğini (*contestability*) artırmak açısından önemli bir rol oynayabilirken, teknik veya ticari nedenlerle aynı etkiyi başka pazarlarda göstermeyebilmektedir (OECD 2021a, 12). Örneğin, farklı e-posta servislerini kullanan kullanıcıların birbirleriyle iletişim kurabilmesi günümüzde oldukça doğal kabul edilirken; Whatsapp, Signal, Telegram gibi farklı anlık mesajlaşma uygulamalarını kullanan kullanıcılar birbirleriyle iletişim kuramamaktadır¹⁴. Bununla birlikte, yatay birlikte işlerliğin sağlandığı varsayıldığında, bir Telegram kullanıcısı, bir WhatsApp grubuyla doğrudan sohbet edebilecektir (Brown 2020, 56). Whatsapp gibi dijital platformlarda yatay birlikte işlerliğin sağlanamamasının nedenlerinden biri olarak pazarın dinamik yapısı gösterilmektedir (Riley 2020, 94). Diğer yandan, yatay birlikte işlerlik rakip ürün veya hizmetlere yönelik olduğundan, teşebbüsler rakiplerinin kullanıcı tabanlarına gönüllü olarak erişmesine izin vermeye genellikle daha az istekli olmaktadır (Brown 2020, 55).

Sonuç olarak yatay birlikte işlerlik, pozitif doğrudan ağ etkilerini pazar geneline yayarak platformlar arası rekabeti artırmakta; dolayısıyla pazar gücüne sahip teşebbüslerin birlikte işlerliği sağlamaya yönelik güdülerini daha az olmaktadır (Scott Morton vd. 2022, 7).

1.1.2.1. Dikey Birlikte İşlerlik

Yatay birlikte işlerlikten farklı olarak dikey birlikte işlerlik (*vertical interoperability*), değer zincirinin farklı seviyelerinde sunulan tamamlayıcı nitelikteki ürün veya hizmetlerin birlikte çalışabilmesini ifade etmektedir (Bourreau vd. 2022, 10). Dikey birlikte işlerliğin en temel ve önemli özelliği, dolaylı ağ etkilerini paylaşırması¹⁵ ve kullanıcıların farklı dijital ürün ve hizmet

¹⁴ Son bölümde detaylarına yer verilecek olan Avrupa Birliği Dijital Piyasalar Yasası (*Digital Market Act-DMA*), geçit bekçisi olarak belirlenen numaradan bağımsız kişiler arası iletişim hizmetleri sunan teşebbüsler bakımından birlikte işlerlik yükümlülüğü getirmektedir.

¹⁵ Dolaylı ağ etkileri söz konusu olduğunda platform tarafından sunulan hizmetin bir kullanıcı grubu için değeri, diğer bir grup büyüdükçe veya platformla daha yoğun bir şekilde etkileşime girdikçe artmaktadır (Borgogno ve Colangelo 2018, 20; OECD 2018, 71). Örneğin, Android ekosistemindeki kullanıcı sayısı arttıkça uygulama geliştiricileri ve reklamverenler için platform o kadar çekici olmaktadır. Benzer şekilde platformda daha fazla uygulama geliştirici ve reklamverenin bulunması daha fazla çeşitlilik anlamına gelmekte ve kullanıcılara sunulan ürün ve hizmetlerin kalitesi artmaktadır (Parker vd. 2020, 6).

kombinasyonlarını seçmesine olanak tanımasıdır (OECD-2021, 20; Brown 2020, 24). Böylece aynı işletim sistemi üzerinde farklı uygulama mağazalarının çalıştırılması, farklı ödeme hizmetlerine erişim sağlanması, bir dijital hizmete veya internet sitesine erişirken alternatif kimlik doğrulama hizmetlerinin kullanılması mümkün olabilmektedir.

Dijital platformların farklı konumda birden fazla kullanıcı grubunu bir araya getirmesi çoğu durumda dikey birlikte işlerliğin sağlanmasını gerektirmektedir (OECD 2021a, 14). Örneğin, en temelde, bireysel kullanıcılar bir platform ile platforma erişmek için kullandıkları cihaz veya uygulama arasında dikey birlikte işlerliğe ihtiyaç duymaktadır (Riley 2020, 101). Benzer şekilde satıcılar, içerik sağlayıcılar ve reklamverenler platform aracılığıyla gerçekleştirilen işlemlerle ilgili gerekli bilgilere erişim sağlamak ve siparişlerin işlenmesi gibi operasyonel süreçleri tamamlamak için dikey birlikte işlerliğe ihtiyaç duymaktadır (Hoffmann ve Otero 2020, 5). Bu bağlamda dikey birlikte işlerlik, dijital pazarların işleyişi bakımından hem bireysel hem de ticari kullanıcılara sunduğu faydalar göz önüne alındığında, vazgeçilmez bir unsur olarak ortaya çıkmaktadır.

Dikey birlikte işlerlik, kendi içerisinde platform içi ve platformlar arası olmak üzere iki alt kategoriye ayrılmaktadır (Bourreau vd. 2022, 15). Platform içi dikey birlikte işlerlik, üçüncü taraf hizmet sağlayıcıların platforma entegre tamamlayıcı ürün ve hizmetler sunmasına olanak tanımaktadır (Kerber ve Schweitzer 2017, 4; Bourreau vd. 2022, 15; OECD 2021a). Bu kapsamda örneğin, üçüncü taraflarca sağlanan ürün veya hizmetler (uygulamalar, oyunlar, hizmetler vb.) bir sosyal medya platformuna entegre edilebilmekte¹⁶, böylece kullanıcılara daha çeşitli bir hizmet denetimi sunulmaktadır. Platform içi dikey birlikte işlerlik, aynı zamanda platformun kendi dikey entegre ürün veya hizmetlerini kayırmaya (*self preferencing*) yönelik davranışlarını sınırlayarak, rakip tamamlayıcı hizmet sağlayıcıların platforma erişiminin kısıtlanmasını engellemekte ve bu yolla platform veya ekosistem içi rekabeti teşvik etmektedir (OECD 2021a, 20; CMA 2020a; Scott Morton vd. 2021, 8). Dikey birlikte işlerliğin daha ileri bir biçimi olan platformlar arası dikey birlikte işlerlik ise dolaylı ağ etkilerini paylaştırarak ve çoklu erişim sağlayarak dijital platformlar veya ekosistemler arasındaki

¹⁶ Farrell ve Simcoe (2012, 4), söz konusu birlikte işlerlik biçimini dikey uyumluluk (*vertical compability*) olarak adlandırmaktadır.

rekabeti güçlendirmektedir (Bourreau vd. 2022, 16). Örneğin, müzik dosyaları veya e-kitaplar gibi dijital içeriklerin farklı platformlar arasında paylaşılabilmesi ve bir platform tarafından sunulan temel veya tamamlayıcı ürünlere rakip platformlar üzerinden çapraz olarak erişilebilme derecesi platformlar arası dikey birlikte işlerliğin düzeyiyle doğrudan ilişkilidir (Kerber ve Schweitzer 2017, 4).

1.1.3. Birlikte İşlerliğin Diğer Özellikleri

Farklı ölçütler temel alınarak yapılan sınıflandırmalarına bir önceki başlık altında yer verilen birlikte işlerlik, ayrı bir sınıflandırma yapılmasını gerektirmeyen; ancak uygulamada işleyişini etkileyen çeşitli nitelikler açısından da değerlendirilebilmektedir.

İlk olarak, birlikte işlerlik kısmi biçimde sağlanabilmektedir (Brown 2020, 54). Örneğin, bir mesajlaşma platformunun, rakip bir hizmetin kullanıcılarına metin ve görsel gönderilmesine izin vermesi; ancak video gönderimine ya da kendi kullanıcılarının bu gönderilere yanıt vermesine olanak tanımaması durumunda, kısmi birlikte işlerlik söz konusudur (Brown 2020, 54). Benzer şekilde, bir mobil işletim sisteminin, bir uygulamanın bir akıllı telefonun tüm standart özelliklerine erişimine izin verirken özel güvenlik donanımına erişimini kısıtlaması da kısmi birlikte işlerliğe örnek teşkil eder¹⁷. Bu tür sınırlamalar; geçerli kalite ve güvenlik endişelerinden, kullanıcıları rakip ürün veya hizmetleri kullanmaktan caydırma amacı taşıyan ticari stratejilerden veya birlikte işleyecek hizmet özellikleri geliştirmenin yarattığı maliyetler gibi çeşitli nedenlerden kaynaklanabilmektedir (Kerber ve Schweitzer 2017, 4).

İkinci olarak, birlikte işlerlik simetrik veya asimetrik biçimlerde ortaya çıkabilmektedir (Kerber ve Schweitzer 2017, 4). Simetrik birlikte işlerlik, SMS standartlarında olduğu gibi, bir hizmetten gelen içeriğin değiştirilmeden başka bir hizmette kullanılabildiği durumlarda söz konusudur (Riley 2020, 95). Yatay birlikte işlerlik hem simetrik hem asimetrik olabilirken dikey birlikte işlerlik yapısı gereği yalnızca asimetrik biçimde gerçekleşmektedir (Bourreau vd. 2022, 16). Zira dikey birlikte işlerlik söz konusu olduğunda bir platform, üçüncü taraf tamamlayıcı ürün veya hizmet sağlayıcılara yalnızca tek yönlü bir erişim imkânı

¹⁷ Komisyon, detaylarına üçüncü bölümde yer verilecek olan Apple Pay hakkında yürüttüğü soruşturma kapsamında bu hususu incelemektedir.

sunmakta; bu erişim ise çoğunlukla parasal bir karşılık ya da veri paylaşımı yoluyla sağlanmaktadır (Bourreau vd. 2022, 16).

Nitekim CMA'nın (2020, 142) dijital reklamcılığa ilişkin raporundaki tespitlerine göre, sosyal ağlar üzerinden yapılan çapraz paylaşımlar asimetrik birlikte işlerliğe işaret etmektedir. Örneğin, Facebook, rakip sosyal medya platformlarının kullanıcılarının Facebook'ta içerik yayınlamasına izin verirken, kendi kullanıcılarının diğer sosyal medya platformlarına içerik gönderme yeteneğini sınırlandırmaktadır.

1.2. BİRLİKTE İŞLERLİĞİ SAĞLAMAYA YÖNELİK ARAÇLAR

1.2.1. API'ler

Birlikte işlerlik çoğunlukla API'ler (*Application Programming Interface*) veya teknik standartlar aracılığıyla sağlanmaktadır. Özellikle dikey birlikte işlerlik söz konusu olduğunda gerekli görülen API'ler, ürün veya hizmetler arası iletişimin ve etkileşimin mümkün kılan ortak, teknik bir arayüzü ifade etmektedir (Gasser 2015, 11; Russell vd. 2019, 3). Esasen birçok dijital platform veya hizmet için temel bir yapı taşı olan API'ler, üçüncü taraf sağlayıcılara platformdan veri alma ve belirli işlevlere erişme imkânı sunmakta; bu yönüyle birlikte işlerliğin sağlanmasında kilit bir rol üstlenmektedir (Riley 2020, 99). API'lerin sunduğu bu yapı, bir uçta hizmet sağlayıcılar ve diğer uçta kullanıcılar ile çok taraflı bir pazara yol açtığından birçok dijital platformun iş modelini şekillendirmektedir (Deloitte 2021, 3).

Dijital platformlar, genellikle daha fazla içerik, işlev ve dolayısıyla kullanıcı çekebilmek adına kendi API'lerinin kullanımını teşvik etme eğilimindedir (OECD 2021a, 20). Öte yandan, platformlar kendi içeriklerini veya özelliklerini geliştirdiklerinde bu teşvikler daha karmaşık hale gelmektedir (MK 2021, 87). Bu noktada, platformun işlevselliğinin kötüye kullanılmasını veya bozulmasını önlemek amacıyla, gizliliğe, güvenliğe veya teknik hususlara ilişkin gerekçelerle API'lere erişim de kısıtlanabilmektedir (Riley 2020, 99). Nitekim API'ler, veri erişiminin ve birlikte işlerliğin teknik açıdan kolaylaştırılmasına önemli katkılar sağlasa da, bir platformdaki verilerin başka bir platform tarafından sorunsuz biçimde kullanılmasını tek başına garanti edememektedir (Gal ve Rubinfeld 2019, 750).

1.2.1. Standartlar

Birlikte işlerliğin sağlanmasına yönelik diğer bir araç, genellikle yatay birlikte işlerlik sağlanacak ürün ve hizmetler için ortak özelliklerin tanımlanmasını ifade eden standartlardır (OECD 2010, 9). Standartlar, temelde dijital hizmetler arasında ortak bir iletişim dili ile prosedürün belirlenmesini; farklı teşebbüsler tarafından sunulan hizmetlerin yanı sıra aynı teşebbüs tarafından sunulan birden çok hizmetin de birbirine bağlanmasını sağlamaktadır (OECD 2021a, 21).

Standartlar çoğunlukla, belirlenecek prosedüre uyumun sağlanacağı çok paydaşlı bir sürecin yürütülmesini zorunlu kılmaktadır (Gasser 2015, 19; Mozilla 2021, 3). API'ler genellikle sistem, ürün veya hizmetin sahibi tarafından tek taraflı olarak tasarlanırken, standardizasyona ilişkin hususlar genel olarak birden çok tarafın mutabakatını gerektirmektedir (Hofmann ve Otero 2017, 13). Bu bağlamda standartlar, standart belirleyen bir kuruluş (*Standart Settings Organization*- SSO) veya konsorsiyum tarafından (açık standartlar) ya da bir teşebbüs tarafından (kapalı standartlar) belirlenebilmektedir (MK 2021, 87; Cremer vd. 2019, 84).

Açık standartlar, belirli bir standardı uygulamak isteyen farklı kişi ve kuruluşlar arasındaki açık ve şeffaf bir diyaloga dayandığından birlikte işlerliğin uygulanmasında kapalı standartlar ve API'lere oranla daha tercih edilebilir olmaktadır (Chao ve Schulman 2020, 10). Açık standartların en önemli örneklerinden biri olan internet, tüm tarafların ortak standartları kullanmayı kabul ettiği durumlarda ortaya çıkabilecek yeniliğin somut bir kanıtıdır (Gasser 2015, 9; Furman vd. 2019, 125). Benzer şekilde e-posta hizmetlerinin oluşturulması, önceden birlikte çalışmayan ağların ve sistemlerin tasarım gereği birlikte çalışabilir hale gelmelerinin başka bir örneğini teşkil etmektedir (Furman Raporu 2019, 125). Bu bakış açısıyla, özellikle yeni hizmetlerin ortaya çıkışı açısından açık standartlar, ortak bir mutabakat gerektirmesi ve şeffaf bir süreç sağlaması bakımından daha güvenli bir araç olarak görülmektedir (OECD 2021a, 13). Öte yandan bir standardın belirli bir dijital platformun özelliklerini veya protokollerini bir pazara yerleştirme riski dikkate alındığında, söz konusu platform açısından bir pazar gücü yaratılması ve bu gücün rekabete aykırı olacak şekilde kullanılması gibi sonuçlar doğabilecektir (OECD 2021a, 22). Bunun yanı sıra, dijital pazarların

dinamik yapısı nedeniyle standart oluşturma süreçleri görece yavaş kalmaktadır (Riley 2020, 103).

Özetle, birlikte işlerliğin farklı şekillerde sınıflandırılması ve farklı araçlarla sağlanması mümkündür. Bu çalışma kapsamında birlikte işlerliğin değer zincirindeki seviyesine göre sınıflandırılması daha önemli görüldüğünden bir sonraki bölümde yatay ve dikey birlikte işlerlik türlerinin rekabetçi ve rekabet karşıtı etkilerine değinilmektedir.

BÖLÜM 2

BİRLİKTE İŞLERLİK ÇÖZÜMLERİNİN REKABETE ETKİLERİ

Dijital pazarlara yönelik endişeleri ele almayı hedefleyen birlikte işlerlik çözümleri, yerleşik teşebbüsleri yeni girişimlerden koruyan ağ etkilerinin üstesinden gelerek, teşebbüslerin pazara minimum maliyetle giriş yapabilme, pazarda rekabet edebilme ve yerleşik teşebbüsten pay alabilme potansiyelini en üst düzeye çıkarabilmektedir (Kades ve Scott Morton 2020, 2). Birlikte işlerlik ayrıca, pazardaki ürün ve hizmet çeşitliliğini ve kullanıcıların seçim özgürlüğünü artırıcı etkiler doğurmaktadır (Gasser 2015, 11).

Öte yandan, bu çözümlerin genel etkinliği; doğuracağı maliyetler ve istenmeyen sonuçlara yol açıp açmayacağı hususu büyük ölçüde uygulandıkları pazarın koşullarına bağlı olarak değişiklik göstermektedir (OECD-2021, 14). Nitekim bir pazarda sağlanan dikey veya yatay birlikte işlerlik düzeyi; tüketici refahı, ekonomik verimlilik veya yenilik perspektifinden bakıldığında en uygun seçenek olmayabilecektir (Gal ve Rubinfeld 2019, 762; Gasser 2015, 13).

Bu bölümde, birlikte işlerliğin rekabeti teşvik edebileceği koşulların yanı sıra bu çözümlerin doğurabileceği potansiyel risklerde ele alınmaktadır. İlk bölümde de vurgulandığı üzere, yatay ve dikey birlikte işlerlik türlerinin gerek yapısal özellikleri gerekse de uygulandıkları pazarlar ve yol açacakları etkiler bakımından farklılaşacağından hareketle ikili bir sınıflandırmaya gitmenin daha isabetli olacağı düşünülmektedir¹⁸. Bu çerçevede, her iki birlikte işlerlik düzeyi bakımından ortaya çıkabilecek rekabetçi ve rekabet karşıtı etkilere aşağıdaki bölümlerde ayrı ayrı yer verilmektedir.

¹⁸ Yatay ve dikey birlikte işlerlik arasındaki ayrım, birçok yazar tarafından önerilmiştir. Bkz. Farrell ve Simcoe (2012), Kerber ve Schweitzer (2017), Brown (2018), Riley (2020), MK (2021, 86) ve Bourreau vd. (2022).

2.1. YATAY BİRLİKTE İŞLERLİĞİN REKABETÇİ ETKİLERİ

Platformlar arasındaki rekabeti geliştirmeyi hedefleyen yatay birlikte işlerlik çözümleri, pazar oyuncularının doğrudan ağ etkilerini paylaşmalarını sağlayarak ağ etkileri üzerindeki mülkiyet haklarını yeniden tanımlamaktadır (OECD 2021a, 19; Scott Morton vd. 2021, 4). Zira dijital platformlarda ağ etkileri genellikle tek bir teşebbüse özgü olduğundan, teşebbüslerin ağ etkilerinden faydalanan taraf olmak adına güçlü güdüler bulunmaktadır (Bourreau vd. 2022, 19). Bu güdülere dayalı eylemler sonucunda pazarın tekelleşmeye yol açacak şekilde evrilmesi (*tipping*) kalıcı hale gelerek pazardaki sürdürülebilir rekabeti olumsuz etkileyebilmektedir. Buna karşın birlikte işlerlik, ağ etkilerinin pazar genelinde toplanarak kamu malı haline gelmesini ve dolayısıyla büyük kullanıcı tabanlarından kaynaklanan pozitif doğrudan ağ etkilerinin diğer platformlara yayılmasını sağlamaktadır (CMA 2020a, 370).

Bu durum, rakip teşebbüsler açısından rekabet koşullarının iyileşmesine zemin hazırlamakta; böylelikle teşebbüsler, kullanıcılar için kritik önem taşıyan fiyat, kalite ve gizlilik gibi unsurlar bakımından rekabet edebilir hale gelmektedir. Sonuç olarak, daha adil ve rekabet edilebilir bir pazar yapısı tesis edilerek yoğunlaşma eğilimleri nispeten kontrol altına alınmaktadır (Alexander ve Stutz 2021, 5; Bourreau vd. 2022, 13; Cremer vd. 2019, 59). Nitekim ara bağlantı yükümlülüğü, yatay birlikte işlerliğin rekabetçi etkilerinin klasik bir örneği olup bu mekanizma sayesinde farklı sağlayıcılardan hizmet alan kullanıcılar birbirleriyle iletişim kurabilir hale gelmiştir (Graef 2015, 16). Bu örnek, kullanıcıların hizmet sağlayıcıyı tercihlerinde ağ boyutundansa fiyat veya hizmet kalitesi gibi unsurlara odaklandığını göstermesi bakımından önemlidir (Bourreau vd. 2022, 19).

Ağ etkileri bağlamında yatay birlikte işlerlik, yeni bir katılımcının ürün veya hizmetine yönelik talebin artması için kritik bir kullanıcı kitlesine ulaşma gerekliliğini ortadan kaldırarak yeni teşebbüslerin pazara girişlerini kolaylaştırmakta ve giriş engellerinin aşılmasına katkı sağlamaktadır (Bourreau vd. 2022, 19). Bu sayede birlikte işlerlik, teşebbüslere pazara girdikleri ilk andan itibaren geniş bir kullanıcı ağına erişim imkânı sunmakta ve mevcut oyuncularla eşit şartlarda rekabet edebilme yeteneği kazandırmaktadır (Bourreau vd. 2022, 19).

Son olarak, birlikte işlerlik kullanıcıların tek bir hizmet sağlayıcı özelinde kilitlenme yaşamalarının önüne geçerek ilk tercih ettikleri platformdaki bağlantılarını kaybetmeden farklı hizmetler arasında geçiş yapmalarını sağlamaktadır (Graef 2015, 15; Gasser 2015, 10). Birlikte işlerliğin bulunmadığı ve farklı platformların avantajlarının belirsiz olduğu bir ortamda, tüketiciler yalnızca mevcut platformlarıyla uyumlu hizmetleri tercih etmekte ve yeni bir ağa geçme eğilimleri düşük olmaktadır (Bourreau vd. 2022, 19). Örneğin, sosyal medya kullanıcıları, yeni bir platforma geçerken sosyal bağlantılarını kaybetmek istemeyecektir (Zingales ve Rolnik, 2017). Dolayısıyla, kullanıcıların kritik bir arkadaş kitlesi platformdan kendileri ile birlikte ayrılana kadar bulundukları sosyal medya platformundan ayrılmaları ve yeni bir ağa geçmeleri olası görünmemektedir (Kades ve Scott Morton 2020, 6). Bu bağlamda, yatay birlikte işlerliğin sağladığı hizmetler arası geçiş imkânı, tüketicilerin aşırı atalet riskini de azaltmaktadır (Farrell ve Klemperer, 2006, 66).

Özetle; yatay birlikte işlerliğin tesis edilmesi, ağ etkilerinin rekabet koşulları üzerinde yarattığı rekabet karşıtı etkileri bertaraf etmekte; giriş engellerini azaltarak daha fazla oyuncunun pazara girmesini sağlamaktadır. Daha fazla oyuncunun yer aldığı bir pazarda teşebbüslerin yeni ürün ve hizmetler geliştirmeye yönelik motivasyonları artmakta; tüketiciler ise hizmetler arasında daha kolay geçiş yapabildiklerinden daha geniş bir tercih yelpazesine kavuşmaktadır. Böylelikle rekabetçi sürece ve tüketicilere fayda sağlayan yeniliklere izin verilmekte; daha genel bir ifadeyle “*pazar için rekabet*” “*pazar içi rekabete*” kaydırılabilmektedir (Scott Morton vd, 7; Bourreau vd. 2022, 19).

2.2. YATAY BİRLİKTE İŞLERLİĞİN REKABET KARŞITI ETKİLERİ

Yatay birlikte işlerliğin rekabet üzerindeki olumlu etkilerine karşın, çeşitli koşullar altında rekabet karşıtı sonuçlar doğurabileceği de göz ardı edilmemelidir. Öncelikle, yatay birlikte işlerlik yalnızca yüksek derecede standardizasyon veya rakipler arasında işbirliği temelinde gerçekleşebilmektedir (Kerber ve Schweitzer 2017, 18). Ancak bu durum, platformların yenilik yapma kapasitesini ve ile ürün farklılaştırma (*product differentiation*) olanaklarını sınırlayarak dinamik pazar ortamına zarar verebilme riski doğurmaktadır (Hovenkamp 2022, 26; Cremer vd

2019, 59; Kerber ve Schweitzer 2017, 18; Gasser 2015, 10; OECD 2021a, 23; Bourreau vd. 2022, 23).

Ürün veya hizmetlerin homojenleştiği bir ortamda, yenilik ve farklılaşma temelli rekabetin yerini salt fiyat rekabetinin alması ve tüketici tercihleri bakımından çeşitliliğin azalması olasılığı söz konusudur (Kerber ve Schweitzer 2017, 20; CMA 2020a, 370; MK 2021, 88; Bundesnetzagentur 2021, 22; Bourreau vd. 2022, 20). Nitekim CMA'nın dijital reklamcılığa ilişkin olarak yayınladığı ara rapora yanıt veren sosyal medya platformlarının birçoğu içeriklerin birlikte işlerliğini zorunlu kılma fikrine genel olarak karşı çıkarak böyle bir müdahalenin yatırım ve yenilik yapma teşviklerini zayıflatacağına, aşırı standardizasyona yol açacağına ve piyasayı yenilikçi yeni rakiplere kapatacağına dair endişelerini dile getirmiştir (CMA 2020a, 373).

Ürün farklılaştırma ve yeniliği sınırlama risklerine ek olarak tüm işlevleri birlikte işler hale getirmenin zorluğu ve maliyetleri nedeniyle bazı hizmetler bakımından yatay birlikte işlerliğin eksik veya etkisiz kalabileceği düşünülmektedir (Bourreau vd. 2022, 21). Bu durumda, pazardaki rekabet büyük ölçüde her teşebbüse özgü ağ etkilerinin düzeyi tarafından şekillendirilecektir. Geniş bir kullanıcı tabanına sahip platformlar bu avantajı korumaya devam edecek ve kullanıcılar da çoğunluğun tercih ettiği platforma yönelme eğiliminde olacaktır.

Nitekim Alman Tüketici Örgütleri Federasyonu (*Verbraucherzentrale Bundesverband* -VZBV) tarafından yapılan bir anket bu olasılığı doğrular niteliktedir. Söz konusu çalışma, birlikte işlerliğin sağlandığı varsayımsal bir durumda katılımcıların yalnızca %16'sının mevcut mesajlaşma uygulamasını değiştireceğini ortaya koymaktadır (VZBV 2020, 18). Bu bağlamda, hem uygulamada karşılaşılan zorlukları aşmak hem de ürün ve hizmetlerde homojenleşmeyi önlemek adına, birlikte işlerliğin sadece temel işlevlerle sınırlı tutulması gerektiğini (Scott Morton 2022, 12) ve hızlı gelişmeyen ve yenilik potansiyeli düşük hizmetler bakımından uygulanmasının daha uygun olacağını savunan görüşler de mevcuttur (OECD 2021a, 26; CMA 2020a, 370; Bourreau vd. 2022, 21).

Bu kapsamda, yatay birlikte işlerliğin uygulanması bağlamında, standart olmayan özelliklerin hariç tutularak kullanıcıların en fazla değer atfettiği standart

işlevlerin tanımlanması, rekabet karşıtı etkilerin minimize edilmesi bakımından gerekli görülmektedir (Scott Morton vd. 2021, 12; MK 2021, 89). Böyle bir durumda ise, ek işlevlerin kullanıcıların gözündeki değeri pazar dinamikleri açısından önem kazanmaktadır. Standart işlevlerin ön planda olduğu pazarlarda, hâlihazırda geniş bir kullanıcı tabanına sahip olan teşebbüsler, ağ etkilerinden kaynaklanan avantajlarını sürdürebilmekte; bu durum ise rakiplerin ürün farklılaştırma yönündeki motivasyonlarını azalabilmektedir (Bourreau vd. 2022, 21). Öte yandan, kullanıcıların yenilikçi işlevlere öncelik verdiği pazarlarda ise standart işlevler daha az cazip hale gelmekte, rekabet yeni işlevler etrafında şekillenmekte ve teşebbüsler yeni işlevler geliştirerek rakiplerinden farklılaşmak için çaba göstermektedir (Riley 2020, 98).

Yatay birlikte işlerlik bakımından değerlendirilmesi gereken diğer bir husus, çoklu erişimi azaltma olasılığıdır. Kullanıcıların aynı amaca hizmet eden birden fazla platformu eşzamanlı kullanabilmesini ifade eden çoklu erişim (Cennamo 2018, 17) birlikte işlerliğe alternatif olarak dijital pazarlarda tek oyunculu pazara evrilme olasılığını azaltarak *pazar için rekabeti* destekleyebilecek diğer bir unsurdur (OECD 2018, 61). Bununla birlikte çoklu erişimin hem maddi hem de maddi olmayan bazı maliyetleri bulunmaktadır. Örneğin, akıllı telefonlar bakımından çoklu erişim birden fazla telefona sahip olunmasını gerektirmekteyken birden fazla uygulama yüklemek, gizlilik politikalarını ve diğer kullanım koşullarını okumak, hesap oluşturmak, şifreleri yönetmek ve uygulama özelliklerini öğrenmek zaman ve kaynak gerektirmektedir (Brown 2020, 20). Aynı amaçları gütmesi bakımından çoklu erişime ikame bir aracı temsil edebilecek olan birlikte işlerlik, kullanıcılara tüm ağlara daha düşük maliyetlerle erişme fırsatı sağladığından çoklu erişimi azaltabilecektir (Bourreau vd. 2022, 22).

Öte yandan, birlikte işlerliğin sağlandığı durumda kullanıcılar hizmetler arasında çoklu erişimin mümkün kıldığı kadar kusursuz bir geçiş yapamayacaktır. Bu bakımdan çoklu erişimin sağlanması; kullanıcıların her bir ağa tam ve eksiksiz bir işlevsellikle erişebilmesi açısından daha tercih edilebilir görülmektedir (Bourreau vd. 2022, 10). Bunun yanı sıra çoklu erişim, yeni bir katılımcının kritik bir kullanıcı kitlesini hızla çekerek ağ etkileri yaratmasına imkân vermesi halinde *pazar için rekabeti*; yeni ürününün yerleşik teşebbüsün ürününden daha fazla

tercih edildiği durumda ise *pazar içi rekabeti* artırıcı etki doğurmaktadır (Bourreau vd. 2022, 23). Öte yandan, yatay birlikte işlerlik, pazardaki rekabetin hızla ortaya çıkmasını ve sürdürülebilir olmasını sağlayarak statik verimliliği artırırken dinamik verimliliği düşürerek *pazar içi rekabet* olasılığını azaltmaktadır (Bourreau vd. 2022, 23). Dolayısıyla, birlikte işlerlik ile çoklu erişim arasında bir tercihte bulunmak, çoklu erişimin sağlayacağı fayda ve maliyetler ile yenilikçi bir rakibin pazara giriş olasılığına bağlı olarak değişiklik göstermektedir (Scott Morton vd. 2021, 6).

Sonuç olarak, yatay birlikte işlerlik çoğu durumda ortak standartlar oluşturulmasını gerektirdiğinden, ürün ve hizmetlerin homojenleşmesine, çoklu erişimin azalmasına, yerleşik teşebbüsün pazar gücünün artmasına, inovasyon teşviklerinin zayıflamasına ve dinamik verimliliğin zarar görmesine neden olabilecek çeşitli riskler barındırmaktadır. Bu nedenle, yatay birlikte işlerliğin yalnızca çoklu erişimin maliyetli olduğu ve pazara yenilikçi bir rakibin girme olasılığının düşük olduğu hallerde, yeniliğe yer bırakacak şekilde sadece standart işlevler bakımından sağlandığında rekabetçi etkiler doğurabileceği öngörülmektedir.

2.3. DİKEY BİRLİKTE İŞLERLİĞİN REKABETÇİ ETKİLERİ

Dikey birlikte işlerlik, yatay birlikte işlerliğin aksine dijital platformlar veya ekosistemler içindeki rekabeti teşvik etmeye odaklanmaktadır (OECD 2021a, 20). Çok çeşitli hizmetler sunan dijital platformlar, dikey entegre yapıları sayesinde elde ettikleri çeşitli avantajlardan yararlanmakta; kendi ürün ve hizmetlerini tasarlarken ekosistemdeki diğer oyuncuları dışlayarak kendi hizmetlerine öncelik verebilmektedir (Chao ve Schulman 2020, 15).

Platformlar kendi tamamlayıcı hizmetlerini sunmadıkları veya hizmetlerine değer katabildikleri durumlarda birlikte işlerliği sağlama güdüsüne sahip olabilmektedir (Brown 2020, 55). Öte yandan, özellikle geçit bekçisi niteliği arz eden ve bir darboğazı kontrol eden platform kendisi de rakip bir hizmet sunduğunda birlikte işlerliğin engellenmesine yönelik rekabet endişeleri ortaya çıkmaktadır (OECD 2021a, 20). Dolayısıyla dikey birlikte işlerlik kullanıcıların farklı teşebbüslerden farklı tamamlayıcı ürün ve hizmetleri bir araya getirmesine olanak tanıyarak, kaldıraç etkisinin rekabeti engelleyecek şekilde kullanımını

veya kendini kayırma eylemlerini önlemeye yardımcı olmaktadır (OECD 2021a, 20; CMA 2020a, 71).

Pazar gücüne sahip teşebbüslerin rekabeti sınırlayabilecek eylemlerini ele almanın yanı sıra dikey birlikte işlerlik, yenilikçi ve tamamlayıcı hizmet sağlayan üçüncü taraf hizmet sağlayıcılarının, ekosisteme girmelerine olanak tanımakta ve değer zincirinin diğer alanlarında da gelişmelerine ve genişlemelerine izin vermektedir (Bourreau vd. 2022, 10). Örneğin geçit bekçisi niteliğindeki bir platform ile kurulacak bağlantı, tamamlayıcı hizmet sağlayıcılarının hesap doğrulama ve oturum açma gibi mevcut işlevlerden yararlanmalarının ve dolayısıyla kullanıcı tabanı kazanmalarının bir yolu olabilecektir (Riley 2020, 97). Bununla bağlantılı olarak dikey birlikte işlerlik diğer teşebbüslere mevcut hizmetlerini geliştirme, rakiplerinin ihtiyaç duyulan işlevlerine erişme veya bunları çoğaltma yeteneği vererek yenilik yapmalarını sağladığından aynı zamanda yeniliği de teşvik etmektedir (Chao ve Schulman 2020, 22). Dijital platform pazarlarında tamamlayıcı ürünler sunan teşebbüslerin faaliyet gösterebilmeleri bakımından birlikte işlerliğin sağlanması önem arz etmektedir (OECD 2021a, 21). Nitekim CMA'nın (2020, 312), dijital reklamcılığa ilişkin raporunda, Facebook'un API'sinde gerçekleştirilen değişikliklere dikkat çekilmekte; ilgili değişiklikler neticesinde çok sayıda üçüncü taraf uygulama ve hizmetin başarısız olduğu vurgulanmaktadır.

Dikey birlikte işlerlik tamamlayıcı hizmet sağlayıcıların yanı sıra tüketiciler bakımından da çeşitli faydalar barındırmaktadır. Bu faydalardan ilki, yatay birlikte işlerliğe benzer şekilde tüketicilerin tek bir platform veya ekosistemde kilitlenmelerinin önüne geçilmesidir (Chao ve Schulman 2020, 22). Dikey birlikte işlerlik örneğin, tüketicilerin mobil cihazlarını ve dolayısıyla işletim sistemlerini değiştirdiklerinde indirdikleri tüm uygulamaları ve ilgili hizmetleri de değiştirme zorunluluğuyla karşı karşıya kalmalarını engellemektedir (OECD 2021a, 20). Bunun yanı sıra dikey birlikte işlerlik, tüketicilere kullanım kolaylığı, ortak kimlik doğrulama, oturum açma işlemleri, diğer bir hizmetin işlevselliğinden yararlanma gibi oldukça çeşitli kolaylıklar sağlayabilmektedir (OECD 2021a, 20).

Birleşik Krallık'ın Açık Bankacılık (*Open Banking*) girişimi, sayılan tüm faydaları içinde barındıran başarılı bir dikey birlikte işlerlik örneğidir¹⁹. Açık bankacılık, hizmetler arası geçişi kolaylaştırmakla kalmayarak aynı zamanda oluşturduğu ortak API'ler sayesinde tüketicilerin tüm hesaplarına ve bireysel bankacılık bilgilerine tek bir platform üzerinden erişmesine olanak tanımaktadır (Stigler vd. 2019, 52). Böylece tüketiciler, tek bir perakende bankacılık hizmetinin birden çok sağlayıcısına kolaylıkla erişebilmektedir (Furman vd. 2019, 69). Bu durum, bilgi asimetrisinin ortadan kaldırılarak kullanıcıların hizmetleri karşılaştırarak ayrıştırmasına da imkân tanınmaktadır (OECD 2021a, 40). Örneğin, tüketiciler bir bankada hesap açabilmekte, diğer bir bankadan kredi alabilmekte, üçüncü bir finansal hizmet sağlayıcı aracılığıyla yatırımlarını yürütebilmekte ve böylece tüm bu hizmetlere ait bilgilere tek bir platform üzerinden ulaşabilmektedir.

Özetle dikey birlikte işlerlik, dijital bir darboğazı kontrol eden geçit bekçisi niteliğindeki platformların pazar güçlerini komşu pazarlara aktarma çabalarının önüne geçmektedir. Tamamlayıcı hizmet sağlayıcılara pazara giriş için fırsatlar sunulmasıyla fiyat ve maliyet etkinliği doğabilmekte; daha fazla tamamlayıcı hizmet sağlayıcının pazara katılmasıyla yenilik ve kullanıcılar açısından ürün çeşitliği artabilmektedir. Ayrıca tamamlayıcı hizmet sağlayıcıların çoğalması, platformun toplam değerini artırarak pozitif dışsallık oluşturabilmektedir. Dolayısıyla dikey entegre olan ve geçit bekçisi niteliğindeki bir platformun dikey birlikte işlerlik sağlamasının dinamik rekabeti teşvik edici etkiler doğurabileceği değerlendirilmektedir.

2.4. DİKEY BİRLİKTE İŞLERLİĞİN REKABET KARŞITI ETKİLERİ

Dikey birlikte işlerliğin sayılan faydalarına karşın önemli pazar gücüne sahip platformların, sağlanan birlikte işlerliğin yarattığı rekabetçi baskı nedeniyle, konumlarına yönelik tehditleri azaltmak için farklı stratejilere yönelme riski bulunmaktadır (OECD 2021a, 24). Bu stratejiler, ürünlerini daha dikkat çekici bir

¹⁹ Directive (EU) 2015/2366 of the European Parliament and of the Council of 25 November 2015 on payment services in the internal market, amending Directives 2002/65/EC, 2009/110/EC and 2013/36/EU and Regulation (EU) No 1093/2010, and repealing Directive 2007/64/EC.

şekilde öne çıkarmaya ya da kullanıcıların çoklu erişim veya platform değiştirme maliyetlerini artırmaya yönelik olabilmektedir (Fletcher, 2020, 9). Bu amaçla API'lerde yapılacak küçük değişiklikler, teşebbüsler üzerinde oldukça büyük etkiler doğurabilmektedir (Nicholas ve Weinberg 2019, 8). Ayrıca yerleşik teşebbüsler rakip ürünleri kopyalamak için rakiplerinin API kullanımını izleme veya rekabete aykırı stratejiler uygulama amacıyla API'leri farklı şekillerde kullanabilme eğilimi gösterebilmektedir (Nicholas ve Weinberg 2019, 21).

Bununla birlikte dikey birlikte işlerlik, genel olarak dikey ayrışmanın (*vertical separation*) klasik verimsizliklerine yol açmaktadır (Copenhagen Economics 2020, 73). Söz konusu verimsizliklerden biri, hem platformun hem de tamamlayıcı hizmet sağlayıcısının kendi fiyatına marj eklemesi nedeniyle çifte marjinalizasyonun (*double marginalization*) ortaya çıkma riskidir. Öte yandan, tamamlayıcı hizmet sağlayıcılar arasında güçlü bir rekabetin olduğu ve tüketicilerden doğrudan ücret talep edilmediği durumlarda çifte marjinalizasyon riski daha az endişe vericidir (Bourreau vd. 2022, 26). Ayrıca dikey birlikte işlerliği sağlayan platformun işlem maliyetleri arttıkça ölçek ve kapsam ekonomileri azalabilmektedir (Bourreau vd. 2022, 26). Bir diğer önemli verimsizlik ise, bilgi asimetrisi ve bekletme problemine (*hold up*) ilişkindir. Bu kapsamda tamamlayıcı hizmet sağlayıcılar platforma yönelik bir yatırım söz konusu olduğunda platformda bir bağımlılık yaratılmaması adına yatırım yapmaktan imtina edebilmektedir.

Dikey birlikte işlerlik, platformların yenilik güdüsüne de zarar verebilmektedir. Örneğin Boudreau (2010), yenilik ve dikey açıklık arasında ters U şeklinde bir ilişki kurarak platformların tamamlayıcı hizmetlerin girişini kısıtlaması gerektiğini öne sürmektedir. Platformların tamamlayıcı hizmetlere çok açık olmasının düşük kalitede hizmet sunan sağlayıcılara izin vermenin yanı sıra, güçlü bir rekabetle karşı karşıya kalabilecek yüksek kalitede hizmet sunan sağlayıcıların da yenilik güdülerini azaltabileceğine dikkat çekmektedir. Ayrıca dikey birlikte işlerlik yenilikten elde edilen etkinliklerin tamamlayıcı hizmet sağlayıcılarla paylaşılmasını gerektirebileceğinden platformun dinamik verimliliğini düşürme riskini de barındırmaktadır (Bourreau vd. 2022, 46). Bu çerçevede, dikey birlikte işlerliğe tabi olan platformun yenilik güdülerinin

korunması amacıyla erişim fiyatını da içerecek bir lisans rejimi öngörülebilecektir (Bourreau vd. 2022, 46).

Genel olarak dikey birlikte işlerliğin platformlar üzerinde yaratacağı rekabetçi baskı sonucu platformların rekabet karşıtı eylemlere yönelme riski bulunmaktadır. Bunun yanı sıra, çifte marjinalizasyonun ortaya çıkması, ölçek ve kapsam ekonomilerinin azalması, bilgi asimetrisi gibi dikey ayrımın klasik verimsizliklerine yol açılması ve platformların yenilik güdüsünün zayıflaması gibi istenmeyen sonuçlar da doğabilecektir.

Birlikte işlerliğin hem yatay hem de dikey seviyede hangi durumlarda rekabetçi etkileri olabileceğine ilişkin işbu başlık altında yer verilen değerlendirmeleri takiben bir sonraki bölümde, bu faydaları korumaya yönelik olarak birlikte işlerliğin rekabet hukuku bağlamındaki uygulama alanlarına ve birlikte işlerliğin engellenmesinin hangi koşullar altında, nasıl bir ihlal değerlendirmesine tabi tutulabileceğine ilişkin hususlara yer verilmektedir.

BÖLÜM 3

REKABET HUKUKU PERSPEKTİFİNDEN BİRLİKTE İŞLERLİĞİN UYGULAMA ALANLARI

Birlikte işlerlik çözümleri; rekabet kanunları, sektöre özel düzenlemeler ve diğer geniş tabanlı düzenlemeler yoluyla uygulanabilmektedir. Söz konusu uygulama alanları getirdikleri çözümün tasarımı, kapsamı ve nihai hedefleri açısından farklılık göstermektedir (OECD 2021a, 27). Bu kapsamda, bu başlık altında rekabet hukuku uygulaması odağında kalınmak suretiyle birlikte işlerliğin engellenmesinin hangi kötüye kullanma halleri çerçevesinde değerlendirildiği ve/veya ardıl bir müdahale aracı olarak uygulandığı hususuna detaylı şekilde yer verilmektedir. Ardından, birlikte işlerlik çözümlerinin birleşme devralma işlemleri bakımından hangi endişeleri gidermeye yönelik olarak ve hangi amaçlarla öncül olarak uygulandığı ve son olarak ise hangi durumlarda gizli anlaşma riskine yol açabildiği hususlarına değinilmektedir.

3.1. BİRLİKTE İŞLERLİĞİN ENGELLENMESİNE YÖNELİK KÖTÜYE KULLANMA HALLERİ VE UYGULAMA ÖRNEKLERİ

Birlikte işlerliğin engellenmesi, bu tür engelleme veya sınırlama davranışları hâkim durumdaki bir teşebbüsün rakiplerin pazara girişini veya pazarda tutunmasını engelleme amacıyla gerçekleştirilmesi halinde hâkim durumun kötüye kullanılması kapsamında değerlendirilebilmektedir (OECD 2021a, 28). Bu tür engellemeler, genel olarak hâkim durumdaki teşebbüslerin rakip uygulama geliştiricileri ve diğer tamamlayıcı hizmet sağlayıcıları dışlayıcı eylemlerine konu olmakta ve dikey bir nitelik arz etmektedir (Alexander ve Stutz 2021, 4). Bu kapsamda teşebbüslerce başvurulmuş olası engelleme araçları; arayüzlerin teknik tasarımından bu arayüzlerin sıklıkla değiştirilmesine kadar uzanan geniş bir yelpazede çeşitlilik gösterebilmektedir (Kerber ve Schweitzer 2017, 25). Dolayısıyla, rekabet otoritelerinin, engellenmenin güvenlik, gizlilik veya diğer faydalar için gerekli olup olmadığını ve ileri sürülen gerekçelerin haklı olup

olmadığını değerlendirmesi gerekmektedir. Engelleme yöntemlerine yönelik çeşitlilik ise yapılacak değerlendirmenin karmaşıklığını artırmaktadır (Riley 2020, 100).

Hâlihazırda çok fazla sayıda dosyaya konu olmamakla birlikte, rakip teşebbüslerin birlikte işlerliğinin engellenmesine yönelik davranışları, genel olarak sözleşme yapmanın reddi kapsamında değerlendirilmektedir (Kerber ve Schweitzer 2017, 25; Alexander ve Stutz 2021, 4). Ek olarak, hâkim durumdaki teşebbüslerin çoklu erişimi azaltmaya ve geçiş maliyetlerini artırmaya yönelik stratejileri, bazı durumlarda kullanıcıların ihtiyaçlarının yalnızca bir kısmını karşılayabilecek daha küçük rakiplerin engellenmesine neden olduğundan, münhasırlık hükümlerine benzer olarak kabul edilebilmektedir (OECD 2021a, 28). Ayrıca, her ne kadar rekabet hukuku bakımından tam olarak neyin haksız şart teşkil ettiğini belirlemek zor olsa da, bazı koşullarda birlikte işlerliğin engellenmesi hâkim durumdaki teşebbüsler tarafından kullanıcılara haksız koşullar dayatmakla eşdeğer olarak değerlendirilebilmektedir (OECD 2020a, 52). Özellikle veri talep eden ile veri sahibi arasında eşit olmayan pazarlık gücünün ve verilerin birlikte işlerliğinin engellenmesinin söz konusu olduğu durumlar haksız sözleşme şartları olarak yorumlanabilmektedir (Hoffmann ve Otero 2020, 33). Sayılan durumlara ek olarak, birlikte işlerliğin engellenmesi platformların ikili rolünden faydalanarak kendi ürünlerine daha fazla birlikte işlerlik sağlamalarının ve pazar güçlerini diğer pazarlara aktarmalarının da bir yöntemi olabilmektedir (Scott Morton vd. 2022, 24; Bourreau vd. 2022, 36).

Bu çerçevede bir sonraki başlık altında, dijital pazarlarda birlikte işlerliğin engellenmesine ilişkin davranışların uygulamada kötüye kullanma hallerinden hangileri kapsamında değerlendirildiğine ilişkin detaylı açıklamalara, uygulama örneklerine ve farklı yaklaşımlara değinilmektedir.

3.1.1. Sözleşme Yapmanın Reddi

Dijital pazarlarda faaliyet gösteren az sayıda platform, çevrim içi bir altyapı sahipliği neticesinde bu pazarlar bakımından başta veri olmak üzere temel kabul edilebilecek girdileri ellerinde tutmaktadır. Dijital platformlar, alt pazarlardaki rakiplerinin güvendiği altyapılar yaratıp kendi oluşturdukları pazarlarda rekabet ettiklerinden, sözleşme yapmanın reddi dijital pazarlar bakımından ayrıca önem kazanmıştır (Hurwitz 2020, s. 1034). Sözleşme yapmanın reddi, hâkim

durumdaki bir teşebbüsün vazgeçilmez olarak kabul gören ürün veya hizmetini rakipler de dâhil olmak üzere erişim isteyen herkesle paylaşmakla yükümlü olduğu fikrine dayanmaktadır (Borgogno ve Colangelo 2018, 30). Bu kapsamda, hâkim durumdaki bir teşebbüsün kontrol ettiği pazardaki bir darboğazı giriş engeli olarak kullanması yasaklanmaktadır (Bourreau vd. 2022, 36).

Sözleşme yapmanın reddi kapsamında ihlal tespitinde bulunulabilmesi için reddetmenin alt pazarda rekabet etmek için vazgeçilmez bir ürüne ya da hizmete ilişkin olması, alt pazarda etkin rekabeti ortadan kaldıracabilecek ve tüketici zararına yol açabilecek nitelikte olması gerekmektedir²⁰. Bu kapsamda sözleşme yapmayı reddetme, mal, hizmet ya da unsura ilişkin mevcut bir sözleşme ilişkisinin kesilmesi şeklinde olabileceği gibi, potansiyel müşterilerin sözleşme taleplerinin reddedilmesi şeklinde de olabilmektedir²¹.

Birlikte işlerliğin engellenmesinin sözleşme yapmanın reddi kapsamında ele alınması yalnızca bazı durumlarda geçerlidir. Zira birlikte işlerliğin engellenmesi, çoğunlukla söz konusu bilgi veya erişim istenen diğer unsurların vazgeçilmez olup olmadığının incelenmesini gerektirirken, dijital pazarlarda söz konusu unsurun vazgeçilmezliğinin tespiti geleneksel pazarlara kıyasen zorlaşmaktadır²². Nitekim hem vazgeçilmezliğin hem de etkin rekabetin ortadan kalkması ile tüketici zararının ortaya konması noktasında, birlikte işlerliğin engellenmesine yönelik davranışlara konu *Microsoft*²³, *Apple Fairplay*²⁴, *Enel X*²⁵ ve *Sahibinden*²⁶ kararlarında farklı değerlendirmeler yapıldığı görülmektedir. Dolayısıyla geçmiş kararlar, birlikte işlerliğin engellendiği durumlara yönelik bir yol haritası sunmamaktadır.

²⁰ Hâkim Durumdaki Teşebbüslerin Dışlayıcı Davranışlarına İlişkin Kılavuz (Kılavuz) para. 43.

²¹ Kılavuz, para. 38.

²² Sözleşme yapmanın reddine ilişkin iddialar, diğer sağlayıcılara erişim sağlama yükümlülüğü bulunan Türk Telekomünikasyon AŞ'ye yönelik Rekabet Kurulu (Kurul) kararlarında sıklıkla incelenmiştir. Bkz. Kurulun 09.06.2016 tarih ve 16-20/326-146 sayılı kararı. Benzer iddialar incelenmekle birlikte gerekçeli kararın yayınlanmadığı diğer bir karar için bkz. <https://www.rekabet.gov.tr/tr/Guncel/turk-telekomunikasyon-as-hakkinda-yurutu-7d8ad36de022ec118144005056b1ce21>, Erişim Tarihi: 10.06.2022.

²³ *Microsoft*, Case COMP/37.792 [2004].

²⁴ *Apple Fairplay*, Décision 04-D-54, [2004].

²⁵ *Enel X*, No.29645, Case A529, [2021].

²⁶ Kurulun 30.09.2021 tarihli ve 21-46/655-325 sayılı kararı.

Bununla birlikte, söz konusu engelleme davranışı çoğu durumda API'lerin tabi olabileceği fikri mülkiyet korumasına ilişkin sonuçların ayrıca dikkate alınmasını gerektirmektedir (OECD 2021a, 30)²⁷. Erişim talep edilen varlığın fikri mülkiyet hakları kapsamında korunması halinde ise sayılan şartlara ek olarak, reddetmenin yeni ürün veya hizmetin ortaya çıkmasını engellemesi şartı aranmaktadır²⁸. Tüm bu şartların dijital pazarlar bakımından sağlanmasının pratikte zor olduğu ve geçmiş kararlardaki değerlendirmelerin de birbirlerinden önemli ölçüde farklılaştığı görülmektedir.

Birlikte işlerlik bilgilerine erişimin engellenmesinin sözleşme yapmanın reddi kapsamında değerlendirilebileceğini doğrulayan ilk örnek *Microsoft* kararıdır (Koolen 2022, 762)²⁹. Microsoft davaları hem Komisyon hem de Amerika Birleşik Devletleri Adalet Bakanlığı (*Department of Justice-DOJ*) tarafından incelenmiş olmakla beraber, birlikte işlerliğin engellenmesi ve sözleşme yapmanın reddi kapsamında değerlendirilmesi yalnızca Komisyon tarafından benimsenmiştir (Kerber ve Schweitzer 2017, 21).

Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Bölge Mahkemesi, Microsoft'un rakibi Netscape'e önemli bir API sağlamayı geciktirdiğini belirtmiş, ancak birlikte işlerlik sınırlamalarının DOJ tarafından yapılan şikâyetin ana teması olmadığına dikkat çekmiştir. Her ne kadar ABD'deki dava birlikte işlerliğin engellenmesi eylemine odaklanmamış olsa da nihai karar, sunucu işletim sistemlerinin ve bu sistemlerde çalışan yazılımların Windows kullanıcı işletim sistemleriyle birlikte işlerliğini geliştirmeye yönelik uyum tedbirlerini içermektedir³⁰.

²⁷ Birlikte işlerliğin engellenmesi ve fikri mülkiyet hakları, yatay birlikte işlerliğin engellenmesinin bir örneği olan, Cisco'nun Arista'nın komutlarını kopyaladığına ilişkin şikâyet ile gündeme gelmiştir. Cisco'nun rekabetin olmadığı bir durumda açıklığı ve birlikte işlerliği teşvik ederken bir rakip ciddi bir meydan okuma başlattıktan sonra, daha önce açık olan kullanıcı arayüzünde telif hakkı koruması talep ettiği ve böylece pazara yeni giren rakibi kilitli kullanıcılardan mahrum ettiği iddia edilmiştir. Dava askıya alınmakla birlikte Cisco ve Arista'nın patent ihlali anlaşmazlığı tarafların "*mevcut ürünlerle ilgili patentler veya telif hakları konusunda beş yıl boyunca yeni bir dava açılmayacağı*" konusunda anlaşmaları ile son bulmuştur. Bkz. <https://www.wsj.com/articles/arista-files-antitrust-charges-against-cisco-1453754642>, Erişim Tarihi: 11.03.2022.

²⁸ *Microsoft v. Commission*, Case T-201/04 [2007] ECR II-3601, para.334.

²⁹ *Microsoft*, Case COMP/37.792 [2004].

³⁰ *U.S. v. Microsoft Corporation*, No. 98-1232, [2002], para. 187.

Diğer taraftan Komisyon, Microsoft'un kişisel işletim sistemi ile sunucu işletim sistemlerinin birlikte işlerliğine ilişkin bilgileri, sunucu işletim sistemleri pazarında faaliyet gösteren rakiplerine sağlamaktan kaçınarak ve kişisel işletim sistemleri pazarındaki gücünü, sunucu işletim sistemleri pazarına aktarmaya çalışarak hâkim durumunu kötüye kullandığı iddialarını incelemiştir³¹. Komisyonun incelemesinde; (i) Microsoft'un %90'lık pazar payı ile kişisel işletim sistemleri pazarında hâkim durumda bulunduğu³², (ii) söz konusu birlikte işlerlik bilgilerinin ikamelerinin olmadığı, (iii) tam erişimin rakiplerin pazarda yer alabilmesi bakımından vazgeçilmez olduğu³³, (iv) erişim engelini pazardaki rekabeti tamamen ortadan kaldırabilme riskinin olduğu³⁴ değerlendirilmiştir.

Komisyon kararını temyiz eden Microsoft, rakiplerine yeterli düzeyde birlikte işlerlik sağlayacak beş alternatif yöntem sunduğunu belirtmesine rağmen³⁵, Genel Mahkeme bu itirazı kabul etmeyerek ve birlikte işlerliğin derecesine vurgu yaparak rakip işletim sistemlerinin Microsoft ürünleriyle aynı işlerliği kazanması ve rakiplerin ilgili unsura Microsoft'la eşit şartlarda erişmesi gerektiğine hükmetmiştir³⁶. Bu bakımdan, önce *Oscar Bronner*³⁷ ardından *IMS Health* kararında³⁸ ortaya koyulan ve vazgeçilmezliği değerlendirilen ürün veya hizmetin rakipler tarafından tekrar oluşturulmasının önünde herhangi teknik, yasal veya ekonomik bir engel olmaması veya söz konusu unsura ilişkin mevcut veya potansiyel bir ikamenin mevcut olması halinde, söz konusu ikame daha az avantajlı olsa dahi, ilgili ürün veya hizmetin vazgeçilmez olarak kabul edilemeyeceğine yönelik dar yaklaşımın³⁹ Microsoft kararında ortaya koyulan “eşit şartlarda birlikte işleyebilme” gerekliliği ile beraber esnetildiği görülmektedir.

Komisyon, Microsoft'un rakiplerinin belirli bir pazarda yenilik yapmaya ve teknik gelişmeyi iletmeye yönelik azalan güdülerine odaklanarak, Microsoft'un

³¹ *Microsoft*, Case COMP/37.792 [2004], para. 3.

³² A.g.k. para. 1062.

³³ A.g.k. para. 1064.

³⁴ A.g.k. para. 781.

³⁵ *Microsoft v. Commission*, Case T-201/04 [2007] ECR II-3601, para.345.

³⁶ A.g.k. para. 345.

³⁷ *Oscar Bronner v. Mediaprint*, Case C-7/97 ECR I-7791 [1998].

³⁸ *IMS Health v. NDC Health*, Case C-418/01 [2004] ECR I-5039 para. 28.

³⁹ *Oscar Bronner v. Mediaprint*, Case C-7/97 ECR I-7791 [1998] para. 43-45.

birlikte işlerlik sağladığında azalacağı iddia edilen yenilik yapma güdüsü ve bir bütün olarak piyasanın yenilik yapma güdüsü arasında bir dengeleme testi uygulamıştır. Neticesinde rekabet üzerindeki olumsuz etkinin Microsoft'un yenilik yapma güdüsü üzerindeki etkiden daha ağır bastığı sonucuna varmıştır⁴⁰. Bu doğrultuda Komisyon, Windows tarafından sağlanan arayüzlerin altında yatan yazılım kodlarının diğer işletim sistemi sağlayıcıları tarafından kopyalanmasına olanak tanınmasına, başka bir deyişle, Microsoft'un protokollerinin lisanslanması gerektiğine hükmetmiştir⁴¹.

Birlikte işlerliğin engellenmesinin sözleşme yapmanın reddi bağlamında incelendiği ve *Microsoft* kararına benzer şekilde fikri mülkiyet haklarının da dikkate alındığı bir diğer karar, Fransız Rekabet Otoritesi'nin (*Autorité de la Concurrence –ADLC*) *Apple FairPlay* kararıdır⁴². Karar, Apple'ın Dijital Haklar Yönetimi (*Digital Rights Management-DRM*) teknolojisi olan FairPlay'i müzik indirme hizmetleri pazarındaki rakiplerinden biri olan VirginMega'ya lisanslamayı reddettiği iddiasına ilişkindir⁴³. ADLC, Apple'ın taşınabilir müzik çalarlar ve müzik indirme hizmetleri pazarlarında hâkim durumda olup olmadığından bağımsız olarak⁴⁴, kullanıcıların hem indirilen müziğin formatını Apple'ın formatına dönüştürebilme imkânını hem de VirginMega'nın piyasada DRM teknolojisi ile uyumlu alternatif taşınabilir müzik çalarların mevcudiyetini⁴⁵ dikkate alarak, Apple'ın DRM teknolojisine erişimin bir müzik indirme hizmetini sunmak için vazgeçilmez olmadığı kanaatine varmıştır⁴⁶. Kararda, vazgeçilmezlik bakımından yapılan bu değerlendirmenin, *Oscar Bronner* ve *IMS Health* kararlarında ortaya konan, daha az avantajlı olsa dahi mevcut ikamelerin veya erişim talep edilen unsurun farklı yollarla oluşturulma imkânının varlığı halinde inceleme konusu ürün veya hizmetin vazgeçilmez olarak kabul edilemeyeceği yönündeki yaklaşıma yakın olduğu söylenebilecektir. Kararda ayrıca, rekabetin

⁴⁰ *Microsoft*, Case COMP/37.792 [2004] para. 783.

⁴¹ A.g.k. para. 999.

⁴² *Apple FairPlay*, Décision 04-D-54, [2004].

⁴³ A.g.k. para. 8-9.

⁴⁴ Kararda mevcut olan bilgiler göz önüne alındığında, Apple'ın bir veya daha fazla DRM pazarında kendisine hâkim bir durum sağlamak için yeterli pazar gücüne sahip olabilmemesinin olası olmadığı değerlendirilmiştir (A.g.k para. 40).

⁴⁵ A.g.k. para. 101.

⁴⁶ A.g.k. para. 96.

ortadan kalkma riskinin oldukça düşük olduğu, mevcut oyuncular arasında fiyat rekabetinin yoğun olduğu ve birçok potansiyel rakibin kısa ve orta vadede pazara girmesinin de muhtemel olduğu değerlendirilmiştir⁴⁷. İlave olarak, lisanslamanın Apple'ın güvenlik sistemini zayıflatacağı gerekçesi haklı bulunmuştur⁴⁸.

Sözleşme yapmanın reddi kapsamında incelenerek sunulan gerekçelerin haklı bulunduğu bir diğer karar⁴⁹, REOS'un Sahibinden.com üzerinden toplu listeleme hizmeti sunabilmesi için Sahibinden'in platformuna entegrasyon sağlamasının gerekli olduğu ve Sahibinden'in ilgili birlikte işlerliği sağlamayarak hâkim durumunu kötüye kullandığı iddialarına ilişkindir. Söz konusu dosya bakımından talep edilen birlikte işlerlik türü yatay birlikte işlerlik olmakla birlikte, REOS tarafından Sahibinden'in temel bir hizmetinin (toplu listeleme hizmetleri) REOS'un kendi arayüzü üzerinden gerçekleştirilebilmesi talep edilmiştir. Kararda, bir emlak danışmanı olan REOS'un esas faaliyetlerinin ilan girmek ve platformlarda harcadığı esas zamanın ilan girişlerine ilişkin olduğu dikkate alınarak, REOS'un talebinin fiiliyatta Sahibinden'in trafiğini üzerine çekmek anlamına geldiği, toplu listeleme hizmetleri olmaksızın da emlak danışmanlarının faaliyetlerine devam edebildiği ve REOS'un entegrasyon talebinin alt pazar olarak kabul edilebilecek toplu listeleme hizmetlerinde rekabet etmek için vazgeçilmez olmadığı değerlendirilmiştir⁵⁰.

Kararda ayrıca *Microsoft* kararına benzer şekilde, sağlanacak entegrasyon sonrasındaki uzun vadeli etkiler de değerlendirilmiş ve entegrasyon sağlanmasının kurumsal üyelere sunulan hizmetin çeşitliliği, kapsamı, kalitesi ve hızında aksaklıklar oluşması, Sahibinden'in AR-GE yatırımının karşılığını alamaması ve inovasyon güdüsünün düşmesi, azalan etkinlik ve artan maliyetler ile kurumsal üyelere yönelik fiyatlarda artış ya da kurumsal üye kaybının yaşanması, son kullanıcılara sunulan hizmet kalitesinin düşmesi gibi sonuçlara yol açacağı değerlendirilmiştir⁵¹. Bununla birlikte, Sahibinden'in, talep edilen entegrasyonun teşebbüsün temel faaliyetlerini içerdiği, dolayısıyla söz konusu entegrasyonun rant aktarımı anlamına gelebilecek bedavacılık sorununa yol

⁴⁷ A.g.k. para. 100.

⁴⁸ A.g.k. para. 93-94.

⁴⁹ Kurulun 30.09.2021 tarihli ve 21-46/655-325 sayılı kararı.

⁵⁰ A.g.k. para. 145.

⁵¹ A.g.k. para. 161.

açabileceği ve uygulama esnasında gizlilik açıklarının oluşabileceği yönündeki gerekçeleri haklı bulunmuştur⁵².

Birlikte işlerliğin engellenmesinin sözleşme yapmanın reddi bağlamında değerlendirildiği güncel bir karar olması nedeniyle *Enel X* kararına yer verilmesi de önemli görülmektedir⁵³. Kararda Google'ın, Enel X'in JuicePass uygulamasının⁵⁴ Google'ın Android-Auto uygulaması ile uyumlu bir sürümünün geliştirilmesini sağlayacak birlikte işlerlik bilgilerine Enel X'in erişimini reddederek⁵⁵, kendi uygulaması olan Google Haritalar ile rekabet edecek yeni bir ürün geliştirilmesini önlediği iddiası değerlendirilmiştir⁵⁶. Her ikisi de elektrikli araçlar için şarj istasyonu arama, istasyonların çalışma saatleri ve müsaitlik durumları hakkında bilgi sağlama ve operatörlerin kullanıcı verilerini toplamasına izin vermesi bakımından Android Auto ve JuicePass uygulamaları rakip ürünler ve Google ile Enel X alt pazarda rakip hizmet sağlayıcılar olarak değerlendirilmiştir⁵⁷. Bunun yanı sıra kararda, işletim sistemleri lisanslarının imtiyazı ve Android uygulamalarının satışı hizmetleri bakımından Google'ın⁵⁸ üst pazarda hâkim durumda bulunduğu kabul edilmiştir⁵⁹.

JuicePass'in bir akıllı telefon aracılığıyla kullanılabildiği de dikkate alındığında, Android Auto'nun JuicePass'in kullanımı için vazgeçilmez olmadığı söylenecekse de (Koolen 2022, 773), İtalya Rekabet Otoritesi (*Autorita' Garante della Concorrenza e del Mercato-AGCM*), JuicePass'i güvenli ve kolay bir şekilde kullanmak için Android Auto'nun vazgeçilmez olduğunu tespit etmiştir⁶⁰. Bu nedenle Android Auto ile uyumlu uygulamalar geliştirmek için gereken programlama araçları da vazgeçilmez olarak değerlendirilmiştir. Söz

⁵² A.g.k. para. 162.

⁵³ *Enel X*, No.29645, Case A529, [2021].

⁵⁴ Enel X'e ait JuicePass uygulaması hibrit ve elektrikli araç kullanıcılarının şarj istasyonları aramasına, şarj yuvaları ayırtmalarına ve ödeme yapmalarına olanak sağlamaktadır.

⁵⁵ Rezervasyon ve ödeme hizmetleri hâlihazırda Google haritalar tarafından sağlanmamakla birlikte Google'ın savunmaları arasında kendisinin sunmadığı işlevleri üçüncü taraf sağlayıcılar için geliştirmek zorunda olmadığı belirtilmektedir (A.g.k. para. 239).

⁵⁶ A.g.k. para. 24.

⁵⁷ A.g.k. para. 304-306.

⁵⁸ Ayrıca Karar'da İtalya'daki akıllı telefonların yaklaşık dörtte üçünün Android sistemini kullandığı belirtilmektedir.

⁵⁹ A.g.k. para. 313.

⁶⁰ A.g.k. No.29645, Case A529, 2021 para. 376.

konusu tespit, fiili veya potansiyel ikamelerin mevcut olup olmadığına ilişkin zorunlu unsur ölçütünün sınırlarını genişletmektedir. Nitekim vazgeçilmezlik değerlendirmesinde ikame unsurların sunduğu kolaylık düzeyi belirleyici bir faktör olmasa da, Enel X kararında JuicePass'ı bir akıllı telefon aracılığıyla kullanmanın yarattığı kolaylık faktörünün önemli bir rol oynadığı görülmektedir (Koolen 2022, 773-774). Başka bir deyişle, *Enel X* kararı, vazgeçilmezlik unsurunun ölçütünü “kullanımının daha güvenli ve kolay olması” şeklinde bir ölçüte dayandırarak sözleşme yapmanın reddi bakımından ihlal eşiğini önemli ölçüde düşürmektedir (Colomo 2021). Bu bakımdan vazgeçilmez unsura ilişkin değerlendirme ölçütü büyük oranda genişletilmekte, alt pazarda faaliyet gösteren bir teşebbüsün perspektifinden değerlendirilmekte ve bu sebeple öznel bir yoruma işaret etmektedir. Bu anlamda kararın *Magill*⁶¹ ve *Microsoft* kararlarının yerleşik ilkelerinden belli ölçüde ayrılarak, sözleşme yapmanın reddi bakımından dijital platformlar özelinde uygulamada karşılaşılan bir takım zorlukların üstesinden geldiği söylenebilecektir (Koolen 2022, 775).

Kararda vazgeçilmezliğe ilişkin olarak yapılan değerlendirmenin ardından; ağ etkilerinin varlığı, dijital platformların “*kazanan her şeyi alır*” yapısı ve JuicePass'ın kullanıcı tabanı oluşturmak için kritik bir büyümenin eşiğinde olduğu dikkate alınarak, Google'ın reddetme eyleminin Enel X'in elektrikli araçlar için şarj istasyonu arama hizmeti bakımından alt pazardan dışlanmasına yol açabileceği tespit edilmiştir⁶².

Birlikte işlerliğin engellenmesi, Komisyonun Apple hakkında başlattığı ve hâlihazırda yürütülmekte olan *Apple Pay* soruşturmasında⁶³ da gündeme gelmiştir. İlgili incelemenin konusunu Apple'ın, iPhone'lar ve iPad'ler üzerinden ödeme yapılırken ihtiyaç duyulan Yakın Alan İletişimi (*Near-Field Communication-NFC*) teknolojisine⁶⁴ üçüncü taraf ödeme uygulamalarının

⁶¹ *RTE&ITP (Magill)*, Case C-241-242/91 P [1995] ECR I-743.

⁶² *Enel X*, No.29645, Case A529, [2021] para 383-385.

⁶³ https://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/case_details.cfm?proc_code=1_AT_40452, Erişim Tarihi: 24.05.2022.

⁶⁴ NFC teknolojisi, tüketicilere, fiziksel mağazalarda akıllı telefonlarını kullanarak temassız ödeme yapma olanağı sunmaktadır.

erişimini reddederek yalnızca Apple Pay'e⁶⁵ erişim sağladığı ve uygulama mağazasında bulunan uygulamaların Apple'ın ödeme sistemini kullanmasını şart koştuğu iddiaları oluşturmaktadır⁶⁶. Komisyon ön görüşünde Apple'ın iPhone, iPad ve iOS yazılımından oluşan kapalı bir ekosistem yarattığı ve mobil cüzdan geliştiricilerinin erişimi de dâhil olmak üzere bu ekosistemdeki kullanıcı deneyiminin her yönünü kontrol edebildiği yönünde bir değerlendirmede bulunmaktadır. Ön görüşte dile getirilen endişe, Apple'ın iOS'ta işletim sistemi vasıtasıyla mobil işletim sistemleri pazarında sahip olduğu hâkim durumunu, NFC teknolojisine erişimi sınırlamak ve Apple Pay'e kaydırmak suretiyle gücünü mobil cüzdan pazarına aktardığı ve konumunu kötüye kullandığı yönündedir.

Hollanda Tüketiciler ve Piyasalar Otoritesi de (*Authority for Consumers and Markets-ACM*) büyük teknoloji şirketlerinin, eş deyişle TechFin'lerin (Apple, Amazon, Ant Group, Facebook, Google ve Tencent) ödeme pazarındaki faaliyetlerine yönelik sektör incelemesi sonrasında (ACM, 2020), NFC teknolojisine erişimin engellenmesinin ödeme uygulamaları açısından yeniliği engelleyebileceği ve tüketiciler ile teşebbüsler için seçim özgürlüğünü azaltabileceği endişeleriyle NFC teknolojisine erişimin engellenmesine ilişkin soruşturma başlatmıştır⁶⁷. İlgili soruşturmalara konu edilen birlikte işlerlik eksikliği, üçüncü taraf geliştiricilerin hizmetlerinin özünü sunmasını engellediğinden bu davalar bakımından sözleşme yapmanın reddi teorisinin uygulanabileceğini düşünenler mevcuttur (Bostoen ve Mândrescu 2020, 32).

Birlikte işlerlik, yukarıda sayılan örneklerde yer verildiği üzere ilgili ürün ve hizmetlere erişimin tamamen reddedilerek engellenebileceği gibi, platformların rakiplerine kendilerine kıyasla daha dezavantajlı koşullar yaratması ve sınırlı erişim sağlaması yoluyla da engellenebilecektir (Scott Morton vd. 2021, 25). Bu tür davranışlar, sağlayıcının bir anlaşmayı alıcının rekabet etmesini zorlaştıran

⁶⁵ Apple Pay, Apple'ın fiziksel mağazalarda ve çevrimiçi olarak mobil ödemeleri etkinleştirmek için kullanılan iPhone ve iPad'lerdeki kendi mobil cüzdan çözümüdür.

⁶⁶ Basın duyusu için bkz. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_1073, Erişim Tarihi: 24.05.2022.

⁶⁷ Basın duyusu için bkz. <https://www.acm.nl/en/publications/big-tech-and-dutch-payment-market-tightening-rules-needed-maintain-level-playing-field>, Erişim Tarihi 23.04.2022.

şartlar altında kabul etmesini ifade eden sözleşme yapmanın dolaylı reddi⁶⁸ kapsamında ele alınabilmektedir (OECD 2020a, 26). Sözleşme yapmanın dolaylı reddi dijital pazarlarda söz konusu ürün veya hizmete erişim koşullarının zorlaştırılmasını veya ilgili ürün veya hizmeti kullanmak için yeterli bilginin sağlanmamasını içerebilmektedir (Colomo, 2019, 8). Bu duruma örnek olarak, birlikte işlerliğin iyileştirilmesinin taahhüt olarak sunulduğu *Adtech* kararı⁶⁹ gösterilebilecektir. Kararda, Google'ın üçüncü taraf reklam satış platformlarına, kendi satış platformuna ve kendi hizmeti *Ad Manager*'a uygulanan daha dezavantajlı akdi ve teknik koşullar uygulamak yoluyla sınırlı birlikte işlerlik sağlayarak yayıncı reklam sunumundaki hâkim durumunu kötüye kullandığı tespit edilmiştir. Süreç sonunda Google, *Ad Manager* hizmeti bakımından üçüncü taraf reklam sunucusu ve reklam alanı satış platformu çözümleriyle birlikte işlerliğini iyileştirmeyi ve kendi lehine olan hükümleri sona erdirmeyi kabul etmiştir.

Yukarıda yer verilen karar örneklerinden de görülebileceği üzere, sözleşme yapmanın reddi teorisinin mevcut haliyle kavramsal netliğinin olmaması, ilgili teorisinin dijital platformlara aktararak uygulanmasını da karmaşıktırmaktadır (Kerber ve Schweitzer 2017, 22). Bunun ilk sebebi, dijital pazarlar bakımından incelemeye konu ürün veya hizmetin vazgeçilmez olup olmadığını belirlemenin önemli bir zorluk olarak ortaya çıkmasıdır (OECD 2020a, 27). Bu anlamda dijital pazarlardaki ürün ve hizmetler bakımından yapılacak değerlendirmelerin birçoğunun *Enel X* kararında olduğu gibi öznel değerlendirmelere kayabileceği düşünülmektedir. Bir hizmetin kullanımının kolaylığı veya güvenliğinin zorunlu unsur kriterini karşılayıp karşılamayacağı net değildir. *Apple Pay* hakkında yürütülen soruşturma bakımından da NFC teknolojisine alternatif olarak görülen kare kod⁷⁰ (*Quick Response*) uygulamasının varlığının vazgeçilmezlik değerlendirmesinde önemli bir rol oynayıp oynamayacağı merak konusudur.

Bunun yanı sıra, platformların kullanıcılarının ve iş ortaklarının katılımıyla biriktirdiği verinin dijital pazarlar bakımından önemli bir girdi niteliği taşıdığı kabul edilmekle birlikte, bu verilerin zorunlu unsur olarak kabul edilip

⁶⁸ Sözleşme yapmanın dolaylı reddi, makul olmayan ertelemeler, ürün arzının azaltılması veya makul olmayan tedarik koşulları uygulanması şeklinde ortaya çıkabilmektedir (Kılavuz para.41).

⁶⁹ *Adtech*, Décision 21-D-11, [2021].

⁷⁰ QR Kod, akıllı telefonlar tarafından okunabilen iki boyutlu bir barkoddur.

edilemeyeceği konusunda fikir birliği bulunmamaktadır (OECD 2020b). Komisyona göre, rekabet otoritelerinin veriye dayalı işleyen pazarlar bağlamında sözleşme yapmanın reddi teorisini uygulamasının önünde herhangi bir engel yoktur (Komisyon 2016; Komisyon 2017). Benzer şekilde, dijital pazarlarda rekabet edebilmek için önemli ölçüde pazar gücüne sahip teşebbüslerin veri kümelerine erişimin bir ön koşul olduğunu ve belirli dijital platformların kendilerini rakipler ile müşteriler arasında zorunlu bir darboğaz olarak konumlandırabileceğini öne sürerek dijital hizmetin kendisinin vazgeçilmez bir girdi oluşturabileceğini savunan görüşler de mevcuttur (Graef 2016; OECD 2016, 1; Stigler 2019, 30). Öte yandan bazı yazarlar, verilerin vazgeçilmez olarak değerlendirilmemesi gerektiğini savunmaktadır (Drexler 2016; FTC 2014; Tucker 2019, 12). Zira bu görüşe göre; veri kümelerinin hangi noktada vazgeçilmez hale geleceği veya bu verilerden elde edilecek görü veya diğer değerlerin başka kaynaklardan elde edilip edilemeyeceği hususları net değildir (Katz, 2019). Ayrıca sözleşme yapmanın reddi teorisi geleneksel anlamda altyapılara erişim amacıyla geliştirildiğinden ve daha sonra temel fikri mülkiyet haklarına doğru genişletildiğinden, veriye erişimin veya veri birlikte işlerliğinin reddini ele almak için doğru çerçeve olmayabileceğini düşünen yazarlar da mevcuttur (Cremer vd. 2019, 98).

Vazgeçilmezliğin tespiti bakımından karşılaşılan zorluğa ek olarak, sözleşme yapmanın reddi teorisinin birlikte işlerliğin engellendiği diğer durumlara uygulanmasını makul biçimde sınırlandıracak alternatif bir test bulunmaması da zorluk yaratmaktadır (Kerber ve Schweitzer 2017, 22). Nitekim *Microsoft* kararı da bu anlamda açık bir test sunmamaktadır. İlgili kararda, Komisyon her ne kadar sözleşme yapmanın reddi teorisini uygulamış olsa da bunu açıkça ifade etmemiş; teşebbüslerin birlikte işlerliğin olduğu ve olmadığı durumlarda farklılaşan güdülerini karşılaştırarak *Magill* ve *IMS Health* kararlarında yer bulan yeni ürün şartının ötesine geçmiştir. Bunun da ötesinde *Enel X* kararı, özellikle vazgeçilmezlik ve etkin rekabetin dışlanması ölçütlerine ilişkin değerlendirmeleriyle, geçmiş karar örneklerindeki değerlendirmelerin esnetilerek sözleşme yapmanın reddi teorisinin dijital platformlara da uygulanabileceğini gösteren bir örnek sunmaktadır. Öte yandan, ilgili kararda platformun vazgeçilmez karakteri kabul edilerek günümüzde önemli pazar gücüne sahip

teşebbüslere yönelik olarak önem arz eden düzenleme ihtiyacı zımnen teyit edilmiş, aksi halde rakipler tarafından geliştirilen benzer sistemlerin gelişme ve rekabet etme şansının olmayacağı değerlendirilmiştir.

3.1.2. Bağlama

Dijital pazarlarda birlikte işlerliğin engellenmesi sözleşme yapmanın reddi teorisinin yanı sıra farklı teoriler altında da değerlendirilebilmekte ve ihlale konu olabilmektedir. Bu kapsamda birlikte işlerliğin engellenmesine yönelik eylemlerin değerlendirilebileceği bir diğer teori olan bağlamadan bahsedilebilecektir (Riley 2020, 96; Bourreau vd. 2022, 36; OECD 2021a, 30).

Bağlama genellikle bir ürünü (bağlayan ürün) hâkim durumdaki teşebbüsten satın alan müşterilerin bir başka ürünü (bağlı ürün) de aynı teşebbüsten almasını gerektiren durumları ifade etmektedir⁷¹. Dijital pazarlar; ölçek ve kapsam ekonomileri, düşük marjinal maliyetler, ağ etkileri ve geri bildirim döngüleri gibi bağlama ve paket satış stratejilerini teşebbüslerin gözünde daha çekici hale getirebilecek bazı özellikler taşıdığından teşebbüslerin bu stratejilere başvurma güdüsünü artırmakta ve bu stratejilerin uygulanmasını kolaylaştırmaktadır (OECD 2020a, 42; OECD 2020c, 24). Komisyon'un *Microsoft*⁷² kararında birlikte işlerliğin engellenmesine ek olarak bağlama uygulamaları da soruşturmaya konu edilmiştir.

Birlikte işlerliğe ilişkin engelleme davranışı; ürün tasarımı yoluyla, birlikte işlerliğin sınırlanması suretiyle veya farklı ürünler arasında bir ekosistem veya kesintisiz bir arayüz oluşturularak gerçekleştirilebilmektedir (OECD 2020a, 42). Örneğin, sunduğu platform hizmeti bakımından hâkim durumda olan bir teşebbüsün, API'sini yalnızca kendi ürünleriyle uyumlu olacak şekilde değiştirebilme, dolayısıyla platformunu ve sunduğu tamamlayıcı hizmetleri etkin bir şekilde bir araya getirebilme ve tamamlayıcı hizmet sunan rakiplerine pazarı kapatabilme riski bulunmaktadır (OECD 2021a, 30). Özellikle nispeten bağımlı bir tüketici tabanına sahip teşebbüsler, bu stratejileri yeni pazarlarda pazar gücü elde etmek için kullanmaya daha eğilimli olmaktadır (OECD 2020c). Bu kapsamda, birlikte işlerliğin engellenmesi de bağlama uygulamaları yoluyla pazar gücünün komşu pazarlara aktarılmasının bir aracı haline gelmektedir.

⁷¹ Kılavuz, para. 82.

⁷² Detaylı açıklamalar için bkz. Aktekin (2012).

Bununla birlikte, dijital pazarlar bağlama davranışlarına yönelik bir değerlendirmeyi karmaşık hale getirebilmektedir (Mandrescu 2021, 2). Dijital ürün veya hizmetler arasındaki teknik bağlantılar, geleneksel pazarların aksine dijital pazarlarda oldukça yaygın olduğundan hangi ürünün bağlı olup olmadığı noktasında çizgi çizmek zor olabilmektedir (OECD 2020a, 43). Örneğin, bağlamaya ilişkin teorilerin iki farklı ürünün varlığını gerektirmesi karşısında dijital bir ürüne yeni bir özellik veya işlev eklendiğinde bu işlevin ayrı bir ürün olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği hususu dahi net değildir (OECD 2020a, 43).

Rakip ürünlerle sınırlı uyumluluğun bir sonucu olarak, bağlama yoluyla birlikte işlerliğin engellenmesi davranışlarının tüketiciler özelindeki etkisi ise tüketicilerin belirli tamamlayıcı ürünleri ana ürün veya hizmetle birlikte ilgili platformdan satın almaya teşvik edilmesi olmaktadır (OECD 2020a, 43). Bu durumu bir örnekle somutlaştırmak gerekirse, uygulama geliştirmek ve uygulamalarını iOS kullanıcılarına sunmak isteyen üçüncü taraf uygulama geliştiriciler, Apple işletim sisteminin farklı uygulama mağazaları ile birlikte işler olmaması nedeniyle bunu Apple'a ait uygulama mağazası olan App Store üzerinden yapmak zorunda kalmaktadırlar. Bu bağlılığa ek olarak, işletim sistemini sağlayan teşebbüsün özellikle üçüncü taraf sağlayıcılarla konum verilerini paylaşmak için kullanıcı izni alma zorunluluğu veya ek prosedürler getirmesinin de birlikte işlerliği daha da azaltan bir tür teknolojik bağlama⁷³ olduğunu düşünenler mevcuttur (Geradin ve Katsifis 2020, 76).

Tüm bu sayılanların yanı sıra, bağlama bakımından yapılacak değerlendirmeyi zorlaştıran bir diğer husus, dijital pazarlar özelinde her ürünün tüketiciler tarafından kullanımı, işlevselliği, potansiyel tamamlayıcılığı ve ayrı olarak satın alınıp alınamayacağı konusunda net bir anlayışın bulunmamasıdır (Akman 2017, 346-349). Ayrıca bir ürünün, bir rakip tarafından üretilen tamamlayıcı ürünlerle sınırlı uyumluluğu söz konusuysa veya hiç uyumluluğu yoksa bu durumun ne zaman hâkim durumun kötüye kullanılması amacıyla bir bağlama oluşturabileceği hususu da net değildir (OECD 2020a, 43). Tüm bu

⁷³ Bağlama, iki ayrı ürün olarak kabul edilebilecek ürünlerin entegre edilmesi yoluyla hayata geçirilebileceği gibi (teknolojik bağlama), sözleşmeler yoluyla (sözleşmesel bağlama) da gerçekleştirilebilmektedir (Kılavuz, para. 82).

belirsizlikler dijital pazarlarda birlikte işlerliğin engellenmesine yönelik davranışların bağlama teorisi altında incelenmesini daha da karmaşık hale getirmektedir.

3.1.3. Münhasırlık

Hâkim durumdaki teşebbüsler çoklu erişimi en aza indirmek ve geçiş maliyetlerini artırmak amacıyla birlikte işlerliği azaltmaya yönelik stratejiler izleyebilmektedir (Scott Morton vd. 2021, 18). Bu stratejiler, bir kullanıcının ihtiyaçlarının yalnızca bir kısmını karşılayabilecek olan küçük rakiplerinin engellenmesine sebep olduğunda, münhasırlık hükümlerine benzer olarak kabul edilebilmektedir (OECD 2021a, 30).

Federal Ticaret Komisyonu (*Federal Trade Commission*-FTC) tarafından Google'ın reklamcılık faaliyetlerine ilişkin olarak yürütülen soruşturmada⁷⁴, AdWords hizmetine ilişkin davranış bu tür bir stratejiye örnek teşkil etmektedir⁷⁵. Buna göre FTC, Google'ın API'sinin kullanımına ilişkin sözleşme koşullarında yer alan ve reklamverenlerin AdWords'te ve rakip reklam platformlarında aynı anda kampanya yürütmesini zorlaştıran kısıtlamaların, arama bazlı reklamcılık pazarındaki rekabeti engelleyebileceği endişesi üzerinde durmuştur⁷⁶. İlgili inceleme sonrasında Google, reklamverenlerin kampanyalarını birden çok platformda koordine etmelerini zorlaştıracı kısıtlamaları kaldırmayı kabul etmiştir.

Birlikte işlerliğin engellenmesine yönelik davranışların münhasırlık hükümlerine benzer kabul edilerek değerlendirilebileceği ve hâlihazırda sürecin devam ettiği bir diğer inceleme, FTC'nin Facebook'a yönelik iddiaları sonrasında

⁷⁴ *Google Inc*, File No. 111-0163, [2013]

⁷⁵ Google AdWords, reklamverenlerin içeriklerinin çevrimiçi tanıtımı için kullandıkları hizmetlerden biridir. İlgili hizmetten faydalanmak isteyen reklamverenler, anahtar kelimeler, fiyat bilgileri ve hedefleme bilgileri dâhil olmak üzere kapsamlı teklifler hazırlamak için önemli miktarda zaman, çaba ve kaynak harcamaktadır. Reklam platformları ise reklamcıların reklam kampanyalarını otomatik olarak yönetmek ve optimize etmek, kendi yazılım programlarını geliştirebilmek ve bu reklam platformlarına doğrudan erişim sağlamak için API'leri kullanmaktadır (Search Marketing Daily 2017).

⁷⁶ Basın duyurusu için bkz. <https://www.ftc.gov/news-events/news/press-releases/2013/01/google-agrees-change-its-business-practices-resolve-ftc-competition-concerns-markets-devices-smart>, Erişim Tarihi: 13.03.2022.

gündeme gelmiştir⁷⁷. İlk reddedilen iddialar sonrasında FTC'nin değiştirilmiş yeni şikâyetinde, Facebook'un bazı önemli API'leri yalnızca rakip işlevler geliştirmekten, diğer sosyal ağ hizmetleriyle bağlantı kurmaktan veya bunları tanıtmaktan kaçınmaları koşuluyla uygulama geliştiricilere sunduğu belirtilmektedir.

Sonuç olarak, birlikte işlerliğin engellenmesi başlı başına bir ihlal niteliği taşımamakta; söz konusu eylemler, her bir olay özelinde mevcut rekabet mevzuatı kapsamında, başta sözleşme yapmanın reddi olmak üzere çeşitli kötüye kullanma halleri altında incelenebilmektedir. Birlikte işlerliğin konu olduğu dosyaların yanı sıra, FTC tarafından alınan *Microsoft* ve Komisyon tarafından alınan *Google Shopping*⁷⁸ kararlarının da göstermiş olduğu gibi bazı durumlarda incelenen davranış birlikte işlerliğe ilişkin olmasa bile birlikte işlerlik çözümleri, ilgili kötüye kullanma davranışı bakımından telafi edici etkiler doğurabilmektedir. Bu bağlamda, otoriteler tarafından endişeleri gidermeye yönelik taahhütler kapsamında teşebbüslere birlikte işlerliği sağlamaya yönelik yükümlülükler de getirilebilmektedir.

Bu bölümde birlikte işlerliğin engellenmesine veya sınırlandırılmasına yönelik olarak verilen *Sahibinden*⁷⁹ kararı ve askıya alınan *Cisco* kararı dışındaki tüm dosyaların dikey birlikte işlerliğe ilişkin olduğu belirtilmelidir. Nitekim Kurulun *Sahibinden* kararında uzun vadeli etkilere odaklanılarak ve Sahibinden tarafından sunulan gerekçeler haklı bulunarak yatay birlikte işlerliğin reddedildiği görülmektedir. AB rekabet hukuku uygulamasında da, yatay olarak bağlantı kurmayı veya işbirliği yapmayı reddetmenin kötüye kullanma teşkil ettiğine ilişkin bir inceleme henüz bulunmamaktadır (Kerber ve Schweitzer 2017, 20). Bu anlamda ABD'de alınan *Aspen Skiing*⁸⁰ kararı, yatay olarak işbirliğinin zorunlu kılınması bakımından emsal teşkil etmekle birlikte “ikinci kısım sorumluluğun

⁷⁷ FTC'nin Facebook şikâyeti için bkz. https://www.ftc.gov/system/files/documents/cases/ecf_75-1_ftc_v_facebook_public_redacted_fac.pdf, Erişim Tarihi: 28.05.2022.

⁷⁸ *Google Search (Shopping)*, Case AT.39740, [2017].

⁷⁹ Bkz. dipnot 40.

⁸⁰ *Aspen Highlands Skiing Corp. v. Aspen Skiing Co.*, 472 U. S. 585 (1985)

sınırında bir karar” olarak nitelendirilmekte⁸¹ ve istisnai bir karar olarak görülmektedir (Riley 2020, 95).

Birlikte işlerliğin hâkim durumun kötüye kullanılması kapsamında değerlendirilebileceği teorilere yer verilmesinin ardından, birlikte işlerliğin rekabet mevzuatı kapsamında en fazla uygulama alanı bulduğu ve hâlihazırda önleyici bir mekanizma olarak kullanıldığı birleşme ve devralma incelemeleri çerçevesinde nasıl ele alındığına değinilmektedir.

3.2. BİRLİKTE İŞLERLİĞİN ENGELLENMESİ RİSKİNİN DEĞERLENDİRİLDİĞİ BİRLEŞME VE DEVRALMA İNCELEMELERİ

Rekabet hukuku yaptırımları temelde ardıl olarak, yani ihlal teşkil eden davranış meydana geldikten sonra uygulanmaktadır⁸². Birleşme ve devralmalara ilişkin endişeler, çoğunlukla birleşmenin bir sonucu olarak ortaya çıkacak rekabete aykırı davranış potansiyeline odaklandığından ve işlem öncesinde uygulama imkânı sağladığından bu kuralın istisnasıdır (Chao ve Schulman 2020, 14; OECD 2021a, 32). Zira birleşme ve devralma incelemelerinde rekabet otoritelerinin aksi takdirde kaybedilecek olan rekabeti bozulmadan koruma gibi bir hedefi bulunmaktadır (Kades ve Scott Morton 2020, 27).

Özellikle dijital pazarlara yönelik birleşme devralma başvurularına ilişkin incelemelerde, birleşme sonrasında teşebbüsün birlikte işlerliği engellemek adına sahip olabileceği güdüler dikkate alınarak teşebbüsün üçüncü taraf hizmet sağlayıcılara sunduğu API'leri kısıtlaması ve durdurması gibi potansiyel rekabeti sınırlayıcı diğer riskler de göz önünde bulundurulmalıdır (Chao ve Schulman 2020, 23; Sharma 2020, 458; OECD 2021a, 32). Nitekim Facebook sosyal medya hizmetleri pazarındaki gücünü tehdit eden Instagram ve WhatsApp gibi rakiplerini devraldıktan sonra platformunda tamamlayıcı hizmet sunan ve platformuna ikame olma riski taşıyan potansiyel rakiplerinin birlikte işlerliğini kısıtlamıştır (CMA

⁸¹ Verizon Communications Inc. V. Law Offices of Curtis V. Trinko, LLP, 540 U.S. 398 (2004). Trinko kararında, Yüksek Mahkeme, belirli koşullar altında rakiplerle işbirliği yapmayı reddetmenin rekabete aykırı davranış teşkil edebileceğini kabul etmekle birlikte kârdan vazgeçmenin dışlayıcı davranış için gerekli ancak yetersiz bir koşul olduğuna kanaat getirmiştir. (Geradin 2005, 5).

⁸² Birleşme/Devralma İşlemlerinde Rekabet Kurumunca Kabul Edilebilir Çözümlere İlişkin Kılavuz.

2020a, 44-46; Kades ve Scott Morton 2020, 4). Bu doğrultuda Facebook, özellikle Instagram'ı devraldıktan hemen sonra API değişiklikleriyle Twitter kullanıcılarının Instagram içeriğine doğrudan erişmesini engellemiştir⁸³. İlâveten Instagram'ın kısıtlayıcı API'leri ile birlikte *hashtag* odaklı kampanyalar veya etkinlik promosyonları gibi tek seferlik üçüncü taraf projeleri oluşturma opsiyonunu da durdurmuştur (Sharma 2020, 458).

Birlikte işlerliğin engellenmesine ilişkin söz konusu endişeler, Komisyonun incelediği bazı dosyalarda da gündeme gelmiş ve incelemeler sonrasında birleşmelere taahhütler neticesinde izin verilmiştir. Google'ın giyilebilir cihaz üreticisi Fitbit'i devralma başvurusunda⁸⁴, Google'ın Android işletim sisteminde çalışan cihazlar ve akıllı telefonlar arasındaki birlikte işlerliği azaltarak Fitbit'in rakiplerine zarar vereceği endişesine odaklanılmıştır. Bu endişeyi gidermek için Google, akıllı telefon üreticilerine ilgili Android API'lerini ücretsiz olarak lisanslamaya devam etmeyi taahhüt etmiştir.

Benzer şekilde Daimler ve BMW arasında kurulması planlanan ortak girişime yönelik incelemesinde⁸⁵ Komisyon; ortak girişim taraflarının araba paylaşım pazarındaki konumlarından yararlanarak ve birlikte işlerliği sınırlayarak, pazarı rakip konumdaki sağlayıcılara kapatabileceklerine yönelik rekabet karşıtı endişelere odaklanmıştır. Komisyon BMW ve Daimler'in otomobil paylaşım filolarının birkaç farklı ulaşım seçeneğini entegre eden uygulamalar için vazgeçilmez olduğunu kabul etmiş ve tarafların API'lerini talep üzerine, belirli koşullara bağlı olarak ve işlemiden sonraki üç yıl boyunca ayırım gözetmeksizin diğer sağlayıcıların erişimine açma taahhüdü sonrasında ilgili işlemi onaylamıştır.

Komisyonun *Microsoft/LinkedIn*⁸⁶ devralmasında da, pazar kapamaya yönelik endişelere vurgu yapılmıştır. Komisyonun, Microsoft'un LinkedIn'i uygulamalarına entegre ederek ve LinkedIn'in rakiplerine entegrasyon için gerekli API'leri sağlamayı reddederek rakiplerini dışlayabileceği endişesi üzerine, Microsoft ilgili API'leri ayırmacı olmayan bir temelde üçüncü taraf profesyonel sosyal ağların erişimine açmayı taahhüt etmiştir.

⁸³ Bkz. <https://techcrunch.com/2012/12/09/it-appears-that-instagram-photos-arent-showing-up-in-twitter-streams-at-all/> , Erişim Tarihi: 16.05.2022.

⁸⁴ *Google/Fitbit*, Case M.9660 [2020].

⁸⁵ *Daimler/BMW* Case M. 8744 [2018].

⁸⁶ *Microsoft v. LinkedIn*, Case M.8124 [2016].

Birlikte işlerliğe ilişkin endişeler, dijital platform hizmetlerine ilişkin pazarlar dışında yüksek teknoloji pazarlarında gerçekleştirilen birleşme ve devralma incelemeleri bakımından da ortaya çıkmıştır. Nitekim Komisyon, birlikte işlerliğin engellenmesi yoluyla bir pazardaki hâkim durumun diğer bir pazarda kötüye kullanımına ilişkin endişeler kapsamında çip üreticilerine ilişkin iki adet birleşme devralma işlemini (*Broadcom/Brocade*⁸⁷ ve *Qualcomm/NXP22*⁸⁸) gözden geçirmiştir. Her iki işlem de tarafların üçüncü taraflarla birlikte işlerliği sürdürme yönündeki taahhütlerinin kabul edilmesi ile sonuçlanmıştır.

Sonuç olarak, yapısal tedbirler zaman zaman hem etki hem de uygulama bakımından daha tercih edilebilir olsa da, dijital platformlar bakımından birleşme sonrası rekabeti korumak veya etkinleştirmek amacıyla getirilebilecek birlikte işlerlik temelli taahhütlerin özellikle *duvarlı bahçe modeli* uygulayan platformların yer aldığı pazarlar bakımından rekabete olumlu yönde etkilerinin olabileceği söylenebilecektir. Nitekim otoriteler, yapısal çözümlere odaklanmayı tercih ettikleri durumlarda dahi birlikte işlerlik çözümlerini birleşme devralma işleminin tamamlanması sonrasında oluşacak piyasa yapısında rekabeti teşvik etmek için ek bir strateji olarak değerlendirebilmektedir (OECD 2021a, 36). Tüm bunlara ek olarak birlikte işlerlik çözümleri, bir yoğunlaşma işleminden kaynaklanan güçlü ağ etkileriyle ilgili endişeleri gidermek için de uygulanabilmektedir (OECD 2021a, 36).

3.3. BİRLİKTE İŞLERLİĞİ ENGELLEME RİSKİ BARINDIRAN GİZLİ ANLAŞMALAR

Birlikte işlerliğin sağladığı rekabetçi faydaların ortaya çıkmasını engelleyebilecek bir diğer olası ihlal türü, pazardaki yerleşik teşebbüsler arasında varılan ve birlikte işlerliği azaltarak pazara yeni giriş yapan teşebbüslerin rekabetçi güçlerini kırmayı amaçlayan işbirlikleridir (OECD 2021a, 34). Örneğin Komisyon, 2011 yılında Avrupa Ödeme Konseyi'nin (*European Payments Council*) çevrim içi ödemeleri standart hale getirme girişimi hakkında bir soruşturma⁸⁹ başlatarak söz konusu anlaşmanın pazara yeni girenleri veya bir

⁸⁷ *Broadcom v. Brocade*, Case M.8314 [2017].

⁸⁸ *Qualcomm/NXP22* Case COMP/M.8306 [2018].

⁸⁹ Basın duyurusu için bkz. <https://www.ftc.gov/news-events/news/press-releases/2013/01/google-agrees-change-its-business-practices-resolve-ftc-competition-concerns-markets-devices-smart>, Erişim Tarihi:15.05.2022.

banka tarafından kontrol edilmeyen ödeme hizmeti sağlayıcılarını dışlayıcı bir uygulama teşkil edeceğine ilişkin endişelerini dile getirmiştir. Soruşturma açıldıktan sonra incelemeye konu standardizasyon girişimi durdurulmuş ve Komisyon piyasayı izlemeye devam edeceğini belirtmiştir

Öte yandan, doğrudan rakip olan çok sayıda teşebbüs arasındaki derin standardizasyon ihtiyacı da gizli anlaşmaları teşvik etme riski taşıyabilecektir (Cremer vd 2019, 85). Bu bağlamda, birlikte işlerliğin tüm standart belirleme süreçleri gibi standardın kapsadığı ölçütler üzerindeki rekabeti caydırabilecek, bilgi alışverişlerinin gizlenmesi amacıyla kullanılabilecek veya başka şekilde gizli anlaşmayı kolaylaştırabilecek bir yönü de bulunmaktadır (OECD 2021a, 35). Bu nedenlerle uygulamada, birlikte işlerliği sağlamaya yönelik müdahalelerin bu tür riskleri de dikkate alması gerekmektedir.

Birlikte işlerliğin rekabet hukuku kapsamında kötüye kullanma teşkil eden bir davranış sonrasında bir çözüm önerisi olarak sunulması bağlamında ardıl, birleşme devralma başvurularının incelenmesi sonrasında geleceğe yönelik yükümlülükler getirmesi bakımından öncül olarak uygulanmasına ilişkin değerlendirmelere yer verilmesinin ardından bir sonraki bölümde birlikte işlerliğe ilişkin regülatif yaklaşımlar ele alınmaktadır.

BÖLÜM 4

BİRLİKTE İŞLERLİĞE İLİŞKİN REGÜLATİF YAKLAŞIMLAR VE UYGULAMA ZORLUKLARI

Birlikte işlerlik; diğer bölümlerde de yer verildiği üzere, öncül olarak uygulanan bir yükümlülük olarak şimdiye kadar ara bağlantı düzenlemeleriyle telekomünikasyon yasalarında, açık bankacılık düzenlemeleriyle bankacılık yasalarında ve veri paylaşımı konusunda net bir yükümlülük getirmemekle birlikte veri koruma yasalarında karşımıza çıkmaktadır. Bu düzenlemelerin birçoğu rekabet hukuku düzenlemeleriyle el ele gitmekle beraber, birlikte işlerlik bugüne kadar rekabet hukuku düzenlemelerinde yer almamış; ihlal bazında değerlendirilerek ardıl olarak uygulanan bir müdahale aracı olmuştur. Rekabet hukuku araçlarının dijital pazarlardaki aksaklıklara müdahale etmek bakımından yetersiz kaldığı ve bahsi geçen alana öncül müdahalede bulunulması gerektiğine ilişkin görüşlerin artması sonrasında, birlikte işlerliğin rekabet hukuku düzenlemelerinde yer bulup bulamayacağı hususu tartışma konusu olmuştur. Bu başlık altında ise, dijital platformlarda birlikte işlerliğin uygulanmasına ilişkin farklı otorite yaklaşımlarına ve çözüm önerilerine yer verilmektedir.

4.1. BİRLİKTE İŞLERLİK VE REGÜLASYON

Çeşitli rekabet otoriteleri, sektör araştırmaları⁹⁰, soruşturmalar⁹¹ ve savunuculuk faaliyetleri yoluyla birlikte işlerlik çözümlerini uygulamış veya

⁹⁰ Sektör araştırmaları, belirli sektörlerle odaklanmakta ve genellikle sektördeki yapısal sorunları ele almayı hedeflemektedir. CMA'nın bankacılık, reklamcılık ve mobil ekosistemlere ve Avustralya Rekabet Otoritesinin (*Australian Competition and Consumer Commission-AAAC*) dijital platform hizmetlerine yönelik sektör araştırmaları, birlikte işlerlik önerilerinin yer aldığı sektör araştırmalarının birer örneğini teşkil etmektedir. Benzer şekilde Rekabet Kurulu'nun E-Pazaryeri Platformları Sektör İncelemesi Nihai Raporu'nda da pazar koşulları dikkate alınarak gerekli birlikte işlerlik türünün sağlanmasının önem arz etmekte olduğu ifade edilmektedir. Bununla birlikte; Bundeskartellamt'ın numarasız iletişim hizmetlerine yönelik sektör araştırması gibi birlikte işlerliğin söz konusu pazar bakımından rekabetçi etkiler doğurup doğurmayacağı incelenerek bu pazarlar bakımından uygun bir müdahale aracı olmayacağını tespit edildiği sektör araştırmaları da söz konusudur.

⁹¹ Bkz. Microsoft Kararları, *Google Shopping* kararı, *Enel X* kararı.

uygulanmasını tavsiye etmiştir. Rekabet hukuku kapsamında ardıl olarak uygulanan çözümler, tanımlanmış bir pazardaki belirli bir uygulamaya, veri kümesine veya işlevselliğe yönelik olarak hâkim durumdaki bir teşebbüse veya inceleme altındaki bir birleşmeyi üstlenen belirli teşebbüslere odaklandığından ve esnek bir şekilde tasarlanabildiğinden bazı yazarlar tarafından rekabet hukuku uygulamasının birlikte işlerlik çözümlerinin hayata geçirilmesi için en uygun mekanizma olduğu öne sürülmektedir (Graef vd. 2018, 1363; Engels 2016, 10).

Öte yandan, daha geniş ölçekli düzenleyici yaklaşımlar; çeşitli kıstaslar dikkate alınarak belirlenen önemli pazar gücüne sahip teşebbüsler bakımından, diğer oyunculara pazarda rekabet edebilme yeteneği tesis etmek ve yeni oyuncuların pazara girişini teşvik etmek amacıyla öncül olarak bazı yükümlülükler getirmeyi hedeflemektedir (OECD 2021a, 27). Bu girişimler, özellikle geçit bekçisi niteliğindeki belirli dijital platformlara yönelik olarak uygulanması planlanan asimetrik bir yaklaşımı dikkate almaktadır. Son yıllarda özellikle Amazon, Apple, Facebook ve Google aleyhine hâkim durumun kötüye kullanılması davranışlarını ve rekabete aykırı birleşmeleri içeren çok fazla sayıda soruşturma açılmasına⁹² rağmen, herhangi bir karara varılması uzun zaman almıştır (Furman vd. 2019; Crémer vd, 2019). Bu bakımdan, düzenleyici yaklaşımlar rekabet kanunlarının uygulanmasından daha hızlı ve önleyici olma avantajına sahiptir. Yapısı gereği dinamik olan dijital pazarlarda mevcut rekabet mevzuatlarının ihlal niteliğindeki davranışları ele almada yetersiz kalması, karar süreçlerinin uzun sürmesi, çözümün yasal, teknik ve usule ilişkin yönlerinin geliştirilmesi, gözetiminin otoriteler bakımından zorluk teşkil etmesi ve son olarak ardıl olarak uygulanan çözümlerin etkinliklerinin sınırlı olması, düzenleyici girişimlerin gerekçelerini oluşturmaktadır (Kramer vd. 2020, 80; OECD 2021a, 44).

Rekabet kanunlarının ortaya çıkan rekabet endişelerini yeterince verimli ve hızlı bir şekilde ele alamadığı yönünde otoriteler arasında bir uzlaşma oluşmakla birlikte, bunun nedeninin mevcut dijital pazarların yapısal özelliklerinden mi, yoksa yürürlükteki mevzuatların ve uygulamalarının bu pazarlarda kusurlu

⁹² Detaylı bir liste için bkz. <https://qz.com/2066217/a-cheat-sheet-to-all-the-antitrust-cases-against-big-tech-in-2021/>, Erişim tarihi: 12.06.2022.

işlemesinden mi kaynaklandığı konusunda görüşler farklılaşabilmektedir (OECD 2021b, 11).

4.2. OTORİTE DÜZENLEMELERİ

Birlikte işlerlik yükümlülüklerinin de dâhil olduğu dijital pazarlara yönelik düzenlemelerin amacı aynı olsa da, otoritelerin sergilediği yaklaşımlar farklılaşmaktadır. Örnek vermek gerekirse, Almanya, Birleşik Krallık ve İtalya⁹³ yaklaşımları; rekabet hukukunun avantajlarını, yani çözüm tasarımı esneklik ve adaptasyon potansiyelini korumaktadır. Buna karşılık, kimi otoriteler dijital pazarların tamamlayıcı nitelikte ayrı bir düzenlemeye konu olması gerektiği görüşünü benimseyerek bu pazarlara yönelik ek düzenleme yapma yoluna gitmektedir. Nitekim, AB ve ABD yeni yasalar çıkararak bu yasalara birlikte işlerlik yükümlülüğünü dâhil etmekte; geçit bekçisi niteliği taşıyan platformlar bakımından çeşitli davranışları yasaklamakta ve ilgili platformlara bazı yükümlülükler getirmektedir.

Sayılan otoritelere ek olarak, ülkemiz bakımından da dijital pazarların düzenlenmesine ilişkin adımlar atıldığı görülmektedir. Bu kapsamda, Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından hazırlanan Ekonomi Reformları Eylem Planı'nda⁹⁴ Dijital Piyasaların Düzenlenmesine Yönelik Kanun Teklifi'ne ilişkin çalışmaları Rekabet Kurumu'nun yürüteceği belirtilmektedir. İlave olarak, E-Pazaryeri Platformları Sektör İncelemesi Nihai Raporu'nda; temel platform hizmetlerinin ve tamamlayıcı hizmetlerin birlikte işlerliğinin sağlanması, mevzuat çalışması ile getirilmesi planlanan yükümlülükler arasında sayılmaktadır (Rekabet Kurumu 2022, 392). Bu kapsamda ilgili raporda, gerek yatay gerekse dikey birlikte işlerliğin sağlanmasının önemine dikkat çekilerek bu sayede hem platformlar arası hem de platform içi adil rekabet ortamının korunmasının mümkün olabileceği ifade edilmektedir.

⁹³ AGCM tarafından önerilen yasa değişikliği önerisine göre, “*birden fazla pazarda rekabet için birincil öneme*” sahip olarak belirlenecek teşebbüslerin ürünlerin ve hizmetlerin birlikte işlerliğini önlemesi yasaklanmaktadır. AGCM basın duyurusu için bkz. <https://en.agcm.it/en/media/press-releases/2021/3/ICA-proposals-for-pro-competitive-reforms-Annual-Competition-Law-proposal-have-been-sent-to-Palazzo-Chigi>, Erişim Tarihi: 15.05.2022.

⁹⁴ Ekonomi Reformları Eylem Planı için bkz. <https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2021/03/Ekonomi-Reform-Takvimi.pdf>, Erişim Tarihi: 12.05.2022.

Bu bağlamda devam eden bölümde sayılan düzenlemelerden Almanya, Birleşik Krallık, ABD ve AB örneklerine yer verilmektedir.

4.2.1. Almanya

Almanya, rekabet otoritelerinin dijital pazarlarda birlikte işlerlik veya veri paylaşımı gibi yükümlülükler getirebilmesine olanak tanıyarak yasal bir çerçeve oluşturan ilk ülkelerdendir. Alman Federal Ekonomi ve Enerji Bakanlığı'nın Alman Rekabet Kanunu'nda (*German Competition Act-Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen* -GWB) önemli değişiklikler öngören yasa değişiklik taslağı (*Digitalisation Act*) Ocak 2021'de yürürlüğe girmiştir. Bu değişiklik ile birlikte, Alman Rekabet Otoritesi'ne (*Bundeskartellamt*) bir teşebbüsü “*pazarlar arası rekabet için olağanüstü önemli*” (*paramount significance for competition across markets*) ilan etme yetkisi verilerek henüz bir teşebbüsün hâkim durumda olmadığı pazarlardaki potansiyel rekabet sorunlarını çözme imkânı tanınmış ve hâkim durumun kötüye kullanımı araçlarına tamamlayıcılık sağlanmıştır⁹⁵. Bu tasarım, hâkim durumda olmayan ancak örneğin dikey olarak entegre olan ve veri erişimi veya diğer teşebbüslerin arz ve satış pazarlarına erişimini kontrol etmedeki rolleri nedeniyle önemli bir stratejik konuma sahip olan teşebbüsler için geçerlidir. Birlikte işlerliğe ilişkin olarak ise Bundeskartellamt, bu niteliği haiz bir teşebbüsün ürün veya hizmetlerin birlikte işlerliğini reddetmesini yahut daha zor hâle getirmesini ve bu şekilde rekabeti engellemesini yasaklayabilmektedir⁹⁶.

4.2.2. Birleşik Krallık

Furman Raporu'nun tavsiyelerini takiben CMA, büyük dijital platformlar için davranış kuralları uygulama yetkisine sahip olacak bir Dijital Pazarlar Birimi (*Digital Markets Units-DMU*) kurulmasını öngören tavsiye niteliğinde bir rapor yayımlamıştır (CMA,2020b). Rapor'da rekabetçi müdahaleler başlığı altında birlikte işlerliğe de yer verilmekte; birlikte işlerliğin kişisel veri hareketliliğini desteklemek için özellikle verilerle ilgili müdahalelerde etkili olabileceği, ancak yazılım uyumluluğunu veya sistemlerin birlikte işleyebilmesini sağlamak için de kullanılabileceği belirtilmektedir (CMA 2020b, 43). Ayrıca, veri hareketliliği ve birlikte işlerlik gibi çözümlerin takip edilerek dijital pazarlarda rekabeti ve

⁹⁵ GWB, bölüm 19a (1).

⁹⁶ GWB, bölüm 19a (2/5).

yeniliği teşvik etmek amacıyla en etkin şekilde kullanılmasını sağlamak için düzenleme yapılması önerilmektedir (CMA 2020b, 70).

Buna ek olarak, CMA'nın dijital reklamcılığa ilişkin raporunda da birlikte işlerlik konusunda önerilerde bulunmaktadır. Söz konusu Sektör Raporu'nda (CMA 2020a, 26); birlikte işlerliğin tanımlanmış ağ etkilerinin üstesinden gelmede doğrudan yardımcı olduğu ve gizlilik endişelerinin ele alınmasında işlevsel bir araç olduğu vurgulanmaktadır. Birleşik Krallık Hükümeti, raporu memnuniyetle karşılamış ve yeni bir mevzuat oluşturma niyetini belirtmiş olsa da, ilgili riskleri ve sonuçları anlamak için önerilen müdahalelerin daha fazla analiz edilmesinin gerekliliğini kaydetmiştir⁹⁷. Bu doğrultuda, Birleşik Krallık özelinde yeni yasal çerçevenin tamamlanmasından önce ilave istişareler yapılması beklenmektedir.

Birleşik Krallık'ta birlikte işlerlik yükümlülüğünün uygulanmasına ilişkin olarak farklı girişimler de söz konusudur. Açık bankacılığa ilişkin düzenlemelerin yanı sıra, daha fazla birlikte işlerlik sağlamaya yönelik diğer bir yasal hamle olarak İngiltere yasalarına aktarılması planlanan⁹⁸ Avrupa Elektronik Haberleşme Kanunu⁹⁹, ulusal yetkili makamın gerekli durumlarda önemli bir kapsama ve kullanıcı düzeyine ulaşan numaradan bağımsız kişiler arası iletişim hizmetlerinin (*number-independent interpersonal communication services*) ilgili sağlayıcılarına, hizmetlerini birlikte işler hâle getirmek için yükümlülükler getirebilmesine imkân tanımaktadır.

4.2.3. ABD

George Stigler Ekonomi ve Devlet Araştırmaları Merkezi tarafından hazırlanan ve dijital platformlardaki rekabet eksikliğine dikkat çeken Stigler Raporu'nda (2020, 31), dijital pazarların hızlı bir şekilde kendi kendini düzeltebilmesinin mümkün olmadığı düşüncesi hâkimdir. Raporda (2020, 144)

⁹⁷ <https://bit.ly/34XvfHf>, Erişim Tarihi: 14.06.2022.

⁹⁸ Detaylar için bkz. <https://www.gov.uk/government/consultations/consultation-on-changes-to-the-electronic-communications-code/outcome/access-to-land-consultation-on-changes-to-the-electronic-communications-code-government-response#:~:text=rights%20of%20landowners.-,The%20Electronic%20Communications%20Code,to%20provide%20digital%20communications%20networks>. Erişim Tarihi:

⁹⁹ Directive (EU) 2018/1808 of the European Parliament and of the Council of 11 December 2018 establishing the European Electronic Communications Code.

birlikte işlerlik yoluyla platformların rekabete açılmasının ve kullanıcılara verileri üzerinde sahiplik verilmesinin, bu platformların geçit bekçisi niteliğindeki gücünün azaltılmasına katkıda bulunabileceği belirtilmektedir.

Stigler Raporu’nu takiben Temsilciler Meclisi Yargı Antitröst Alt Komitesi tarafından yayımlanan Alt Komite Raporu, önemli pazar gücüne sahip belirli platformların (Google, Amazon, Facebook ve Apple), kilit dağıtım kanallarını ellerinde tutması, ağ etkileri ve kullanıcılar için yüksek geçiş maliyetleri gibi birçok faktör nedeniyle çeşitli pazarlarda tekel gücüne sahip olduğuna yönelik tespitler içermektedir. Raporda (Alt Komite Raporu 2020, 386), giriş engellerini ve geçiş maliyetlerini azaltmak amacıyla veri taşınabilirliği ve birlikte işlerlik yükümlülüklerinin uygulanması önerilmektedir. Birlikte işlerlik ayrıca, herhangi bir fiziksel altyapının kurulmasını gerektirmemesi ve yalnızca veri formatlarının yeniden tasarlanmasını gerektirmesi bakımından nispeten düşük maliyetli bir çözüm olarak değerlendirilmektedir.

Söz konusu raporların ardından, ABD Kongresi’nin dijital pazarlarda rekabetin tesis edilmesini amaçlayan tüm çabalara destek verdiğini belirtmesi, birçok yasa tasarısının sunulmasına yol açmıştır. Bunlardan 3849 sayılı Hizmet Değiştirmeyi Sağlayarak Uyum ve Rekabeti Artırma Kanunu (*Augmenting Compatibility and Competition by Enabling Service Switching (ACCESS) Act*¹⁰⁰) rekabeti teşvik etmek ve çevrim içi tüketiciler ve işletmeler için giriş engelleri ile geçiş maliyetlerini azaltmak amacıyla “*kapsam içindeki platform*” (*covered platform*) olarak belirlenen platformlar bakımından çeşitli yükümlülükler öngörmektedir. Tasarı, farklı türdeki platformların kendilerine özgü farklı birlikte işlerlik yükümlülüklerine tabi olacağı varsayımıyla, FTC’ye bu konuda bir takım düzenlemeler yapma yetkisi vermektedir. Örneğin, Apple’ın uygulama mağazasını rakip ödeme sistemlerine açması gerekebilecek veya Facebook, kullanıcıların rakip ağların kullanıcılarıyla iletişim kurmasına izin vermek zorunda kalabilecektir. Önerilen bu tasarıya göre FTC, istenen işlevlere sahip bir arayüz tasarlamak üzere teşebbüs temsilcileri, tarafsız uzmanlar ve potansiyel katılımcılardan oluşan bir teknik komite kuracaktır. FTC, ilgili arayüzü; girişi

¹⁰⁰ Augmenting Compatibility and Competition by Enabling Service Switching (ACCESS) Act, H.R. 3849, 117th CONG. (2021).

teşvik ettiği, ayırım yapılmadığı ve kapsam içindeki platformun pazar gücünü korumadığı kanaatine vardıgı takdirde onaylayacaktır.

Ayrıca, tamamlayıcı nitelikteki Çevrim İçi Tercih ve İnovasyon Yasa Tasarısı (*American Choice and Innovation Online Act*¹⁰¹), birlikte işlerliğin adil olmasını sağlamak suretiyle ek koruma getirmeyi hedeflemektedir. Son olarak, Açık Uygulama Pazarı Yasa Tasarısı (*Open App Markets Act*¹⁰²) ile uygulama¹⁰³ ekonomisindeki rekabeti teşvik etmek, geçit bekçilerinin gücünü azaltmak, seçenekleri artırmak, kaliteyi iyileştirmek ve tüketiciler için maliyetleri düşürmek amacıyla; uygulama mağazalarına yönelik olarak münhasırlık, bağlama, birlikte işlerliğin engellenmesi ve kendini kayırma gibi rekabet karşıtı davranışlara yönelik düzenlemeler getirildiği görülmektedir.

4.2.4. AB

Dijital platforma özgü öncül düzenlemelerin en güncel örneği, geçit bekçisi (*gatekeeper*) olarak belirlenen temel platform hizmetleri (*core platform services*) sağlayıcıları için yeni yükümlülükler getiren DMA'dır¹⁰⁴. Yasa'da geçit bekçisi olarak nitelendirilen teşebbüsler için bazı davranışlardan kaçınma veya belirli davranışlarda bulunma yükümlüğü getirilmekte; birlikte işlerlik de bu yükümlülükler arasında sayılmaktadır¹⁰⁵.

Komisyon tarafından hazırlanan Etki Değerlendirme Raporu'nda (Komisyon 2022), veri taşınabilirliği ve birlikte işlerlik ile ilgili yükümlülüklerle geçit bekçisi konumundaki teşebbüslerin haksız uygulamalarının ele alınması bakımından özellikle önem verilmekte ve bu tür yükümlülüklerin ticari kullanıcıların geçit bekçilerinin temel platform hizmetleriyle ilgili olarak daha adil iş koşullarından

¹⁰¹ American Choice and Innovation Online Act, H.R. 3816, 117th CONG. (2021).

¹⁰² S.2710 Open App Markets Act.

¹⁰³ "Uygulama", bir kullanıcı tarafından bir bilgisayarda, mobil cihazda veya diğer herhangi bir genel amaçlı bilgi işlem cihazında çalıştırılabilen veya yönlendirilebilen bir yazılım uygulaması veya elektronik hizmet anlamına gelmektedir.

¹⁰⁴ Proposal for a Regulation of The European Parliament and of the Council on contestable and fair markets in the digital sector (Digital Markets Act), COM (2020) 842 final.

¹⁰⁵ 05.07.2022 tarihinde kabul edilen DMA metni için bkz. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2022-0270_EN.html#title2 Erişim Tarihi: 10.07.2022.

yararlanmasına ve böylece eşit bir rekabet ortamının tesisine katkıda bulunacağı vurgulanmaktadır¹⁰⁶.

DMA'nın önsözünde, geçit bekçilerinin işletim sistemleri geliştiricileri ve cihaz üreticileri olarak ikili bir role sahip olabileceği; bu ikili rolün geçit bekçisi tarafından sağlanan hizmete eşit koşullar altında erişilmesini önleyecek şekilde kullanıldığında, yeniliklerin ve son kullanıcılar için seçeneklerin önemli ölçüde baltalanabileceği belirtilmektedir¹⁰⁷. Bu kapsamda geçit bekçileri, tamamlayıcı hizmetlerin sunulmasında kendileri tarafından erişilebilen veya kullanılan işletim sistemi, donanım veya yazılım özelliklerine eşit şartlarda erişim ve hizmetler arasında birlikte işlerlik sağlamakla yükümlü kılınmaktadır¹⁰⁸.

Önsözde ayrıca, birlikte işlerliğin olmamasının numaradan bağımsız kişiler arası iletişim hizmetleri sağlayan geçit bekçilerinin güçlü ağ etkilerinden yararlanmalarına olanak tanıdığı ve bunun da rekabetin zayıflamasına katkıda bulunduğu belirtilmektedir¹⁰⁹. Bu nedenle geçit bekçilerine, talep üzerine ücretsiz olarak belirli temel işlevler bakımından birlikte işlerliği sağlama yükümlülüğü getirilmektedir¹¹⁰. Bu temel işlevler geçit bekçisinin kendi son kullanıcılarına sağladığı hizmetlerle sınırlı tutulmakla birlikte, özellikle iki kullanıcı arasında uçtan uca metin mesajlaşması, görüntülerin, sesli mesajların, videoların ve diğer ekli dosyaların paylaşılması olarak sayılmaktadır. Bu kapsamda geçit bekçileri, birlikte işlerliğe ilişkin teknik ayrıntılar ile genel hüküm ve koşulları belirleyen referans bir teklif yayınlamakla ve gerekli görüldüğü takdirde bu teklifi güncellemekle yükümlü kılınmaktadır¹¹¹.

Görüldüğü üzere, yer verilen yükümlülüklerin kapsamı oldukça farklıdır. İlk olarak, Komisyonun yükümlülüklerin kapsamını tamamlayıcı hizmetler bakımından işletim sistemleri ve temel hizmetler bakımında numaralı iletişim

¹⁰⁶ DMA'nın ilk taslağı tamamen tamamlayıcı hizmetleri odak olan dikey birlikte işlerliğe ilişkin yükümlülükler içermesine karşın Parlamentonun önerileri sonrasında, tasarıya numaradan bağımsız kişiler arası iletişim hizmetleri bakımından getirilmesi öngörülen ve temel hizmetleri esas alan yatay birlikte işlerlik yükümlülükleri de dâhil edilmiştir. İlk taslak için bkz. https://ec.europa.eu/competition-policy/sectors/ict/dma_en, Erişim Tarihi: 10.04.2022.

¹⁰⁷ DMA, para. 57.

¹⁰⁸ DMA, m.6/7.

¹⁰⁹ DMA, para. 64.

¹¹⁰ Madde 7/1.

¹¹¹ Madde 7/4.

hizmeti ile sınırlı tuttuğu görülmektedir. Öte yandan, diğer otorite düzenlemeleri herhangi bir hizmet veya pazar belirtmeksizin oldukça geniş kapsamlı yükümlülükler öngörmektedir. Birlikte işlerlik sağlanması, birbirine rakip hizmetler tarafından verilere sürekli ve gerçek zamanlı erişim gerektireceğinden ve veri gizliliğine yönelik endişelere yol açabileceğinden kapsamın dar tutulması haklı görülebilmektedir (OECD 2021b, 46). Ayrıca, geniş kapsamlı yükümlülükler getirilmesinin aşırı müdahaleye yol açması da mümkündür. Öte yandan, yükümlülüklerin daha geniş tutulması ve dosya özelinde incelenerek uygulanmasına karar verilmesi, belirli bir teşebbüs ve/veya olay özelinde ortaya çıkabilecek bir zarar riskinin etkin bir şekilde ortadan kaldırılmasını ve bu anlamda mevcut rekabet hukuku mevzuatlarının esnekliğinden faydalanılmasını sağlayabilecektir.

4.3. BİRLİKTE İŞLERLİĞİN AMACININ VE KAPSAMININ BELİRLENMESİ

Birlikte işlerlik çözümlerinin potansiyel rekabetçi ve rekabet karşıtı etkileri ile bu çözümlerin uygulanması esnasında karşılaşılabilecek zorluklar göz önüne alındığında, söz konusu çözümlerin dijital pazarlardaki tüm rekabet karşıtı endişelere kapsamlı bir çözüm sunmadığı söylenebilecektir (OECD-2021a, 24). Birlikte işlerliğe ilişkin olarak ikinci bölümde detaylı olarak sayılan faydalar her pazarda ve her koşulda rekabetçi etkiler doğurmayarak bazı durumlarda istenmeden rekabetin engellenmesine neden olabilecektir. Dijital platformlarda birlikte işlerlik çözümlerinin uygulanması, hala bazı durumlarla ve koşullarla sınırlı olmasının yanı sıra uygulamanın etkinlik sağlaması, bazı pazarlar bakımından erken bir aşamadır (OECD 2021a, 3). Bu bakımdan, birlikte işlerliğin önce hangi amaca hizmet edeceğinin, ardından ise kapsamının belirlenmesi önem arz etmektedir (OECD 2021a, 45).

İlk olarak belirtilmelidir ki, birlikte işlerliğin kendi içinde bir amaç olarak değil; daha kapsamlı bir amacın aracı olarak görülmesi gerekmektedir (Gasser 2015, 9; Kerber ve Schweitzer 2017, 29; MK 2021, 89). Bu kapsamda, ekosistemler içinde, ekosistemler arasında veya her ikisinde birden rekabeti teşvik eden bir mekanizma olabilen birlikte işlerliğin hangi amacın aracı olduğu tespit edilmelidir. Bu tespiti takiben, bir ürün tedarik zincirinde veya ekosistemde rekabetin tam olarak nerede mümkün ve arzu edilebilir olduğuna ilişkin bir ön

değerlendirme yapılması gerekli görülmektedir (Mancini 2021, 24-43; OECD 2021a, 46). Somutlaştırmak gerekirse; birlikte işlerlik; farklı işletim sistemleri arasında sağlandığında hizmetler arası geçişi kolaylaştırarak kullanıcıların tek bir platforma kilitlenmesinin önüne geçerken, işletim sistemleri ile farklı uygulamalar arasında sağlandığında platform sahibi teşebbüsün olası dışlayıcı davranışlarının önüne geçilebilecektir.

Bu ön kabulden sonra, birlikte işlerliğin uygulanması için açık ve güçlü bir piyasa başarısızlığı ya da telekomünikasyona ilişkin düzenlemelerde görüldüğü üzere evrensel bir hizmet gerekçesi öne sürülebilecektir (Kerber ve Schweitzer 2017, 29). Öte yandan, bir piyasa başarısızlığı tespit edildiğinde, birlikte işlerlik ihtiyacının belirli bir pazarın koşullarına bağlı olarak değişebileceği, birlikte işlerliğe yönelik farklı yolların mevcut olduğu ve bu yolların hepsinin hem avantajları hem de maliyetleri olduğu dikkate alınmalıdır (OECD 2021a, 13). Bu kapsamda, birlikte işlerlik eksikliğine ilişkin endişeler ile potansiyel politika çözümleri, ilgili sektör ve teknoloji açısından analiz edilmelidir. Dolayısıyla, birlikte işlerlik şartının kapsamını tasarlarırken, rekabetin en verimli şekilde işleyebileceği veya rekabet zararlarının meydana gelme ihtimalinin en düşük olduğu alanların değerlendirilmesi gerekmektedir (Mancini 2021, 24 ve 43).

Birlikte işlerliğin günümüzde en çok tartışmaya konu olduğu alan *duvarlı bahçelerin*¹¹² en önemli örnekleri olarak görülen sosyal medya ve numaradan bağımsız kişiler arası iletişim hizmetleri pazarlarıdır (Cabral vd. 2021, 22). Sosyal medya platformları arasında birlikte işlerliğin sağlanmasına yönelik önemli görülen çalışmalardan biri, CMA'nın dijital reklamcılığı konu alan sektör raporudur. Sektör Raporu'nda, Facebook'un pazar gücünün büyük ölçüde kullanıcı ağından kaynaklanan güçlü ağ etkilerinden ve diğer sosyal medya platformlarına birlikte işlerlik sağlamamasından ileri geldiği belirtilmektedir (CMA 2020a, 26). Facebook'un pazardaki konumu ve ağ etkilerinden ne ölçüde yararlandığı dikkate alındığında, bu tür müdahalelerin ilk etapta Facebook'a asimetrik olarak uygulanması gerektiği vurgulanmaktadır (CMA 2020a, 26 ve 374)¹¹³. Benzer şekilde, birçok yazar tarafından Telekomünikasyon sektöründe

¹¹² Bkz. Dipnot 75.

¹¹³ Rapor'da tam içerik birlikte işlerliğinin uygulanması bakımından erken olabileceği değerlendirilmektedir (CMA 2020a, 374).

farklı operatörler arasında gerçekleştirilen aramaların bağlanması amacıyla sağlanan yatay birlikte işlerliğin, sosyal medya ve numaradan bağımsız iletişim hizmetleri bakımından da sağlanıp sağlanamayacağı tartışılarak birlikte işlerlik, pazara yeni giriş yapanların ağ etkilerinin üstesinden gelmelerini sağlayacak rekabetçi bir müdahale aracı olarak ele alınmaktadır (Stigler 2019, 16; Kades ve Scott Morton 2020, 42; Kerber ve Schweitzer 2017, 17; Santesteban ve Longpre, 9; Cabral vd. 2021, 22; Scott Morton vd, 14).

Bununla birlikte, bu pazarlar bakımından birlikte işlerliğin olumsuz sonuçlar doğurabileceğini savunan görüşler de mevcuttur (Bourreau vd. 2022; Hovenkamp 2022, 28; MK 2021,95). Hovenkamp (2022, 24), özellikle ürün farklılaştırmasına değinmekte ve bu pazarlar bakımından birlikte işlerliğin, hizmetleri tek bir platformun sunduğu hizmetlerle neredeyse homojen hale getirerek ürün farklılaşmasını sınırlayabileceğini belirtmektedir. İlaveten, telefon numarası atamanın, telefon operatörlerinin sağladığı birçok özellikten yalnızca biri olduğuna, oldukça farklılaştırılabilen planlar, fiyatlar ve araçlar üzerinde rekabetin devam ettiğine dikkate çekmektedir. Bu nedenle, birlikte işlerliğin yalnızca gerektiği ölçüde sınırlandırılması ve rekabetin dengede işlemesine olanak tanınması gerektiğini vurgulamaktadır. Benzer şekilde, Bundeskartellamt tarafından numarasız iletişim hizmetleri ve video hizmetleri pazarına ilişkin yürütülen sektör incelemesi kapsamında yayımlanan ön raporda (Bundeskartellamt 2021, 49), tüketicilerin farklı ihtiyaçlar için farklı iletişim kanalları kullandığı, dolayısıyla zorunlu bir yatay birlikte işlerlik uygulamasının bu esnekliği ortadan kaldıracabileceği değerlendirilmektedir. Ayrıca, bu pazarlarda birlikte işlerliğin bulunmamasının klasik telefon hizmetlerinin hâlihazırda bir alternatif olarak varlığını sürdürmesi bakımından önemli olduğunu ve bu sebeple bu alanda birlikte işlerlik sağlanmaması gerektiğini düşünenler de mevcuttur (MK 2021).

Birlikte işlerliğin engellenmesine yönelik benzer endişeler, sesli asistan pazarları bakımından da gündeme gelmiştir. Alt Komite Raporu'nda (2020, 121 ve 122) sesli asistan pazarının rekabet edebilmek için önemli yatırımlar gerektirmesi nedeniyle güçlü giriş engellerine sahip olduğu, sesli asistanların önemli miktarda kişisel veri toplayarak zaman içinde kullanıcıların tercihlerini öğrenebildikleri, platformların bu sayede kullanıcıları daha iyi anlayabilmek adına

profilleme yapabildikleri belirtilmektedir. Komisyon'nun Nesnelerin İnterneti Raporu da Alt Komite Raporu'nun bulgularını desteklemektedir. Bu Rapor'a göre entegrasyon süreçleri ve tek taraflı olarak yönetilen sözleşme şartları büyük ölçüde, tüketici IoT sektöründe öncü rolü üstlenen Amazon, Apple ve Google gibi tescilli sesli asistan ve işletim sistemi sağlayıcıları tarafından yönetilmektedir. Komisyonun Raporu, bu durumun bir sonucu olarak, ilgili platformların dikey birlikte işlerlik ve entegrasyon süreçlerini tek taraflı olarak yönettiklerini, sınırlı API'ler gibi teknik kısıtlamalar getirerek üçüncü taraf akıllı cihazlar ve tüketici IoT hizmetlerinin işlevlerini kendi hizmetlerine kıyasla sınırlandırabileceklerini tespit etmektedir (Komisyon 2022, 9-10).

Son olarak, birlikte işlerliğin sağlanması işletim sistemleri bakımından da gündeme gelmiştir. Bu bağlamda, özellikle Komisyon tarafından yürütülen ve DMA'nın çıkış noktası olduğu düşünülen Apple Pay davası odak alınmaktadır. Benzer endişeler, CMA'nın mobil ekosistemlere ilişkin sektör araştırmasında da ele alınmıştır (CMA 2022). Rapor'da Apple ve Google'ın kendi işletim sistemlerine sahip olmalarının onlara önemli API'ler ve diğer işlevler üzerinde kontrol imkânı tanıdığı, bu sayede API'lere erişimi ve tarayıcıların ilgili işletim sistemiyle birlikte işleyebilme derecesini kendi tarayıcılarına kıyasla kısıtlayabilecekleri tespitlerinde bulunmaktadır (CMA 2022, 283). Bu endişeleri gidermek amacıyla, Raporda Apple ve Google'ın mobil ekosistemleri içinde kendi ürün ve hizmetleriyle rekabet eden üçüncü taraf uygulama geliştiricileri için işlevsellik ve API'lere adil erişim sağlama yükümlülüğüne tabi tutulabileceği belirtilmektedir. Bu kapsamda, getirilen herhangi bir kısıtlamanın nesnel olarak haklı gerekçelere dayandırılmadığı müddetçe, makul bir talep üzerine bu işlevi sağlamakla yükümlü kılınabilecekleri değerlendirilmektedir (CMA 2022, 322).

Yukarıda incelenen her hizmet özelinde gerçekleştirilecek değerlendirmelerin farklılık göstermesi nedeniyle, gerekli görülecek birlikte işlerliğin türü ve kapsamı da değişecektir. Kanaatimizce, birlikte işlerliğin bir amaç olarak değil bir araç olarak ele alınması gerekmektedir. Bu noktada, yükümlülüğün kapsamı belirlenirken ilgili pazar bakımından değil; söz konusu pazarda gerekli görülen amaç bakımından (*pazar için rekabet/ pazar içi rekabet*) uygun birlikte işlerlik türünün seçilmesi noktasında sınır çizilmelidir. Örnek vermek gerekirse, sosyal medya platformları bakımından getirilecek bir birlikte

işlerlik yükümlüğünün yatay veya dikey düzeyde farklı etkileri olacaktır. Bu çalışma bakımından evrensel hizmet gerekçesinin öne sürüldüğü telekomünikasyon sektörüne ilişkin düzenlemelerde kendini gösteren yatay birlikte işlerliğin, sosyal medya hizmetleri sunan platformlar bakımından sağlanmasının, söz konusu pazarın dinamik doğası, çoklu erişimin oldukça maliyetsiz oluşu ve pazara girişlerin devam ediyor oluşu dikkate alındığında, yenilik teşviklerini zayıflatabileceği düşünülmektedir. Öte yandan, gerek sosyal medya hizmetleri gerekse yukarıda yer verilen diğer pazarlar bakımından geçit bekçisi niteliğindeki platformlara getirilecek tamamlayıcı hizmetlere yönelik dikey birlikte işlerlik yükümlülüklerinin tamamlayıcı hizmet sağlayıcıların pazara girişinin teşvik edilmesi ve geliştirilecek yeni hizmetlere olanak sağlanması bakımından rekabetçi etkileri olabileceği değerlendirilmektedir.

Özetle, dijital pazarlar bakımından birlikte işlerlik çözümlerinin rekabetçi etkiler doğuracağı yönünde bir uzlaşma oluşmakla birlikte otoritelerin bu yükümlülüğün uygulanması noktasında tercihleri farklılaşmaktadır. Ancak, otoritelerin tercihlerinden bağımsız olarak, her durumda söz konusu pazar dinamiklerinin dikkate alınması; ilk bölümde yer verilen ayırımdan hareketle pazar için gerekli birlikte işlerlik türünün, birlikte işlerliğin hangi amaca hizmet edeceğinin, tesis edilmesi planlanan rekabetin pazarın hangi noktasında etkili kılınacağına açık bir biçimde tespit edilmesi gerekmektedir.

4.4. UYGULAMADAKİ ZORLUKLAR

Birlikte işlerliğin, ilgili pazar bakımından duyulan rekabet karşıtı endişeleri ele alabileceğine kanaat getirildiğinde, uygulanabilirliğini sağlamak için üç temel zorluk daha ayrıntılı değerlendirilmelidir. İlk olarak, birlikte işlerliğin tasarlanması ve pratikte nasıl uygulanacağını belirlenmesi; ikinci olarak, gizlilik ve güvenlik risklerinin birlikte işlerliğin kapsamını sınırlamak için geçerli bir gerekçe oluşturup oluşturmadığının incelenmesi ve son olarak API sistemleri ile fikri mülkiyet hakları arasındaki etkileşime özel bir dikkat gösterilmesi gerekmektedir.

4.4.1. Tasarım ve Denetime İlişkin Olası Zorluklar

Birlikte işlerliğin uygulanması bakımından, gerek tasarım gerekse yükümlülüğün denetimi noktasında bazı zorluklar söz konusu olabilmektedir. Öncelikle, birlikte işlerliğin gerekli görülen değişiklikleri barındırabilecek kadar

esnek, rekabet karşıtı eylemleri caydıracak kadar etkili ve son olarak yerleşik teşebbüslerin teknolojisini üstün kılmayacak şekilde tasarlanması gerekmektedir (Kades ve Scott Morton 2020, 17 ve 18). Yatay birlikte işlerlik kapsamında bir standart oluşturulması söz konusu olduğunda, standartların bir kez oluşturulduktan sonra değiştirilmesi çok zor olduğundan ve piyasa geliştikçe gözden geçirilmesi gerekebileceğinden bahse konu standartlar güncellenmeye açık olarak tasarlanmalıdır (Bourreau vd. 2022, 22). Zira 2007 yılında SMS mesajlarını Zengin İletişim Hizmetleri (*Rich Communication Services*) protokolü olarak adlandırılan daha gelişmiş bir metin mesajı sistemi ile değiştirmek için başlatılan bir proje ancak dokuz yıl sonra tamamlanabilmiştir (Bourreau vd. 2022, 22).

Dikey birlikte işlerliğin söz konusu olduğu hallerde ise, bazı teknik ve ekonomik erişim koşullarını içeren sorulara cevap verilmesi gerekmektedir (Bourreau vd. 2022, 27). Teknik erişim koşulları; hangi özelliklere ve işlevlere erişim verileceğini, güvenlik ve bütünlüğün nasıl sağlanacağını, arayüz için performans ölçütlerini, arayüzlerde değişikliklerin nasıl uygulanabileceğini ve bu değişikliklerin nasıl bildirileceğini tanımlarken; ekonomik erişim koşulları özellikle kimlerin erişim almaya uygun olduğunun tespitini ve erişim için uygun ödeme planını içermektedir (Bourreau vd. 2022, 27).

Türünden bağımsız olarak birlikte işlerlik yükümlülüklerinin uygulanmasına karar verildiğinde ise yükümlülüklerin taşıyabileceği belirsizlikler nedeniyle zayıflaması, yerleşik teşebbüsler tarafından dışlayıcı amaçlarla kullanılması, eksik bir şekilde uygulanması veya anlaşmazlıklara tabi olması gibi riskler bulunmaktadır (OECD 2021a, 47). Bu nedenle süreçte birden fazla aktörün ihtiyaçlarının dengelenmesi gerekmektedir (Kades ve Scott Morton 2020, 2-3; Furman vd. 2019). Birlikte işlerlik yükümlülükleri, genel olarak kamu otoriteleri tarafından uygulanmakla beraber, bazı durumlarda otoriteler birlikte işlerliğe ilişkin teknik ayrıntıları geliştirmek için gerekli kaynak ve uzmanlığa sahip olmamaktadır (OECD 2021a, 47). Bu nedenle sektör temsilcileri, teknolojik uzmanlıkları ve pazar eğilimlerine ilişkin bilgileri nedeniyle arayüzün veya

standardın tasarlanmasında daha etkin olabilmektedir (Scott Morton vd. 2021, 13-28)¹¹⁴.

Bununla birlikte, ilgili paydaşlar arasındaki güdülerin farklılaştığı durumlarda, pazar gücüne sahip platformun kendisine tehdit teşkil ettiğini düşündüğü rakipler için birlikte işlerlik yükümlülüklerinin faydalarını sınırlamaya ve süreci kendi lehine değiştirmeye yönelik girişimleri olabilecektir (Mancini 2021, s. 44). Dolayısıyla, otoriteler ile teşebbüsler arasında anlaşmazlıkların ortaya çıkması muhtemel olduğundan, bir API'ye erişim sağlamayı reddetmenin gizlilik veya güvenlik gerekçeleriyle haklı olup olmadığı gibi sorular üzerinde karar verecek bir çözüm mekanizması gerekebilmektedir (OECD 2021a, 47). Bu nedenle rekabet otoriteleri, yeterli teknik bilgiye sahip olmasalar dahi, standart oluşturma veya paylaşılacak API'lerin tespiti bakımından birlikte işlerlik yükümlülüğünün izlenmesinde öncül rol üstlenebilecektir (Kades ve Scott Morton 2020, 47). Öte yandan, rekabet otoriteleri sürekli izleme gerektirmeyen yapısal çözümleri uygulama konusunda oldukça başarılı iken, sürekli izleme gerektiren birlikte işlerlik gibi davranışsal çözümlerinin uygulanması ve denetlenmesinin yaratacağı zorluklar nedeniyle, bu konuda bir izleme heyeti (*monitoring trustee*) görevlendirilebilecektir (OECD 2021a, 44-47; Stigler 2019, 117).

Birlikte işlerliğin uygulanması noktasında, Kades, Scott Morton vd. (2020, 3; 2022; 7), piyasa temsilcilerinden oluşan ve rekabet otoritesi tarafından denetlenen teknik bir komite ile düzenleyicinin rolü arasında denge kurulması gerektiğini vurgulamaktadır. Yazarlara göre, sektör temsilcileri ve erişim sağlayacak teşebbüs, teknolojik uzmanlıkları ve pazar eğilimlerine ilişkin bilgileri nedeniyle arayüzü tasarlamalıdır. Bu noktada yazarlar, tasarım aşamasında rekabet otoritelerinin arka planda durması gerektiğini, ancak teşebbüslerin kendi lehlerine bir avantaj sağlamak adına ilgili standardı veya süreci yönlendirmek için güçlü güdülere sahip olabileceğinden otoritelerin sürecin manipüle edilmesini önlemek amacıyla nihai kontrole sahip olması gerektiğini belirtmektedir.

¹¹⁴ CMA (2020), sosyal platformların hızla gelişen doğası göz önüne alındığında yapılacak değerlendirmeler dengesinin zaman içinde değişmesinin muhtemel olacağından hareketle doğru birlikte işlerlik biçimlerini değerlendirmek için DMU'nun görevlendirilmesi gerektiğini ifade etmektedir.

Piyasadaki çeşitli paydaşlarla standart belirlemeyi koordine etmek ve belirlenen standartları denetlemek amacıyla standart belirleme kuruluşları (*Standart settings organization*-SSO) veya diğer üçüncü taraflar da atanabilmektedir (OECD 2021a, 47). Bunun en güncel örneği, Birleşik Krallık tarafından kurulan ve CMA tarafından yetkilendirilen Açık Bankacılık Uygulama Kurumudur (*Open Banking Implementation Entity*-OBİE). Açık Bankacılık, uygulamayı yönlendirmek için başlıca finansal kurumlar tarafından finanse edilmiş bir kurum oluşturularak teknik zorlukların ve tarafların farklılaşan güdülerinin üstesinden nasıl gelinebileceğine dair öğretici bir örnek sunmaktadır (Furman vd. 2019, 5). Paydaşlar arasında herhangi bir fikir birliğine varılamadığında çözüm dayatma konusunda OBİE'ye, çözümleri uygulama konusunda uzlaşma mümkün olmadığında ise uygulamayı mümkün kılması için OBİE'yi denetleyen izleme heyetine yetki verilmiştir (CMA 2017).

Bu yöndeki ihtiyacın uygulamada hâlihazırda belirli ölçüde çözüme kavuşturulduğu görülmektedir. *Microsoft* kararında Komisyon, Microsoft'a Windows çalışma grubu sunucuları tarafından kullanılan protokollerin makul ve ayırım gözetmeyen koşullara tabi olarak zamanında sağlanması konusunda yükümlülük getirirken; yükümlülüklerin uygulanması ve denetlenmesi için yine Komisyon tarafından seçilen bir izleme heyeti görevlendirmiştir. Benzer şekilde *Enel X* kararında getirilen birlikte işlerlik yükümlülükleri kapsamında da Google'ın eylemlerini denetlemek ve AGCM'ye rapor vermek için bir izleme heyeti görevlendirilmiştir.

Dolayısıyla, tasarım süreçleri bakımından rekabet otoritelerinin teknik bilgilerinin yeterli olmadığı noktalarda üçüncü taraflar, sektör paydaşları veya standart belirme kuruluşlarından destek alınabileceği, tarafların farklılaşan güdülerini ele almak adına sürecin denetiminin rekabet otoritelerince sağlanabileceği, denetim konusunda otoritelerce denetlenecek izleme heyetlerinin de yetkilendirilebileceği düşünülmektedir.

4.4.2. Fikri Mülkiyet Hakları Bakımından Olası Zorluklar

Tasarım ve denetim zorluklarının yanı sıra, paylaşılabilecek verilerin veya sunulacak API'lerin ticari sırları veya hukuken korunan diğer bazı bilgileri içermesi durumunda, fikri mülkiyet haklarının da dikkate alınması gerekmektedir.

(Graef vd. 2018)¹¹⁵. API bilgilerine erişim, birlikte işlerliği sağlamak bakımından her zaman vazgeçilmez olmamakla birlikte; erişimin vazgeçilmez kabul edildiği durumlarda birlikte işlerlik çözümleri, fikri mülkiyet hakları da dikkate alınarak detaylı bir şekilde değerlendirilmelidir.

Pazar gücüne sahip platformlar, API'lerin açılmasının talep edildiği hizmetleri kendileri de sağladıkları durumlarda genel olarak API'leri fikri mülkiyet hakları kapsamında değerlendirme eğilimindedir (Hoffmann ve Otero 2020, 266). API'lerin telif hakkı korumasına tabi olup olmadıkları hususu tartışmalı bir konu olmakla birlikte (Bourreau vd. 2022, 41) hem Komisyon'un Bilgisayar Programları Direktifi¹¹⁶ hem de Ticari Sır Direktifi¹¹⁷, birlikte işlerliği teşvik etmek amacıyla fikri mülkiyet hukuku tarafında bazı istisnalar sağlamaktadır (Kerber ve Schweitzer 2017, 2).

Rekabet Hukuku kapsamında hâkim durumdaki bir teşebbüs fikri mülkiyet haklarına erişim sağlamak veya lisans vermek zorunda kalabilmektedir¹¹⁸. Örneğin, Microsoft'un rakiplerle paylaşmayı reddettiği arayüz bilgilerinin fikri mülkiyet hakları tarafından korunması, Microsoft'un arayüz bilgilerini paylaşmayı reddetmesini haklı kılmamış ve Microsoft'un kişisel işletim sistemleri pazarındaki hâkim durumunu kötüye kullandığı kanaatine varılmıştır¹¹⁹. Öte yandan ABD Yüksek Mahkemesi *Google v. Oracle* davasında Google'ın haklılık gerekçelerini içeren dilekçesini kabul ettiğinden, API'lerin potansiyel telif hakkı korunması tartışması yeniden gündeme gelmiştir¹²⁰. Dolayısıyla, birlikte işlerliğin sağlanması bakımından API bilgilerine erişimin vazgeçilmez olup olmadığı noktasında fikri mülkiyet hakları çerçevesinden yaşanacak bir çatışmanın da dikkate alınması gerekmektedir.

¹¹⁵ Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu m.2/1.

¹¹⁶ Directive 2009/24/EC of the European Parliament and of the Council of 23 April 2009 on the legal protection of computer programs.

¹¹⁷ Directive (EU) 2016/943 of the European Parliament and of the Council of 8 June 2016 on the protection of undisclosed know-how and business information (trade secrets) against their unlawful acquisition, use and disclosure.

¹¹⁸ Kurulun 21.03.2007 tarih ve 07-26/238-77 sayılı kararı.

¹¹⁹ Bkz. dipnot 20

¹²⁰ *Google LLC v. Oracle America, Inc.*, Case No. 18-956 [2020].

4.4.3. Gizlilik ve Güvenliğe Yönelik Olası Riskler

Birlikte işlerlik bakımından karşılaşılan önemli bir diğer zorluk, olası gizlilik ve güvenlik risklerine ilişkindir. Bu risklere rağmen, verilerin giriş ve genişlemenin önündeki engellerin aşılmasında değerli olduğu ve devam eden bir maliyet veya yatırım olmaksızın bir platform tarafından tutulduğu durumlarda, kullanıcı kimliği ve veri erişimine yönelik birlikte işlerlik veya veri taşınabilirliği gibi çözümler rekabetçi olarak görülebilmektedir (CMA 2020a, 414; GPA 2021, 21).

Platformlar kullanıcılara yeterli veri koruması sağlamadığında, birlikte işlerlik kullanıcılara bir çıkış seçeneği sunarak (EFF 2021, 24) kilitlenme etkilerini azaltmakta; dolayısıyla kullanıcılara verilerini daha iyi kontrol etme yeteneği sağlayarak gizliliğin korunmasına katkıda bulunmaktadır (Riley 2020, 96; OECD 2021a, 24). Nitekim Avrupa Birliği Ödeme Hizmetleri Yönergesi 2 (*Payment Services Directive-PSD2*)¹²¹ müşterilere verileri üzerinde daha fazla pazarlık gücü ve kontrol imkânı sağlayarak müşterilerin yararına olacak şekilde perakende ödeme pazarlarında rekabeti teşvik etmeyi amaçlamaktadır (Borgogno ve Colangelo 2018, 20). Bununla beraber, birlikte işlerlik üçüncü tarafların, kullanıcıların verilerinin daha iyi korunmasına katkı sağlayabilecek gizlilik ayarları gibi eklentiler geliştirmesine olanak tanıyabilmektedir (EFF 2021,124). Ayrıca birlikte işlerliğin sağlanmasıyla, tamamlayıcı hizmet sağlayıcıların ekran kazımaya (*screen scraping*) yönelik davranışlarının önüne geçilebilmektedir. Söz konusu teknikler, platformun müşteriye yönelik olan arayüzünden veri almayı içerdiğinden güvenlik riskleri doğurabilmektedir (Zachariadis 2020, OECD 2021a, 12).

Bununla birlikte, birlikte işlerlik sağlanmasının gizlilik bakımından ortaya çıkardığı ana sorun; platformlar tarafından tutulan ve hedefleme için kullanılan veriler toplulaştırılmadığı veya anonimleştirilmediği sürece kişisel veri niteliği taşıyacağından, olası veri koruma sorunlarına yol açma riskinin bulunmasıdır

¹²¹ Directive (EU) 2015/2366 of the European Parliament and of the Council of 25 November 2015 on payment services in the internal market, amending Directives 2002/65/EC, 2009/110/EC and 2013/36/EU and Regulation (EU) No 1093/2010, and repealing Directive 2007/64/EC. 13.01.2018 tarihinde yürürlüğe giren PSD2 ile birlikte bankalar, sahip oldukları müşterilerinin kullanıcı bilgilerini güvenli API'ler aracılığı ile müşterilerin bu bilgilerin paylaşılmasına onayı ile üçüncü partilere açmıştır.

(CMA 2020a, 414). Bu riskin kaynağında ise kullanıcı verilerinin üçüncü taraf sistemlere güvenli bir şekilde aktarılıp aktarılamayacağı yer almaktadır (Brown 2020, 36). Platformlar oluşturdukları değerli veri havuzlarına ve kullanıcı ağlarına erişim açtığında; erişim sağlayan küçük ölçekli bir üçüncü taraf teşebbüs, olası bir siber saldırıya karşı korunmak için büyük platformlarla aynı kaynaklara sahip olmadığından bu hizmetlerle bağlantı gerektiren birlikte işlerlik çözümleri güvenlik açıkları oluşturabilmektedir (Riley 2020, 100; OECD 2021a, 24). Örneğin, Facebook'un "*Facebook ile Giriş Yap*" gibi oturum açma sistemleri, son kullanıcılar için büyük kolaylık sağlayabileceği gibi aynı zamanda tek bir çalıntı kimlik bilgisi ile çok sayıda çevrimiçi sisteme sızılması riskini de doğurabilecektir (Gasser 2015, 13). Dolayısıyla, erişime açılan API'ler siber tehditlere karşı koruma ihtiyacı doğuran savunmasız giriş noktaları oluşturduğundan bu API'lerin risk oluşturmadıklarından emin olunması için detaylı şekilde incelenmesi veya API'lere erişimin yalnızca lisanslı üçüncü taraflarla sınırlandırılması gerekmektedir (Bourreau vd. 2022, 40).

Bunun yanı sıra, birlikte işlerlik yükümlülüğü, kullanıcının verileri diğer platformlarla paylaşıldığında, paylaşan platformdaki gizlilik kısıtlamalarının diğer platformun kendi gizlilik kurallarına bakılmaksızın eşit şekilde uygulanmasını sağlayacak şekilde tasarlanması gerekmektedir (Santesteban ve Longpre 2021, 6-7; MK 2021, 90). Örneğin, bir kullanıcının bir sosyal medya platformunda gerçekleştirdiği etkileşimler sonucu elde edilen verilerin üçüncü taraflarla paylaşılması suretiyle gelir elde edilmesi mümkündür. Ancak bu tür davranışlar, kullanıcıların rızaları olmadığında gizliliği ihlal etmektedir¹²². Dolayısıyla, sağlanacak bir birlikte işlerlik, daha katı gizlilik kısıtlamaları olan platformlardaki kullanıcıların verilerinin de, izin alınmadan paylaşılabilmesine yol açabilecektir.

Tüketici gizliliğini koruma ihtiyacı ve/veya amacı, teşebbüsler tarafından birlikte işlerliği reddetmek için sıklıkla öne sürülen gerekçelerden biri olarak ortaya çıkmaktadır (Alexander ve Stutz 2021, 7; OECD 2021a, 32; Bourreau vd. 2022, 40). Ancak, platformların API'lerinde ve kullanım politikalarında yaptıkları değişikliklerin arkasında meşru bir güvenlik endişesinin mi yoksa bir rakibe pazarın kapatılması amacının mı olduğunu tespit etmek otoriteler için önemli bir

¹²² Kişisel Verilerin Korunması Hakkında Kanun, md.5/1 ; (GDPR m.6/1-a).

zorluktur (Hoffmann ve Otero 2020, 31; OECD 2021a, 30). Bununla birlikte, geçmişte platformların API'lerinde yaptıkları değişikliklerin, gizlilik ve güvenliğe ilişkin hususlar gerekçe gösterilerek haklı bulunduğu örnekler mevcuttur (Riley 2020, 100)¹²³. *Cambridge-Analytica*¹²⁴ veri sızıntısında da Facebook'un bazı API'leri kullanımdan kaldırmasının nedeni olarak sunulan gizlilik ve güvenliğe ilişkin gerekçeler, teşebbüslerin bu gerekçeleri sunmakta zaman zaman haklı olabileceğini doğrular niteliktedir (CMA 2020a, 141-460). Benzer şekilde ADLC, Apple'ın FairPlay'i VirginMega'ya lisanslamasının Apple'ın güvenlik sistemini zayıflatacağı yönündeki iddiasını haklı bulmuştur¹²⁵.

Kişisel veriler üzerinde kontrol sağlayarak üçüncü taraflarca işlenmesinin sınırlarını çizen veri koruma kuralları, bu alandaki endişeleri ele almada rehberlik sağlayabilmektedir (Brown 2020, 36). Bu noktada, müdahalelerin birlikte işlerliği desteklemek için gerekli olanla sınırlandırılması gerekmektedir (EFF 2021). Sayılan zorlukların yanı sıra gizlilik veya güvenlikten ödün vermeden birlikte işlerliğin nasıl uygulanabileceği konusunda hem ABD Haberleşme Kanunu (*Communications Act*) hem de Birleşik Krallık'ın Açık Bankacılık girişimi referans alınabilecek örneklerdir. Haberleşme Kanununa göre; bir erişim sağlayıcısı, erişim hizmeti sağlamak için başka bir sağlayıcıdan özel bilgi aldığı anda bilgileri kendi pazarlama çabaları için değil, yalnızca erişim amacıyla kullanacaktır. Buradan hareketle platformlar, üçüncü taraf sağlayıcılardan birlikte işlerlik faaliyetleri kapsamında sağlayıcıların bireysel, ticari veya diğer kullanıcıları hakkında elde ettiği verileri yalnızca kendi kullanıcısının açıkça talep ettiği hizmetler bakımından kullanabilmeli; reklamcılık veya başka bir amaçla söz

¹²³ Söz konusu değişiklikler için bkz. <https://nordicapis.com/twitter-10-year-struggle-with-developer-relations/>, Erişim Tarihi: 14.05.2022. <https://techcrunch.com/2018/04/24/facebook-api-changes/>, Erişim Tarihi: 14.05.2022. <https://techcrunch.com/2018/04/02/instagram-api-limit/>, Erişim Tarihi: 14.05.2022.

¹²⁴ Söz konusu olayda; Facebook, kullanıcılarının izinleri dâhilinde kullanıcılardan veri toplayan "This Is Your Digital Life" adlı bir üçüncü taraf uygulamasına bir API aracılığıyla kullanıcıların arkadaşları ile ilgili bazı bilgilere bu kişilerin doğrudan izni olmadan erişmesi için izin verdikten sonra bu veriler seçim süreçlerinde danışmanlık veren Cambridge Analytica'ya satılmıştır. Facebook, verilerin Cambridge Analytica'ya satılması sonrasındaki veri sızıntısına ve API'nin etkin olduğu veri ihlaline, API'lerine kısıtlayıcı koşullar koyarak üçüncü tarafların kullanıcı bilgilerine erişimini ciddi şekilde kısıtlayarak yanıt vermiştir (Sharma 2020).

¹²⁵ *Apple FairPlay*, Décision 04-D-54, [2004], para. 93 ve 94.

konusu verileri elinde tutamamalı, kullanamamalı, paraya çevirememeli ve paylaşamamalıdır (Parlamento 2020).

Açık Bankacılık uygulaması ise, gizlilik ve güvenliği korumada göz önünde bulundurulması gereken birkaç unsur daha sunmaktadır. İlk olarak, Açık Bankacılık üçüncü tarafların sisteme katılmak için güvenlik ve gizlilik kurallarına uyacaklarını merkezi bir otorite olan Mali Davranış Otoritesi'ne (*Financial Conduct Authority*-FCA) tasdik ettirmelerini zorunlu kılmaktadır. Bu onayın mevcudiyeti, üçüncü taraf sağlayıcıları seçme konusunda tüketici güvenliğini artırabilmekle beraber, teşebbüslerin birlikte işlerliğe ilişkin sözleşme şartlarını ihlal eden üçüncü taraflara karşı şikâyetle bulunmalarına ve hatta ihlalde bulunan üçüncü taraflara yönelik yasal bir süreç başlatmalarına olanak tanımaktadır.

Sonuç olarak; birlikte işlerliğin tüketicilerin verilerinde daha fazla kontrol sahibi olmalarını sağlayabileceği kabul edilmekle beraber, veri aktarımlarında yaşanacak güvenlik açıklarına veya platformların ilgili kişisel verileri farklı amaçlarla kullanabileceğine yönelik endişeler de bulunmaktadır. Bu endişeleri ele almak adına veri koruma kanunlarının dikkate alınması, kullanıcıların onay verdiği gizlilik politikaları bakımından politikaları daha katı olan platformun bu yöndeki kurallarının benimsenmesi gerekmektedir. Ayrıca gerekli görüldüğü durumlarda, teşebbüslerin gizlilik ve güvenlik kurallarına uyum sağlayacaklarını tasdik etmeleri sağlanmalıdır.

SONUÇ

Dijital pazarlarda faaliyet gösteren az sayıda platform, çevrim içi bir altyapı sahipliği neticesinde, bu pazarlar bakımından başta veri olmak üzere temel kabul edilebilecek girdileri ellerinde tutmaktadır. Bu platformların giderek artan oranda *duvarlı bahçe* modeline geçme ve kapalı ekosistemler oluşturma eğilimleri karşısında, rekabet politikası merceğinden bakıldığında birlikte işlerlik, rekabetçi bir çözüm olarak ortaya çıkmaktadır. Nitekim son yıllarda, farklı pazarlar bağlamında veya genel olarak dijital pazarlar özelinde ortaya koyulan birçok rapor, birlikte işlerliğe değinmekte veya birlikte işlerliği önermektedir. Birlikte işlerlik, rekabet hukuku kapsamında esas olarak ihlal meydana geldikten sonra, yani ardıl olarak uygulanan bir müdahale aracıdır. Öte yandan, dijital pazarların doğası ve bu pazarlarda kullanıcılara ulaşmakta önem arz eden bir darboğazı kontrol eden geçit bekçisi niteliğindeki platformların varlığı gereği öncül olarak uygulanması gerektiğine ilişkin görüşler ışığında çeşitli rekabet otoritelerinin girişimine konu olmuştur.

Söz konusu girişimlere rağmen, birlikte işlerlik çözümlerin potansiyel rekabetçi etkileri, rekabet karşıtı etkileri ve çözümlerin uygulanması esnasında karşılaşılabilecek zorluklar göz önüne alındığında, bu çözümlerinin dijital pazarlardaki tüm rekabet endişelerine kapsamlı bir çözüm sunmadığı söylenebilecektir. Birlikte işlerlik çözümlerin genel etkinliği, doğuracağı maliyetler ve istenmeyen sonuçlara yol açıp açmayacakları hususu büyük ölçüde uygulandıkları ilgili pazarın koşullarına bağlı olarak değişiklik gösterecektir.

İlk olarak belirtilmelidir ki, birlikte işlerliğin kendi içinde bir amaç olarak değil; daha kapsamlı bir amacın aracı olarak görülmesi gerekmektedir. Bu kapsamda, ekosistemler içinde, ekosistemler arasında veya her ikisinde birden rekabeti teşvik eden bir mekanizma olabilen birlikte işlerliğin hangi amacın aracı olduğu tespit edilmelidir. Bu tespiti takiben, bir ürün tedarik zincirinde veya ekosistemde rekabetin tam olarak nerede mümkün ve arzu edilebilir olduğuna ilişkin bir ön değerlendirme yapılması gerekli görülmektedir. Bu bakımdan, birlikte işlerliğe ilişkin çözümler uygulanmadan önce, işbu çalışmanın ilk

bölümünde yer verilen sınıflandırmadan hareketle pazar için gerekli birlikte işlerlik türü belirlenmelidir. Birlikte işlerliğin sınıflandırılması bakımından ikame ürün veya hizmetler arasında gerçekleşen yatay birlikte işlerlik ile tamamlayıcı nitelikteki ürün veya hizmetler arasında gerçekleşen dikey birlikte işlerlik arasında ayırım yapılması önemli görülmektedir. Zira bu iki farklı tür, dijital pazarlar bakımından farklı etkiler doğurmaktadır.

Pazar için rekabeti etkinleştiren ve platformların ikame hizmetleri bakımından getirilen yatay birlikte işlerlik çözümleri, ağ etkilerinin rekabet koşulları üzerinde ortaya çıkardığı rekabet karşıtı etkileri bertaraf etmekte; giriş engellerini azaltarak daha fazla oyuncunun pazara girmesini sağlamaktadır. Daha fazla oyuncunun olduğu bir pazarda teşebbüslerin yeni ürün ve hizmetler geliştirmeye yönelik güdüler artmaktadır. Aynı zamanda tüketicilerin hizmetler arası geçiş yapabilmeleri mümkün kılındığından tüketicilere daha fazla seçenek sunulmaktadır. Böylece rekabetçi sürece ve tüketicilere fayda sağlayan yeniliklere izin verilmekte; daha genel bir ifadeyle “*pazar için rekabet*”, “*pazar içi rekabete*” kaydırılabilmektedir. Öte yandan, yatay birlikte işlerlik çoğu durumda ortak standartlar oluşturulmasını gerektireceğinden ürün ve hizmetlerin homojenleşmesi, çoklu erişimin azalarak yerleşik teşebbüsün pazar gücünün artması, inovasyonun azalması ve nihai olarak dinamik verimliliğin zarar görmesi gibi sonuçların doğması muhtemeldir. Bu nedenle, yatay birlikte işlerliğin yalnızca çoklu erişimin maliyetli olduğu ve pazara yenilikçi bir rakibin girme olasılığının düşük olduğu hallerde, yeniliğe yer bırakacak şekilde sadece standart işlevler bakımından sağlandığında rekabetçi etkiler doğurabileceği öngörülmektedir. Dolayısıyla, dijital pazarların hızlı ve dinamik yapısı dikkate alındığında, bu pazarlarda yatay birlikte işlerlik çözümlerinin ürün ve hizmetler arasında homojenleşme sağlayarak yenilik ve ürün farklılaştırmasının önüne geçebileceği ve çoklu erişimi azaltarak yerleşik platformun gücünü artırıcı etkiler doğurabileceği değerlendirilmektedir.

Öte yandan, pazar içi rekabeti etkinleştiren ve tamamlayıcı hizmetler bakımından getirilen dikey birlikte işlerlik çözümleri, dijital bir darboğazı kontrol eden geçit bekçisi niteliğindeki platformların pazar güçlerini komşu pazarlara aktarma çabalarının önüne geçmektedir. Tamamlayıcı hizmet sağlayıcılara pazara giriş için fırsatlar sunulmasıyla fiyat ya da maliyet etkinliği doğabilmekte; daha

fazla tamamlayıcı hizmet sağlayıcının oyuna dâhil olmasıyla yenilik ve ürün çeşitliliği artabilmektedir. Bunun yanında daha fazla tamamlayıcı hizmet sağlayıcının varlığı platformun da toplam değerini artırarak pozitif dışsallık oluşturabilmektedir. Dolayısıyla, dikey entegre olan ve geçit bekçisi niteliğindeki bir platform tarafından sağlanacak bir dikey birlikte işlerliğin dinamik rekabeti teşvik edici etkiler doğurabileceği değerlendirilmektedir.

Nitekim mevcut rekabet hukuku uygulamasına bakıldığında, birlikte işlerliğin engellenmesi bakımından karşılaşılan örnekler arasında ihlal tespitinde bulunulan veya ardıl olarak birlikte işlerliğin bir çözüm olarak uygulandığı tüm örneklerin dikey birlikte işlerliğin engellenmesine yönelik olduğu görülmektedir. Kurulun *Sahibinden* kararında Sahibinden tarafından sunulan gerekçeler haklı bulunarak yatay birlikte işlerlik talebi reddedilmiştir. Benzer şekilde, AB rekabet hukuku uygulaması kapsamında da, yatay olarak bağlantı kurmayı veya işbirliği yapmayı reddetmenin bir kötüye kullanma teşkil ettiğine ilişkin bir inceme henüz bulunmamaktadır. Bununla beraber, birlikte işlerliğe ilişkin düzenleme örneklerinde genel olarak yatay veya dikey ayırımına gidilmeksizin genel yükümlülükler getirildiği görülmektedir.

Yatay veya dikey niteliğinden bağımsız olarak, birlikte işlerliğin rekabetçi etkiler doğuracağına kanaat getirildiğinde ise pratikte nasıl uygulanacağı üzerinde çalışılması, gizlilik ve güvenlik risklerinin birlikte işlerliğin kapsamını sınırlamak için geçerli bir gerekçe olup olmadığının incelenmesi ve son olarak API'lere yönelik fikri mülkiyet haklarıyla etkileşime özel olarak dikkat edilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda, tasarım süreçleri bakımından rekabet otoritelerinin teknik bilgilerinin yeterli olmadığı noktalarda üçüncü taraflar, sektör paydaşları veya SSO'lardan destek alınabilmektedir. Tarafların farklılaşan güdülerini ele almak adına sürecin denetimi rekabet otoritelerince sağlanabileceği gibi denetim konusunda otoritelerce denetlenecek izleme heyetleri de yetkilendirilebilecektir. Veri aktarımlarında yaşanacak güvenlik açıklarına veya pazar gücüne sahip teşebbüsün ilgili kişisel verileri farklı amaçlarla kullanabileceğine ilişkin endişeleri gidermek adına, veri koruma kanunlarının da dikkate alınması gerekmektedir. Ayrıca, kullanıcıların onayı olmaksızın verilerine erişim sağlanmasının önüne geçilebilmesi amacıyla kullanıcıların onay verdiği gizlilik politikalarından daha katı kurallar benimseyen platformun politikalarının

uygulanması gerekebilecektir. Son olarak, erişime açılan API'lerin savunmasız giriş noktaları oluşturabileceği dikkate alındığında ise söz konusu API'lerin detaylı bir şekilde incelenmesi veya erişimin yalnızca lisanslı üçüncü taraflarla sınırlandırılarak teşebbüslerin güvenlik ve gizlilik kurallarına uyacaklarını önceden tasdik etmelerinin zorunlu kılınması sağlanabilecektir.

ABSTRACT

Interoperability, which refers to the ability of different digital products or services to work and communicate together, is a central concept in the history of communications networks. Interoperability has generally been an *ex post* solution aimed at overcoming network effects and high switching costs within the scope of competition law. In recent years, however, it has gained more attention in the context of the digital economy. The trend of concentration of digital markets has raised concerns about prices, innovation, privacy, consumer protection, and data access. To address these concerns, suggestions including interoperability remedies that can stimulate competition in digital markets have been put forward, and numerous studies and reports have been produced in this context.

Interoperability can help address consumer lock-in, promote unbundling, and enable multi-homing. However, it is not effective in every market and, in some cases, may unintentionally hamper competition. The aim of this study is to evaluate whether, and under which conditions, interoperability is a desirable policy option in digital markets, taking into account its potential impact on competition and innovation. For this purpose, this study describes the role that interoperability measures can play in promoting competition both within and among digital platforms.

KAYNAKÇA

- ACM (2020), “Big Techs In The Dutch Payment System”, <https://www.acm.nl/sites/default/files/documents/acm-report-on-big-techs-in-the-payment-system.pdf>, Erişim Tarihi: 17.06.2022.
- AKMAN, P. (2017), “The Theory Of Abuse In Google Search: A Positive And Normative Assessment Under Eu Competition Law”, *Journal Of Law, Technology & Policy*, No:2, s. 301-374.
- AKTEKİN, E. (2012), “Microsoft Davaları Işığında Yazılım Pazarlarında Bağlama Uygulamalarına Yaklaşım ve Öneriler”, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezi, Ankara.
- ALEXANDER, L. ve R. STUTZ (2021), “Interoperability in Antitrust Law & Competition Policy”, <https://www.competitionpolicyinternational.com/wp-content/uploads/2021/06/4-Interoperability-in-Antitrust-Law-Competition-Policy-By-Laura-Alexander-Randy-Stutz.pdf>, Erişim Tarihi: 15.06.2022.
- BORGOGNO, O. ve G. COLANGELO (2018), “Data Sharing and Interoperability Through APIs: Insights from European Regulatory Strategy”, <https://law.stanford.edu/publications/no-38-data-sharing-and-interoperability-through-apis-insights-from-european-regulatory-strategy/>, Erişim Tarihi: 22.06.2022.
- BORGOGNO, O. ve G. COLANGELO (2019), “Antitrust Analysis of Two-sided Platforms after AmEx: A Transatlantic View”, <https://law.stanford.edu/publications/no-41-antitrust-analysis-of-two-sided-platforms-after-amex-a-transatlantic-view/>, Erişim Tarihi: 22.06.2022.
- BOSTOEN, F. ve D. MANDRESCU (2020), “Assesing abuse of dominance in the platform economy: a case study of app stores”, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3629118, Erişim Tarihi: 18.02.2022.
- BOUDREAU, K. J. (2010), “Open Platform Strategies and Innovation: Granting Access vs. Devolving Control”, https://www.researchgate.net/publication/220535085_Open_Platform_Strategies_and_Innovation_Granting_Access_vs_Devolving_Control, Erişim Tarihi: 14.05.2022.
- BOURREAU, M, J. KRÄMER, ve M. BUITEN, (2022), “Interoperability In Digital Markets”, <https://cerre.eu/publications/interoperability-in-digital-markets/>, Erişim Tarihi: 22.03.2022.
- BROWN (2020), “Interoperability As A Tool For Competition Regulation”, https://openforumeurope.org/wpcontent/uploads/2020/11/Ian_Brown_Interoperability_for_competition_regulation.pdf, Erişim Tarihi: 07.12.2021.
- BUNDESKARTELLAMT (2021a), “Sektoruntersuchung Messenger- und Video-Dienste”, https://www.bundeskartellamt.de/SharedDocs/Publikation/DE/Sektoruntersuchungen/Sektoruntersuchung_MessengerVideoDienste_Zwischenbericht.pdf?__blob=publicationFile&v=8, Erişim Tarihi: 11.01.2022.
- BUNDESNETZAGENTUR (2021b), “Interoperabilität Zwischen Messengerdiensten” https://www.bundesnetzagentur.de/SharedDocs/Downloads/DE/Sachgebiete/Digitales/OnlineKom/diskussionspapier_IOP.pdf?__blob=publicationFile&v=3, Erişim Tarihi: 19.03.2022.
- CABRAL, L., J. HAUCAP, G. PARKEN, G. PETROPOULOS, T. VALLETTI ve M. V. ALYSTNE (2021), “The EU Digital Markets Act, Publications Office of the European Union”, <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC122910>, Erişim Tarihi: 21.02.2022.

- CHAO, B. ve R. SCHULMAN (2020), “Promotik Platform Interoperability”, <https://www.newamerica.org/oti/reports/promoting-platform-interoperability/>, Erişim Tarihi:02.04.2022.
- CMA (2017), “The Retail Banking Market Investigation Order 2017”, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/600842/retail-banking-market-investigation-order-2017.pdf, Erişim Tarihi: 01.12.2021.
- CMA (2020a), “Online Platforms And Digital Advertising: Market Study Final Report”, https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5efc57ed3a6f4023d242ed56/Final_report_1_July_2020_.pdf, Erişim Tarihi: 19.05.2022.
- CMA (2020b), “A New Pro-Competition Regime For Digital Markets”, https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5fce7567e90e07562f98286c/Digital_Taskforce_-_Advice.pdf, Erişim Tarihi: 27.03.2022.
- CMA (2022), “Mobile Ecosystems Market Study Final Report”, Competition and Markets Authority, <https://www.gov.uk/government/publications/mobile-ecosystems-market-study-final-report>, Erişim Tarihi: 12.07.2022.
- COLANGELO, G. (2020), “Evaluating the Case for Regulation of Digital Platforms”, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3733741, Erişim Tarihi: 14.06.2022.
- COLOMO, I. P. (2019), “Indispensability and Abuse of Dominance: From Commercial Solvents to Slovak Telekom and Google Shopping”, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3502519, Erişim Tarihi: 25.06.2022.
- COPENHAGEN ECONOMICS (2020), The Economic Rationale For Vertical Integration In The Tech Sector, <https://copenhageneconomics.com/wp-content/uploads/2021/12/copenhageneconomics-the-economic-rationale-for-vertical-integration-in-tech.pdf>, Erişim Tarihi: 02.09.2022.
- CREMER, J., Y. MONTJOYE ve H. SCHWEITZER (2019), “Competition Policy for the Digital Era”, Final Report, Brüksel, <https://ec.europa.eu/competition/publications/reports/kd0419345enn.pdf>, Erişim Tarihi: 14.03.2022.
- DELOITTE (2021), “API- Enabled Digital Ecocystems”, <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/in/Documents/Consulting/in-consulting-api-thought-leadership-noexp.pdf>, Erişim Tarihi: 19.04.2022.
- DREXL, J. (2016), “Designing Competitive Markets For Industrial Data- Between Propertisation and Access”, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2862975, Erişim Tarihi: 28.05.2022.
- EFF (2021), “Privacy Without Monopoly: Data Protection and Interoperability”, <https://www.eff.org/tr/node/104583>, Erişim Tarihi: 12.05.2022.
- ENGELS, B. (2016), "Data Portability Among Online Platforms", Internet Policy Review: Journal on Internet Regulation, Vol:5(2), s.1-17.
- EUROPEAN COMMISSION (2016), “Communication on Online Platforms and the Digital Single Market”, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/?uri=CELEX:52016SC0172>, Erişim Tarihi: 05.04.2022.
- EUROPEAN COMMISSION (2020), “Impact Assessment of the Digital Markets Act”, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/impact-assessment-digital-markets-act>, Erişim Tarihi: 30.05.2022.
- EUROPEAN COMMISSION (2022), “Final Report - Sector Inquiry Into Consumer Internet of Things” https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_22_402, Erişim Tarihi: 28.06.2022.

EUROPEAN PARLIAMENT (2017), “Report on FinTech: The Influence of Technology on The Future of The Financial Sector (2016/2243(INI))”, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2017-0176_EN.pdf?redirect, Erişim Tarihi: 28.06.2022.

FARRELL, J. VE P. KLEMPERER (2006), “Coordination and Lock-In: Competition with Switching Costs and Network Effects”, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=917785, Erişim Tarihi: 17.04.2022.

FARRELL, J. VE T. SİMCOE (2006), “Four Paths to Compatibility”, <https://people.bu.edu/tsimcoe/documents/working/FourPaths.pdf> , Erişim Tarihi: 17.04.2022.

FTC (2014), “Data Brokers – A Call for Transparency and Accountability”, <https://www.ftc.gov/system/files/documents/reports/data-brokers-call-transparency-accountability-report-federal-trade-commission-may-2014/140527databrokerreport.pdf>, Erişim Tarihi: 06.04.2022.

FURMAN J., D. COYLE, A. FLETCHER, D. MCAULEY ve P. MARSDEN (2019), “Unlocking Digital Competition: Report of the Digital Competition Expert Panel”, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/785547/unlocking_digital_competition_furman_review_web.pdf, Erişim Tarihi: 18.05.2022.

GAL, M. ve D. L. RUBİNFELD (2019), “Data Standardization”, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3326377 , Erişim Tarihi: 07.02.2022.

GASSER, U. (2015), “Interoperability in Digital Ecosystem”, *Berkman Klein Center for Internet and Society Research Publication*, No. 2015-13, Erişim Tarihi: 07.02.2022.

GERADİN, D. (2005), “Limiting the Scope of Article 82 of the EC Treaty: What Can the EU Learn from the Us Supreme Court's Judgment in Trinko in the Wake of Microsoft, Ims, and Deutsche Telekom”, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=617263 Erişim Tarihi: 23.05.2022.

GERADIN, D. ve D. KATSIFIS (2020), “The Antitrust Case Against the Apple App Store”, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3744192, Erişim Tarihi: 03.06.2022.

GRAEF, I. (2015b), “Mandating Portability and Interoperability in Online Social Networks: Regulatory and Competition Law Issues in the European Union”, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2296906, Erişim Tarihi: 22.04.2022.

GRAEF, I., M. HUSOVEC ve N. PURTOVA (2018), “Data Portability and Data Control: Lessons for an Emerging Concept in EU Law”, *German Law Journal*, Vol:19 No:6, s.1359-1398.

HAUPT, A. (2019), “The Economics of Social Network Interoperability”, https://indraos.github.io/assets/papers/term_economics_of_sni.pdf, Erişim Tarihi: 12.09.2021.

HOFMANN, J. ve OTERO B. G. (2020), “Demystifying the Role of Data Interoperability in the Access and Sharing Debate”, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3705217 Erişim Tarihi: 11.05.2022.

HOWENKAMP, H. (2022), “Antitrust Interoperability Remedies”, https://scholarship.law.upenn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3817&context=faculty_scholarship#:~:text=The%20domain%20and%20usefulness%20of,the%20administration%20of%20the%20decree, Erişim Tarihi: 16.03.2022.

HURWITZ, G. (2020), “Digital Duty To Deal, Data Portability and Interoperability”, *The Global Antitrust Institute Report on the Digital Economy*, No: 28, s.1025-1058.

KADES, M. ve F. S. MORTON (2020), “Interoperability as a Competition Remedy for Digital Networks”, <https://equitablegrowth.org/wp-content/uploads/2020/09/092320-WP-Interoperability-as-a-competition-remedy-for-digital-networks-Kades-and-Scott-Morton.pdf>, Erişim Tarihi: 11.05.2022.

KERBER, W. ve H. SCHWEITZER (2017), “Interoperability in the Digital Economy”, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2922515, Erişim Tarihi: 16.02.2022.

- KOOLEN, C. (2022), “The Refusal to Allow Interoperability Between Android Auto and Third-Party Apps – A Deep Dive into Enel X Italia v. Google”, *Max Planck Institute for Innovation and Competition*, Vol:53, s 758-777.
- MACDONALD, R., OWEN B., U. TIWARI (2021), “Digital Markets Act (DMA)” https://blog.mozilla.org/netpolicy/files/2021/07/FINAL_DMA-Position-Paper.docx_.pdf, Erişim Tarihi: 05.03.2022.
- MANDRESCU, D (2021), “Tying and Bundling by Online Platforms -Distinguishing Between Lawful Expansion Strategies and Anti-competitive Practices”, https://www.researchgate.net/publication/348160677_Tying_and_bundling_by_online_platforms_-_Distinguishing_between_lawful_expansion_strategies_and_anti-competitive_practices, Erişim Tarihi: 05.03.2022.
- MARINI, A (2018), “Comparing Privacy Laws: GDPR v. CCPA, DataGuidance & Future of Privacy Forum”, https://fpf.org/wp-content/uploads/2018/11/GDPRCCPA_Comparison-Guide.pdf, Erişim Tarihi: 07.03.2022.
- MONOPOLKOMMISSION (2015), “Competition Policy: The Challenge of Digital Markets”, https://www.monopolkommission.de/images/PDF/SG/s68_fulltext_eng.pdf, Erişim Tarihi: 14.03.2022.
- MONOPOLKOMMISSION (2021), “Telekommunikation 2021:Wettbewerb im Umbruch”, https://www.monopolkommission.de/images/PDF/SG/12sg_telekommunikation_volltext.pdf, Erişim Tarihi: 14.03.2022.
- NICHOLAS, G. VE M. WEINBERG (2019), “Data Portability and Platform Competition: Is User Data Exported From Facebook Actually Useful to Competitors?”, <https://www.law.nyu.edu/centers/engelberg/pubs/2019-11-06-Data-Portability-And-Platform-Competition>, Erişim Tarihi: 04.09.2021.
- OECD (2010), “Standart Settings”, <https://www.oecd.org/daf/competition/47381304.pdf>, Erişim Tarihi: 10.06.2022.
- OECD (2016), “Commission Staff Working Document- Online Platforms Accompanying The Document Communication On Online Platforms And The Digital Single Market”, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/?uri=CELEX:52016SC0172>, Erişim Tarihi: 12.06.2022.
- OECD (2018), “Rethinking Antitrust Tools for Multi-Sided Platforms”, <https://www.oecd.org/daf/competition/Rethinking-antitrust-tools-for-multi-sided-platforms-2018.pdf>, Erişim Tarihi: 12.06.2022.
- OECD (2020a), “Abuse of dominance in digital markets”, www.oecd.org/daf/competition/abuse-of-dominance-in-digital-markets-2020.pdf, Erişim Tarihi: 16.04.2022.
- OECD (2020b), “Consumer Data Rights and Competition-Background Note”, [https://one.oecd.org/document/DAF/COMP\(2020\)1/en/pdf](https://one.oecd.org/document/DAF/COMP(2020)1/en/pdf), Erişim Tarihi: 16.04.2022.
- OECD (2021a), “Data Portability, Interoperability and Digital Platform Competition” <https://www.oecd.org/daf/competition/data-portability-interoperability-and-digital-platform-competition-2021.pdf>, Erişim Tarihi: 01.06.2022.
- OECD (2021b), “Ex Ante Regulation of Digital Markets”, *OECD Competition Committee Discussion Paper*, <https://www.oecd.org/daf/competition/ex-ante-regulation-and-competition-in-digital-markets.htm>, Erişim Tarihi: 26.05.2022.
- OECD (2020c), “Roundtable on Conglomerate Effects of Mergers - Background Note by the Secretariat”, [https://one.oecd.org/document/DAF/COMP\(2020\)2/en/pdf](https://one.oecd.org/document/DAF/COMP(2020)2/en/pdf), Erişim Tarihi: 26.05.2022.

- GLOBAL PRIVACY ASSEMBLY (2021), “Digital Citizen and Consumer Working Group”, https://globalprivacyassembly.org/wp-content/uploads/2020/10/Day-1-1_2g-Day-3-3_2h-Version-1_0-Digital-Citizen-and-Consumer-Working-Group-Report-Final.pdf, Erişim Tarihi:15.02.2022.
- GEORGE J. STIGLER CENTER FOR THE STUDY OF THE ECONOMY AND THE STATE- THE UNIVERSITY OF CHICAGO BOOTH SCHOOL OF BUSINESS (2019), “Stigler Committee on Digital Platforms-Final Report”, <https://www.chicagobooth.edu/-/media/research/stigler/pdfs/digital-platforms---committee-report---stigler-center.pdf>, Erişim Tarihi:19.01.2022.
- PARKER G. PETROPOULOS G. ve M. V. ALSTYNE (2020), “Digital Platforms And Antitrust”, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3608397, Erişim Tarihi:23.05.2022.
- RILEY, C. (2020), “Unpacking Interoperability in Competition”, JOURNAL OF CYBER POLICY, Vol.5, No.1, s. 94-106.
- RUSSEL, N. C., F. SCHAUP, A. MCDONALD, W. S. ROCAFORT (2019), “APIs and Your Privacy”, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3328825, Erişim Tarihi:22.06.2022.
- SANTESTEBAN, C. ve S. LONGPRE (2021), “Invigorating Competition in Social Networking: An Interoperability Remedy that Addresses Data Network Effects and Privacy Concerns”, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3733851, Erişim Tarihi: 18.05.2022.
- SCOTT MORTON, F. M., G. S. CRAWFORD, J. CREMER, D. DINIELLI, A. FLETCHER, P. HEIDHUES, M. SCHNITZER, K. SEİM (2021), “Equitable Interoperability: The “Super Tool” of Digital Platform Governance”, <https://tobin.yale.edu/sites/default/files/Digital%20Regulation%20Project%20Papers/Digital%20Regulation%20Project%20-%20Equitable%20Interoperability%20-%20Discussion%20Paper%20No%204.pdf>, Erişim Tarihi: 22.06.2022.
- SHARMA, C. (2020), “Concentrated Digital Markets, Restrictive APIs, and the Fight for Internet Interoperability”, *University of Memphis Law Review*, Vol. 50, No. 2, s.441-508
- SUBCOMMITTEE ON ANTITRUST, COMMERCIAL AND ADMINISTRATIVE LAW OF THE COMMITTEE ON THE JUDICIARY (2020), “Investigation of Competition in Digital Markets”,https://judiciary.house.gov/uploadedfiles/competition_in_digital_markets.pdf, Erişim Tarihi: 09.06.2022.
- TUCKER, C. (2019), “Digital Data, Platforms and the Usual (Antitrust) Suspects: Network Effects, Switching Cost, Essential Facility”, <https://ssrn.com/abstract=3326385>, Erişim Tarihi: 12.05.2022.
- VERBRAUCHERZENTRALE BUNDESVERBAND (2021), Interoperabilität Bei Messengerdiensten Diskussionspapier des Verbraucherzentrale Bundesverbandes e. V., https://www.vzbv.de/sites/default/files/2021-05/21-05-18_vzbv_Diskussionspapier_Interoperabilit%C3%A4t_Messenger.pdf, Erişim Tarihi: 19.02.2022.
- ZACHARIADIS, M. (2020), “Data-Sharing Frameworks In Financial Services: Discussing Open Banking Regulation for Canada”, <https://globalriskinstitute.org/publications/data-sharing-frameworks-in-financial-services/>, Erişim Tarihi: 18.06.2022.
- ZINGALES, L. ve G. ROLNİK (2017), “A Way to Own Your Social-Media Data”, <https://www.nytimes.com/2017/06/30/opinion/social-data-google-facebook-europe.html>, Erişim Tarihi:22.06.2022.

Türk Rekabet Mevzuatı

- 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun
5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu
5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu
6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Hakkında Kanun

Hâkim Durumdaki Teşebbüslerin Dışlayıcı Davranışlarına İlişkin Kılavuz

Birleşme/Devralma İşlemlerinde Rekabet Kurumunca Kabul Edilebilir Çözümlere İlişkin Kılavuz

AB Rekabet Mevzuatı ve Çalışmaları

Directive 2009/24/EC of the European Parliament and of the Council of 23 April 2009 on the legal protection of computer programs.

Directive 97/33/EC of the European Parliament and of the Council of 30 June 1997 on interconnection in Telecommunications with regard to ensuring universal service and interoperability through application of the principles of Open Network Provision (ONP).

Directive (EU) 2015/2366 of the European Parliament and of the Council of 25 November 2015 on payment services in the internal market, amending Directives 2002/65/EC, 2009/110/EC and 2013/36/EU and Regulation (EU) No 1093/2010, and repealing Directive 2007/64/EC.

Directive (EU) 2016/943 of the European Parliament and of the Council of 8 June 2016 on the protection of undisclosed know-how and business information (trade secrets) against their unlawful acquisition, use and disclosure.

Regulation (EU) 2016/679 of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data (General Data Protection Regulation, GDPR) [2016] OJ L119/1.

Directive (EU) 2018/1972 of the European Parliament and of the Council of 11 December 2018 establishing the European Electronic Communications Code.

Proposal for a Regulation of The European Parliament and of the Council on contestable and fair markets in the digital sector (Digital Markets Act), COM (2020) 842 final.

ABD Rekabet Mevzuatı ve Çalışmaları

RFC: 793 Transmission Control Protocol (1981).

Augmenting Compatibility and Competition by Enabling Service Switching (ACCESS) Act, H.R. 3849, 117th CONG. (2021).

American Choice and Innovation Online Act, H.R. 3816, 117th CONG. (2021).

S.2710, 117th Congress 2d Session, A Bill To Promote Competition And Reduce Gatekeeper Power in The App Economy, Increase Choice, Improve Quality, and Reduce Costs For Consumers, (2022).

Alman Rekabet Mevzuatı ve Çalışmaları

Tenth Amendment to the German Competition Act, (2021).

ABD Otorite ve Mahkeme Kararları

U.S. v. Microsoft Corporation, No. 98-1232, [2002]

Google Inc, No. 111-0163, [2013]

Aspen Skiing Co. v. Aspen Highlands Skiing Corp., 472 U.S. 585 [1985]

Verizon Communications v. Law Offices of Curtis V. Trinko, LLP 540 US 398 [2004]

Avrupa Komisyonu Kararları

Microsoft Case COMP/C-3/37.792 [2004]

Google/DoubleClick Case COMP/M.4731 [2008]

Microsoft/LinkedIn Case M.8124 [2016]

Google Search (Shopping) Case AT.39740 [2017]

Broadcom v. Brocade, Case M.8314 [2017]

Qualcomm/NXP22 Case COMP/M.8306. [2018]

Daimler/BMW Case M. 8744 [2018]

Google/Fitbit, Case M.9660 [2020]

Genel Mahkeme ve Avrupa Birliği Adalet Divanı Kararları

IMS Health v. NDC Helath Case C-418/01 [2004] ECR I-5039

Microsoft v. Commission Case T-201/04 [2007] ECR II-3601

Oscar Bronner v. Mediaprint Case C-7/97 [1998] ECR I-7791

RTE&ITP (Magill) Case C-241-242/91 P [1995] ECR I-743

Google LLC v. Oracle America, Inc, Case No. 18-956 [2020]

Rekabet Kurulu Kararları ve Sektör İncelemesi

21.03.2007 tarihli ve 07-26/238-77 sayılı karar

09.06.2016 tarih ve 16-20/326-146 sayılı kararı

30.09.2021 tarihli ve 21-46/655-325 sayılı karar

E-Pazaryeri Platformları Sektör İncelemesi Nihai Raporu (Nisan 2022), <https://www.rekabet.gov.tr/Dosya/geneldosya/e-pazaryeri-si-raporu-pdf>, Erişim Tarihi: 10.06.2022.

Diğer Ülke ve Otorite Kararları

Fransa

Apple FairPlay, Décision 04-D-54, [2004]

Adtech, Décision 21-D-11, [2021]

İtalya

Enel X, No.29645, Case A529, [2021]

Diğer Kaynaklar

Komisyon, 07.06.2022, <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20220603IPR32196/deal-on-common-charger-reducing-hassle-for-consumers-and-curbing-e-waste>, Erişim Tarihi: 14.06.2022.

Veri Aktarım Projesi, <https://datatransferproject.dev/dtp-overview.pdf>, Erişim Tarihi: 11.02.2022.

“Arista Networks Files Antitrust Claims Against Cisco”, <https://www.wsj.com/articles/arista-files-antitrust-charges-against-cisco-1453754642>, Erişim Tarihi: 11.03.2022.

Rekabet Kurumu, Türk Telekom hakkında yürütülen soruşturmaya ilişkin duyuru, 01.10.2021, <https://www.rekabet.gov.tr/tr/Guncel/turk-telekomunikasyon-as-hakkinda-yurutu-7d8ad36de022ec118144005056b1ce21>, Erişim Tarihi: 10.06.2022.

Apple Pay soruşturması dosya detayları, https://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/case_details.cfm?proc_code=1_AT_40452, Erişim Tarihi: 24.05.2022.

Komisyon, Apple Pay soruşturmasına ilişkin basın duyurusu, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_1073, Erişim Tarihi: 24.05.2022.

ACM, Ödeme pazarına ilişkin basın duyurusu, 01.12.2020, <https://www.acm.nl/en/publications/big-tech-and-dutch-payment-market-tightening-rules-needed-maintain-level-playing-field>, Erişim Tarihi 23.04.2022.

FTC, Basın duyurusu, 03.01.2013, <https://www.ftc.gov/news-events/news/press-releases/2013/01/google-agrees-change-its-business-practices-resolve-ftc-competition-concerns-markets-devices-smart>, Erişim Tarihi: 13.03.2022.

FTC, Facebook şikâyeti, https://www.ftc.gov/system/files/documents/cases/ecf_75-1_ftc_v_facebook_public_redacted_fac.pdf, Erişim Tarihi: 28.05.2022.

“A cheat sheet to all of the antitrust cases against Big Tech in 2021”, <https://qz.com/2066217/a-cheat-sheet-to-all-the-antitrust-cases-against-big-tech-in-2021/>, Erişim tarihi: 12.06.2022.

AGCM, Yasa önerisini içeren basın duyurusu, 23.03.2021, <https://en.agcm.it/en/media/press-releases/2021/3/ICA-proposals-for-pro-competitive>

-reforms-Annual-Competition-Law-proposal-have-been-sent-to-Palazzo-Chigi, Erişim Tarihi: 15.05.2022.

Ekonomi Reformları Eylem Planı, <https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2021/03/Ekonomi-Reform-Takvimi.pdf>, Erişim Tarihi: 12.05.2022.

05.07.2022 tarihinde kabul edilen DMA metni, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2022-0270_EN.html#title2 Erişim Tarihi: 10.07.2022.

Komisyon, DMA taslağı, https://ec.europa.eu/competition-policy/sectors/ict/dma_en, Erişim Tarihi: 10.04.2022.

Söz konusu değişiklikler için bkz. <https://nordicapis.com/twitter-10-year-struggle-with-developer-relations/>, Erişim Tarihi: 14.05.2022.

“Facebook shuts down custom feed-sharing prompts and 12 other APIs”, <https://techcrunch.com/2018/04/24/facebook-api-changes/>, Erişim Tarihi: 14.05.2022.

“Instagram suddenly chokes off developers as Facebook chases privacy” <https://techcrunch.com/2018/04/02/instagram-api-limit/>, Erişim Tarihi: 14.05.2022.

“It appears that instagram photos arent showing up in tiwitter streams at all”, <https://techcrunch.com/2012/12/09/it-appears-that-instagram-photos-arent-showing-up-in-twitter-streams-at-all/>, Erişim Tarihi: 16.05.2022.

Üniversiteler Mahallesi
1597. Cadde No: 9
06800 Bilkent - Çankaya /ANKARA
[http:// www.rekabet.gov.tr](http://www.rekabet.gov.tr)